

**MASEHET PESAHİM
PEREK 1:
OR LEARBAA ASAR**

Masehet Pesahim – Bedikat Hamets

Yaprak

2

Masehet Pesahim, Pesah bayramının *alahalarını* ele almaktadır. “Rabenu A-Kadoş” (Kutsal Hocamız) olarak da anılan Rabi Yeuda A-Nasi, *Mişna*’yı oluştururken, öncelikle *bedikat hamets* (*hamets* kontrolü) ve *serefat hamets* (*hametsin* yakılması) konularının öğrenilmesini öngörmüş, bunun ardından *matsa* ve *maror* kurallarına geçmiş, daha sonra *Pesah-kurbanına* dair *alahalara* yer vermiş, *masehetin* sonunda da *seder* gecesinin kurallarını kaydetmiştir.

Bedikat Hamets: *Seder* gecesinden bir önceki gece tüm ev, *hamets* olup olmadığı kontrol edilir.

Hahamlarımız *hamets* kontrolünün neden gündüz değil de gece vakti yapılmasına hükmetmişlerdir?

Gemara bunun için iki sebep vermektedir: Öncelikle, gece olduğunda insanlar işlerinden eve dönerler ve herkes evdedir. Diğer sebep de, kontrol için kullanılan kandilin ışığının gece vakti, gündüz vaktine göre daha kullanışlı olmasıdır. Geceleyin çevre karanlığa gömülür ve kandilin ışığı sayesinde, deliklerde ve çatlaklarda bulunan *hamets* kırıntılarını fark etmek daha kolaydır.

Temiz Lisanı Korumak

Yaprak

3

Rabi Yeoşua ben Levi, Tora’nın, bize temiz lisanla konuşmayı, yalnızca güzel sözcükleri seçip temiz olmayan bir dil kullanmamayı öğretmek için, bazı pasuklarda özel ifadeler kullanmaya özen gösterdiğini söylemektedir.

Kutsal ve Mübarek Tanrı, Noah’a tüm hayvanları gemisine alma talimatı verdiği zaman, ona “saf olmayan hayvanları” da içeri sokmasını söylemiştir. Dikkat edin! Kutsal ve Mübarek Tanrı “**kirli** hayvanlar” değil, “**saf olmayan** hayvanlar” ifadesini tercih etmiştir.

Tora aynı şeyi daha az az sözcükle söyleyebilecekken neden daha uzun bir ifadeye yer vermiştir? Bize temiz lisan kullanma gereğini öğretmek için.

Gemara, bir keresinde, Bet-Amikdaş’ta görev yapan bir Koen’in, Koenlere dağıtılan “*lehem apanim*” (Bet-Amikdaş’taki altın masaya yerleştirilen on iki ekmek) hakkında hoş olmayan ifadeler kullandığını anlatır. Koenlerin bilgeleri onun bu şekilde konuştuğunu duydukları zaman, bu Koen’le ilgili araştırma yapmışlar ve onun aslında Bet-Amikdaş’ta görev yapmaya uygun olmadığını ortaya çıkarmışlardır.

Tek Ayak Üstünde (Devam)

Böylece adam kalktı ve İllel’in evine yöneldi.

“Rabi İllel! Bana kutsal Tora’nın tümünü ben tek ayak üstünde dururken öğretmenizi istiyorum!” diye istekte bulundu adam İllel’den.

Çok sabırlı biri olan İllel, Yahudiliğe geçmek isteyen adamın bu isteğine kızmadı. Aksine, onu nazik bir şekilde kabul ederek “Seni istediğin gibi Yahudiliğe geçireceğim” dedi. “Gel dinle ve sana tüm Tora’yı sen tek ayak üstünde dururken öğreteceğim.”

Adam çok şaşırılmıştı. Neler olacağını çok merak ediyordu. Tüm vücudu gerilmiş halde,

İllel’in kendisine Tora’yı nasıl bu kadar kısa sürede öğreteceğini görmek üzere bekledi.

İllel söze başlayarak adama tek bir cümle söyledi: “Sana yapılmasından nefret ettiğin bir şeyi başkasına yapma!”

Başka bir deyişle; içinden başkasına yapmayı geçirdiğin her haksızlıktan, her olumsuz eylemden önce biraz dur ve dikkatle düşün: Acaba bana böyle bir şeyin yapılmasını ister miydim? İşte bunu düşünürsen, kendini günahlardan korur, zaman içinde tüm Tora’yı gözetmeye başlarsın.

(Şabat 31a)

**Hahamlarımızdan
MAASELER**

SON

Kiradaki Bir Evde *Bedikat Hamets*

Yaprak

4

Hepimizin bildiği gibi, Pesah bayramından önceki son gece, evde kalmış olabilecek *hametsi* bulma amacıyla tüm evde *hamets* kontrolü (*bedikat hamets*) yapılır.

Şimdiki konumuz, kiraya verilmiş ve evin sahibi olmayan bir kiracının oturduğu bir evde *hamets* kontrolünü kimin yapması gerektiği sorusu üzerinde durmaktadır. Kiracı ev sahibine kira ödemekte, ev sahibi de ona evinde oturma hakkı tanımaktadır.

Gemara, eğer kiracı evin anahtarını *bedikat hamets* gecesinden önce teslim aldıysa *hamets* kontrolünü kiracının yapması gerektiğini söylemektedir. Ama eğer anahtarı daha sonra aldıysa kontrolü yapma yükümlülüğü ev sahibini bağlar. Konumuzda ayrıca, *hamets* kontrolünün vakti geldiğinde, kontrolü gerçekleştirmeden önce herhangi bir iş yapmanın veya yemeğe oturmanın yasak olduğu da açıklanmaktadır. Hatta bu saatte Tora öğrenmeye bile başlanmamalıdır.

Neden? Çünkü eğer kişi başladığı işe, yemeğe veya Tora öğrenimine dalarsa *hamets* kontrolü yapmayı unutma tehlikesi vardır (*Şulhan Aruh Orah Hayim* 431:2).

Hamets Yasağı – Ne Zamandan İtibaren?

Yaprak

5

Pesah bayramında *hamets* yemenin ve *hametsten* faydalanmanın yasak olduğunu her Yahudi bilir!

Ama Pesah'ta bir Yahudi'nin yalnızca *hamets* yemesi değil, aynı zamanda evinde kendisine ait *hamets* yiyecek maddesi bulundurması da yasaktır.

Hametsle ilgili bu yasaklar ne zamandan itibaren başlar?

Hahamlarımız Tora'nın pasuklarından, bu yasağın henüz Pesah arifesinde, *seder* gecesinden önceki gündüz vakti, gün ortasında başladığını öğrenmişlerdir (ayrıca bkz. sayfa 179).

Gemara bu yaprakta bize ayrıca, şu *mitsvaları* yerine getiren kişinin büyük ödüle hak kazandığını da öğretmektedir: **a.** Pesah bayramının ilk [ve Diaspora'da ilk iki] günü *melaha* (bkz. sayfa 49) yapmama *mitsvası*. **b.** Sukot bayramının ilk [ve Diaspora'da ilk iki] günü *melaha* yapmama *mitsvası*. **c.** Sukot bayramında *Arbaat A-Minim mitsvası* (bkz. sayfa 169).

Hangi ödüllere layık olur?

a. Eşav'ın, sürgünde Yahudilere büyük acılar çektirmiş olan soyunun cezalandırılması. **b.** Bet-Amikdaş'ın inşası. **c.** *Maşiah*'ın bize müjdeleyeceği teselliler. Hızla ve günümüzde gelsin, *Amen*! (*Maarşa*'nın açıklamaları).

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Öğretisi

Hocası Rabi Akiva onu çok sever, kendisine “oğlum” diye hitap eder ve hakkında büyük övgülerle konuşurdu. Bir keresinde ona “Senin gücünü benim ve Yaradan'ın biliyor olmasına sana yeter” demiştir. Rabi Akiva'nın yetkilendirdiği ilk öğrencilerdendir ve Rabi Akiva'nın yirmi dört bin öğrencisinin ölümünün ardından dünyanın Tora açısından düştüğü ıssızlıkta Tora'yı tekrar ayağa kaldıran, odur. Rabi Şimon, hocasına son derece bağlıydı ve Rabi Akiva hapishanedeysen de onun ağzından Tora öğrenmeye, onun *alahalarını* dinlemeye gitmiştir. Bir keresinde hocasıyla öğrenimi sırasında ağzından yanlışlıkla, hocasını küçümsüyormuş gibi algılanabilecek bir ifade çıktığı için uzun süre oruç tutmaya karar vermiş ve bu durum, oruçtan dışları kararana kadar

devam etmişti. Rabi Şimon bar Yohay *alaha* ve *agada* (Tora'nın kanuni nitelikte olmayan öğretileri) alanındaki *derasaları*nda çoğunlukla hocasını takip etmiştir ve kendi öğrencilerine özellikle kendi öğretilerini öğrenmelerini, çünkü onları, hocası Rabi Akiva'nın öğretilerini daha ince bir süzgeçten geçirerek oluşturduğunu söylerdi. *Mişna*'da “Rabi Şimon” isminin geçtiği her yerde kastedilen kişi Rabi Şimon bar Yohay'dır. Onun adıyla aktarılan *alahalar* üç yüzden fazladır. *Kabala* öğretilerini temel alan kutsal *Zoar* kitabını da Rabi Şimon oluşturmuştur. Benzer şekilde, Bamidbar ve Devarim kitapları hakkındaki *Midraş Alaha* (*alaha* öğretileri) derlemesi olan *Sifre*'yi ve *Mehilta DeRabi Şimon bar Yohay* olarak bilinen öğretiler derlemesini de o hazırlamıştır.

Rabi
Şimon
bar
Yohay

Bitul Hamets

Yaprak Bu yaprakta “*bitul hamets*” konusunu öğreniyoruz.

6

Hahamlarımız herkesin Pesah’tan önce, kendisine ait tüm *hametsin* iptal ve geçersiz olduğunu, artık onunla ilgilenmediğini ve tıpkı toprağın tozunun hiçbir değeri olmaması gibi, elindeki *hametsin* de kendi gözünde hiçbir önemi bulunmadığını sözel olarak ilan etmesini öngörmüşlerdir. Buna “*bitul hamets*” yani “*hametsin iptali*” adı verilir.

Bitul hamets tam olarak nasıl işler?

Rişonim dönemi otoritelerinden bazıları bunu şöyle açıklarlar: *Hametsin* sahibi, kendisine ait *hametsi* geçersiz ilan ettiği ve ona artık önem vermediği için, sanki onun hiç *hametsi* yok gibidir.

“*Bitul hamets*” yapmak neden gereklidir? Zaten herkes *bedikat hamets* yapmakta, yani evi *hamets* olup olmadığı konusunda inceden inceye araştırmakta ve etrafta *hamets* kalmadığından emin olmaktadır. Öyleyse *bitul hametsin* amacı nedir? Kimsenin elinde iptal edilecek *hamets* yoktur ki!

Gemara bunu şöyle açıklar: Ne kadar kontrol etsek de, buna rağmen gözümüzden kaçmış, bulamadığımız *hamets* maddelerin evde kalmış olma olasılığı vardır. Bu nedenle her ihtimale karşı, *bedikat hametsin* ardından bir de *bitul hamets* yaparız.

Biur Hamets Mitsvası

Yaprak Pesah’ta kullandığımız dua kitabını incelediğiniz takdirde, *bedikat hamets* yapmadan önce bir *beraha* söylendiğini fark edersiniz: “... *Aşer Kideşanu Bemitsvotav, Vetsivanu Al Biur Hamets* – Bizi emirleriyle kutsamış ve bize *hametsin imha edilmesi üzerine* emir vermiş olan...” *Beraha* neden *hametsin* “kontrolü” değil de “imhası” üzerinedir? Ve “*hametsin imhası*” ile kastedilen nedir?

7

Tora, Pesah arifesinde elinde *hamets* bulunan her Yahudi’nin, bunu *hatsot a-yom*, yani “günün yarısından” – öğle vaktinden – önce imha etmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bizler *hamets* kontrolü yaptığımız zaman, *biur hamets*, yani “*hametsin imhası*” *mitsvasını* yerine getirmeye başlamış oluruz, çünkü Pesah’tan bir gece önce yaptığımız kontrolde, ertesi gün öğleden önce yakarak, rüzgâra savurarak veya başka bir şekilde imha edeceğimiz ve böylece *biur hamets* *mitsvasını* yerine getireceğimiz *hamets* maddeleri aramaktayızdır. Yaptığımız bu kontrol ve arama işleminin amacı *hametsi* imha etmek olduğu için, kontrole başlamadan önce “*Al Biur Hamets*” *berahasını* söyleriz.

Mitsva İle Meşgul Olan Zarar Görmez!

Yaprak *Gemara* bu yaprakta, bir kişi bir *mitsva* ile meşgul olduğu sırada, *mitsvanın* sağladığı liyakatin o kişiye kalkan olup onu herhangi bir zarardan koruduğunu öğretmektedir. O kadar ki, kişi *mitsvayı* tamamlayıp evine geri döndüğü zaman, *mitsvanın* sağladığı liyakat hâlâ onu korumaya devam eder.

8

Gemara, Bet-Amikdaş’ın ayakta olduğu dönemde Yahudilerin, Tora’nın bayramlarda Bet-Amikdaş’a çıkma emrini yerine getirmek üzere Bet-Amikdaş’ın bulunduğu Yeruslayim şehrine geldiklerini ve onlar oradayken, geride bıraktıkları mal ve mülklerini Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın koruduğunu anlatmaktadır.

Yaklaşan Yetkisiz Kişi Ölecektir

Baldan tatlı, hoş melodiler *bet kenasetin* (sinagog) pencerelerinden çıkıp her tarafa yayılmaktaydı. Yahudi çocukları, küçük Tora okulu öğrencileri, *bet kenasette* oturmakta ve kutsal Tora’yı, fedakâr öğretmenlerinin ağzından öğrenmekteydiler.

Bu hoş sesler o sırada oradan geçen,

Yahudi olmayan bir adamın kulağına erişti. Adam melodilerin nereden geldiğini anlamak için yaklaştı. Biraz ilerledikten sonra öğretmen öğrencilerine yaptığı açıklamayı duydu: “... ona *hoşeni* ve *efodu* giydirdiler; bir üstlük, kare desenli bir entari, bir sarık ve bir kuşak yaptılar...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
179’da

Yahudiler ineklerini tek başlarına çayırda bırakmalarına rağmen yırtıcı hayvanlar onlara saldırmıyordu.

Tavuklarını hiçbir koruma olmadan yalnız bırakmalarına rağmen, hiçbir hayvan onları avlamıyordu. Çünkü Yahudiler *mitsvaları* yerine getirdikleri sırada Kutsal ve Mübarek Tanrı onların mal ve mülklerini korumaktaydı.

Hametsle Birlikte Koşuşturan Fare

Yaprak

9

Pekâlâ; *Baruh A-Şem, bedikat hamets* yaptık. Evi aradık taradık, dolapların altına eğildik, her köşeyi araştırdık ve tüm *hamets* maddeleri deliklerden ve çatlaklardan çıkardık. Ama *bedikat hamets* işlemini herkes aynı saatte bitirmiş olmaz. Bazısı erken, bazısı geç bitirir. Öyleyse, biz kontrolümüzü tamamlamış olmamıza rağmen, yan komşumuz henüz bu işlemi tamamlamamış ve masasında hâlâ *hamets* yiyecek maddeleri duruyor olabilir. Ya bir fare, kedi veya başka herhangi bir hayvan komşunun evine girip kapıldığı *hamets* bir maddeyle bizim kontrolü artık tamamlamış olduğumuz evimize gelir ve o *hametsi* bir köşeye bırakırsa?

Gemara bu konuda endişe etmemize gerek olmadığını söylemektedir. Dolayısıyla kurala göre, *bedikat hamets* yapılmış bir evi, sırf böyle bir ihtimal nedeniyle tekrar tekrar kontrol etmeye gerek yoktur.

Ama ya *bedikat hametsi* tamamladıktan sonra, birden bire evimizin içinde ağzında *hamets* bir maddeyle koşuşturan bir fare “görürsek”? İşte o zaman çare yoktur – tüm evde baştan *bedikat hamets* yapmak zorundayız!

Sorabilirsiniz: Neden tekrar kontrol etmek gerekli olsun? O fare mutlaka o *hamets* maddeyi tamamen yemiş olmalıdır! Ama *Gemara*, farelerin bazen buldukları yiyecekleri, daha sonra acıktıklarında yiyecek bir şeyleri olması amacıyla tamamen tüketmeyip birazını bıraktıklarını belirtmektedir. Bu nedenle tüm evi baştan kontrol etmek gerekir.

Pesah’tan Sonra Bedikat Hamets

Yaprak

10

Hahamlarımız, *bedikat hamets* zamanının, İbrani takvimine göre 14 Nisan gecesi, yani *sederden* bir önceki gece olduğunu öğretmişlerdir.

Peki, ya bir kişi 14 Nisan gecesi *hamets* kontrolü yapmayı unuttuysa? *Gemara* böyle birinin, *hamets* aramasını ertesi gün Pesah arifesinde yapması gerektiğini söylemektedir. Ve eğer o sabah kontrol etmediyse, *Hol A-Moed Pesah’ta* (Pesah’ın *Yom Tov* olmayan günleri) kontrol etmekle yükümlüdür.

Rabi Yeuda ise farklı görüştedir ve ona göre Pesah arifesinde öğleden önce *hamets* aramayı unutmuş bir kişinin *hamets* kontrolü yapması artık yasaktır. Neden? Çünkü bu arama sırasında gerçekten de *hamets* bulma olasılığı vardır ve bulunduğu bu *hametsi* eline aldığı anda, Tanrı korusun, *hamets* yasağını unutup onu yeme hatasına düşebilir! Bu nedenle Rabi Yeuda, “Pesah bayramında *hamets* kontrolü yapılmaz” demiştir.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Tora’nın Sırları

Kutsal *Zoar* kitabını, *Tanna* Rabi Şimon bar Yohay oluşturmuştur ve bu kitap birkaç kısma ayrılır: **a. İdra Raba.** **b. İdra Zuta.** **c. Raaya Meemana** (Moşe Rabenu’ya atıfla: “Sadık Çoban”). **d. Saфра Ditsniuta** (Bu kısım kendi içinde, Tora’nın beş kitabına karşılık beş alt bölümden oluşur). **e. Tikune Zoar** (Rabi Şimon bar Yohay bu kısımda Tora’nın ilk sözleri olan “*Bereşit Bara Elokim*” ifadesi hakkında, Tora’nın gizli sırlarına dayanan yetmiş tane açıklama vermektedir). **f. Zoar Hadaş** (Bu

kısım bütünüyle, çoğunluğu Tora’nın gizli sırlarına dayalı olmak üzere, Tanrı hizmeti ve doğru davranış konularını ele almaktadır ve yazar burada *Kabala* öğretisini geniş ve derin bir şekilde işlemektedir). *Zoar* kitabı *Kabala* öğretisinin temelidir ve Rabi Şimon bar Yohay’ın ruhu, Moşe Rabenu’nun ruhundan bir kıvılcım olarak kabul edilir. Tıpkı Moşe Rabenu’nun Tora’yı Yisrael halkına teslim etmiş olması gibi, aynı şekilde Rabi Şimon da Tora’nın gizemli öğretilerini bildirmiştir.

Rabi
Şimon
bar
Yohay

Hamets Yasağı Ne Zaman Başlar?

Yaprak

11

Tora'ya göre *hamets* yasağı, *Erev Pesah*'ta (Pesah arifesi) *hatsot a-yom* vaktinde başlar.

Gündüz vakti, her birine *şaa zemanit* (çoğul: *şaat zemaniyot*) adı verilen on iki eşit "saate" bölünmüştür. Bu saatler günün uzunluğuna göre değişkenlik gösterir, yazın günler daha uzun olduğu için her *şaa zemanit*, altmış dakikalık normal bir saatten daha uzunken, kışın her *şaa zemanit*, normal bir saatten daha kısadır. *Hatsot a-yom* (günün yarısı) vakti, bu on iki "saatin" yarısı, yani altı "saat" tamamlanana kadardır. Altı saatin dolmasıyla birlikte Tora'ya göre *hamets* yasağı da yürürlüğe girer.

Gemara'nın belirttiği üzere, Hahamlarımız, insanların, altıncı saatin ne zaman sona erdiğini tam olarak bilmedikleri için, Tanrı korusun, bu vakit geldikten sonra da *hamets* yemeye devam etmeleri riski olduğunu görmüşler ve bu önemli yasağın hatayla delinmemesi için önlem alarak, yasağın başlangıç saatini "beşinci saatin başlangıcı" olarak belirlemişler, yani Tora'nın öngördüğünden iki saat önceye çekmişlerdir.

Bu nedenle beşinci saat başladıktan itibaren *hamets* yemek yasaktır. Ama hâlâ *hametsten*, başka şekillerde faydalanılabilir; örneğin eldeki *hamets* maddeler Yahudi olmayan birine satılabilir ve bunun karşılığında bedeli alınabilir. Ama beşinci saat sona erip altıncı saat başladığı andan itibaren *hametsi* imha etmekle, yakmakla yükümlüyüz. Bu saatten itibaren evimizde bize ait *hamets* bulunması yasaktır.

Sonuç olarak "hamets yemek için son saat" beşinci saatin başlayken, "hametsi yakma saati" altıncı saatin başıdır.

Bet Din'de Tanıklar

Yaprak

12

Bu yaprakta *Gemara*, bir *bet din* (mahkeme) karşısında ifade veren tanıklarla ilgili bir kurala açıklık getirmektedir.

Tanıkların görevi nedir? Eğer iki kişi, örneğin Reuven diye birinin günah işlediğini, mesela Şabat'ı ihlal ettiğini görürse, *bet dine* giderler ve her biri oradaki yargıçlara (*dayanim*) gördüklerini anlatır. Reuven'i tam olarak ne yaparken görmüştür?

Bunun ardından *bet din* üyeleri tanıkların yalan söylemediklerinden emin olmak için onları sorgulamaya başlarlar. *Bet dinin* sorduğu sorulardan biri "Reuven'i hangi gün günah işlerken gördünüz?" şeklindedir. Eğer ilk tanık "Salı günü", ikinci tanık da "Çarşamba günü" derse, yargıçlar onların yalan söylediğini hemen anlayacaklardır.

Peki, ya tanıkların her ikisi de olayın Salı günü olduğunu söylemiş, ama ilk tanık "sabah saat sekizde" derken, ikincisi "sabah saat onda" demişse? Acaba bu durumda da mı yalan söylemişlerdir?!

Rabi Yeuda'nın buna verdiği cevap olumsuzdur! Neden? Çünkü insanlar, özellikle de herkesin kolunda saat olmayan bir dönemde, saatleri birbirine karıştırabilirler. Bu nedenle sadece buna dayanarak tanıkları yalancılıkla suçlamamız mümkün değildir.

Yaklaşan Yetkisiz Kişi Ölecektir (devam)

Yabancı adam çok merak etmişti. Acaba bu denli görkemli giysiyi kime giydiriyorlardı?

"Bu asil giysiler kimin için?" diye sordu hemen *bet midraşta* oturan Yahudilerden birine.

"Bet-Amikdaş'ta ibadet görevini yerine getiren Koen Gadol için" diye cevap verdi Yahudi.

Duydukları adamın çok hoşuna gitmişti. Gidip Yahudi olmaya karar verdi. Böylece ileride Koen Gadol olup, biraz önce duyduğu o muhteşem giysileri giyebilecekti.

Şamay'a gelerek ricada bulundu: "Lütfen beni Yahudiliğe geçirin, çünkü Koen Gadol olmayı çok istiyorum!"

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
181'de

Bana Ait Olmayan *Hametsi* Satabilir Miyim?

Yaprak

13

Gemara, bir keresinde bir Yahudi'nin, kendi adına saklaması için Yohanan Hakokaa'ya iki çuval emanet ettiğini anlatmaktadır.

Çuvallarda delikler vardı ve Yohanan bu delikler yoluyla içlerinde *hamets* olduğunu görebiliyordu.

Erev Pesah gelmiş, o da korkmaya başlamıştı: “Bana *hamets* maddeler emanet eden Yahudi henüz onları almaya gelmedi. Ne yapacağım?”

Yohanan, Rabenu A-Kadoş'a, yani Rabi Yeuda A-Nasi'ye giderek, bu *hamets* maddeleri, kendisine ait olmamalarına rağmen, Yahudi olmayan birine satıp satamayacağını sordu. Günün beşinci saati gelip *hamets* bulundurma yasağının başlama vakti yaklaştığında Rabenu A-Kadoş, Yohanan'a “Sana ait olmamasına rağmen *hametsi* sat” diye talimat verdi.

Neden? Çünkü bir kişinin kayba uğramaması için ona ait bir şey satılabilir. Bu olayda da, eğer Yohanan, o Yahudi'nin *hametsini* Yahudi olmayan birine satmasaydı, *Erev Pesah*'ta bunları altıncı saat başlamadan önce yakmak gerekecekti!

Tuma Dereceleri

Yaprak

14

Tuma, Tora'nın belli başlı hallerde öngördüğü manevi bir durumdur. Bu durumdaki, yani “*tame*” olan bir kişinin Bet-Amikdaş'a girmesi ve/veya kutsal yiyecekleri (örneğin *korban* etlerini) yemesi ciddi bir yasaktır. Şimdiki konumuzda *tuma* hakkında bazı kuralları öğreniyoruz.

Tumanın farklı türleri vardır. Bazı durumlarda bir şey *tuma* kaptıktan sonra, o şeye dokunan bir kişinin de *tame* olmasına sebep olurken, bazı durumlardaysa *tuma* kapmış bir şeye dokunan kişi *tame* olmaz.

“*Avi Avot A-Tuma*”: Ölü bir insan “*Avi Avot A-Tuma*”, yani “*tumanın* büyükbabası” olarak adlandırılır, çünkü ölü biri en kuvvetli *tuma* kaynağıdır.

“*Av A-Tuma*”: Ölüye dokunan bir kişi “*Av A-Tuma*”, yani “*tumanın* babası” olarak adlandırılır. Başka bir deyişle, temel bir *tuma* kaynağı haline gelir. *Av A-Tuma* derecesi bununla sınırlı değildir. Örneğin ölü bir *şerets* (bkz. sayfa 172) de aynı şekilde “*Av A-Tuma*”dır.

“*Rişon LeTuma*”: *Av A-Tuma* derecesindeki bir *tuma* kaynağına değen bir şey veya kişi de *tame* olur ve onun derecesi “*Rişon LeTuma*”, yani “*tumadan* birinci derecede etkilenmiş” olarak adlandırılır.

“*Şeni LeTuma*”: *Rişon LeTuma* derecesindeki bir *tuma* kaynağına temas eden bir *insan*, *tame* olmaz. Ama eğer bir “yiyecek maddesi” *Rişon LeTuma*'ya değerse *tame* olur ve onun derecesine de “*Şeni LeTuma*”, yani “*tumadan* ikinci derecede etkilenmiş” adı verilir.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Büyük Gücü

Tanna Rabi Şimon bar Yohay'ın büyük gücü, kendi neslindeki Hahamlar arasında ünlüydü. Kendisi mucizelere alışkın biri olarak tanınırdı ve gerçekten de onun eliyle birçok mucize meydana gelmiştir. Romalıların baskı döneminde, Tora'yı Yisrael'den kopartmak istedikleri zaman, Rabi Şimon bar Yohay bu kararların iptal edilmesini istemek üzere Roma'ya gönderilmiş ve bunda başarılı da olmuştur. Benzer şekilde, bilindiği üzere, on üç yıl boyunca kaldığı mağaradan çıktığında bedeni yaralarla doluydu ve tedavi için Teverya şehrindeki kaplıcalara giderek şifa bulmuştu. Bunun ardından şehirdeki

yerleri bilinmeyen mezarların yerini tespit etmiş, böylece buraları işaretleyerek Koenlerin rahatça dolaşabilmelerine olanak sağlamıştı. Rabi Şimon bar Yohay “Tüm dünyayı cezadan kurtarabilirim” demiştir ve gerçekten de o hayatta olduğu sürece, genellikle Tanrı'nın memnuniyetsizliğini ifade eden gökkuşağı hiç görülmemiştir.

Rabi Şimon'un onuruna birçok şiir ve şarkı yazılmıştır. Bunların en ünlüleri, Rabi Şimon Lavi tarafından yazılmış olan “*Bar Yohay*” ve Ben İş Hay'ın (Bağdatlı Rabi Yosef Hayim) Erets-Yisrael'de onun mezarını ziyareti sırasında yazmış olduğu “*Vaamartem Ko Leahay*”dır.

Rabi
Şimon
bar
Yohay

Kim Tuma Kapar?

Yaprak

15

Gemara tuma kapmaya her şeyin elverişli olmadığını söylemektedir. Örneğin insan gıdaları *tuma* kapar, ama hayvan gıdaları *tuma* kapmaz. Dolayısıyla, eğer bir ölüye ekmek değerse ekmek *tame* olur, ama ölüye değen bir havyan yemi veya saman *tuma* kapmaz.

Küflenmiş Ekmek: Bu yaprakta ilginç bir *alaha* daha öğrenmekteyiz. Gördüğümüz gibi ekmek *tuma* kapmaya elverişlidir, çünkü bir insan yiyeceğidir.

Peki, ya *tame* olmuş bir ekmek artık insanların yiyemeyeceği ama bir köpeğin hâlâ yiyebileceği derecede kurur, küflenir ve bozulursa? Acaba ekmek *tame* olarak mı kalır, yoksa artık “insan yiyeceği” sınıfında olmayıp, *tuma* kapmaya elverişli olmaktan çıkar mı?

Gemara böyle bir ekmeğin *tame* olarak kaldığını söylemektedir! Neden? Çünkü, evet, şu anda artık insanların yemesine uygun değildir, ama daha önce insan yiyeceği olmaya uygun olduğundan, şu anda sadece bir köpeğin yiyebileceği bir durumda olmasına rağmen hâlâ *tuma* kapmış bir “insan yiyeceği” sınıfında kabul edilir.

Yıkanmamış Armut

Yaprak

16

Önceki yaprakta öğrendiğimiz üzere, insanların yemesine uygun yiyecekler *tuma* kapmaya elverişlidir.

Peki, ağaçtan düşüp toprakta yuvarlanarak bir mezarın içine giren bir armuta ne demeli? Acaba *tuma* kapar mı?

Gemara bunun için öncelikle armutun ıslanmış olup olmadığına bakmak gerektiğini söylemektedir!

Islanmak mı?! Neyi kastediyoruz?

Çok basit.

Hahamlarımız Tora’nın pasuklarından, bir yiyeceğin *tuma* kapmaya elverişli hale gelebilmesi için, en az bir kez bir sıvıyla temas etmiş olması gerektiğini öğrenmişlerdir. Sıvıyla temas etmiş bir yiyecek maddesi, daha sonra, kurumuşsa bile, bir *tuma* kaynağıyla temas ettiğinde *tame* olur. Yiyecek maddesi sıvıya değdiği anda, *tuma* kapmaya “elverişli” hale gelir.

Yiyecek maddesinin *tuma* kapmaya “elverişli” hale gelmesi için neyle ıslanmış olması gerekir? Sadece suyla mı? Hayır! Islanmanın, şu yedi sıvı türünden herhangi biriyle gerçekleşmiş olması yeterlidir: *Yayin* (şarap), *Devas* (bal), *Şemen* (yağ), *Halav* (süt), *Tal* (çiy), *Dam* (kan), *Mayim* (su). Bu yedi sıvıyı akılda tutmak için baş harfleriyle bir kısaltma da oluşturulmuştur: **YaD ŞaHaT DaM**.

Yaklaşan Yetkisiz Kişi Ölecektir (devam)

Şamay, sıradan bir kişinin Koen Gadol olma amacıyla Yahudiliğe geçemeyeceğini söyleyerek adamı önünden iteledi.

Adam şansını İllel’in yanında denemeye karar verdi. “Lütfen beni Yahudiliğe geçirin, İllel” dedi adam, “çünkü beni Koen Gadol yapmanızı istiyorum”.

İllel adamı kabul ederek Yahudiliğe geçirdi. Adamın zaman içinde Tora öğrenerek, Koen ailesine mensup olmayan bir kişinin Koen Gadol olma ihtimalinin

bulunmadığını öğrenip bu isteğinden vazgeçeceğini, ama yine de Tora’nın tadını bir kez aldığı için Yahudi olarak kalacağını düşünüyordu.

İllel adamla birlikte öğrenmeye başladı. “Söyle bana lütfen” dedi ona. “Acaba sence kraliyet adabını bilmeyen, bir kralın nasıl davranması gerektiğinden ve ne gibi görevleri olduğundan habersiz olan birinin halkın üzerine kral olarak atanması mümkün müdür?”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
183'te

Tuma Dereceleri

Yaprak

17

Yukarıda çeşitli *tuma* derecelerini görmüştük: “*Avi Avot A-Tuma*”, “*Av A-Tuma*”, “*Rişon LeTuma*” ve “*Şeni LeTuma*”.

Bu zincirin ne zaman sona erdiğini merak ediyordunuz. Yani, eğer bir *şeretsin* ölüsü ekmeğe değerse, eklemek “*Rişon LeTuma*” olur. Peki, ya bu eklemek bir bisküviye, bisküvi bir elmaya, elma da armuta değerse? Acaba bunların hepsi *tame* olur mu?

Gemara, *tuma* dereceleri konusunu bir düzene sokmaktadır.

İki tür yiyecek vardır: Kutsal olan yiyecekler (*kadaşim*) ve kutsal olmayan yiyecekler (*hulin*). Kutsal olmayan yiyeceklerde en son *tuma* derecesi *Şeni LeTuma*’dır, daha fazlası yoktur. Örneğin yukarıda verilen örnekteki *Şeni LeTuma* durumunda olan bisküvi, kutsal olmayan başka bir yiyeceğe temas ederse artık onu *tame* yapmaz. Öte yandan, eğer bu bisküvi kutsal bir yiyeceğe, örneğin bir Koen’in *teruma* olarak almış olduğu bir portakala değerse, bu portakal “*Şelişi LeTuma*” (*tumadan* üçüncü derecede etkilenmiş) hale gelir, ama “kutsal” niteliğe sahip meyvelerde de zincir burada sona erer. Buna karşılık söz konusu portakal, bir *korban* etine temas ederse, o et “*Revii LeTuma*” (*tumadan* dördüncü derecede etkilenmiş) hale gelir ve tüm kategorilerdeki en son derece budur. *Hamişi LeTuma* (*tumadan* beşinci derecede etkilenmiş) diye bir kavram hiç yoktur.

Ölüye Dokunmuş Bir Kişi Nasıl Arınır?

Yaprak

18

Ölü bir insana temas etmiş bir kişinin “*Av A-Tuma*” derecesinde *tame* olduğunu öğrenmiştik.

Bu kişi nasıl tekrar saf olur?

Kızıl bir inek (*Para Aduma*) kesilip yakılır ve külleri suyla karıştırılır. Bu suya “*Me Hatat*” (paklama suyu) adı verilir. Görevli bir Koen bu suyu alır ve *tame* kişinin üzerine serper.

Dikkat edin! Kutsal Tora’nın hükmüne göre, *tame* kişiyi arındıran bu *Me Hatat*’ın ta kendisi “*Av A-Tuma*” düzeyinde *tamedir*! Buna rağmen, Tora bu suyun, ölüye temas etmiş bir kişiyi arındırma gücüne sahip olduğunu söylemektedir.

Ve gerçekten de, *Me Hatat*’a arınma ihtiyacı dışında dokunan kişi *tame* olur, zira *Av A-Tuma* düzeyinde bir *tuma* kaynağına dokunmuştur.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Hayatından Kesitler

Yahudiliği sonradan kabul etmiş bir aileye mensuptur. Babası, Roma ordusunda komutan olan Niron adlı biriydi ve II. Bet-Amikdaş’ın yıkılışından kısa bir süre önce Yahudiliği kabul etmişti. *Gemara*’da, Rabi Meir’in gerçek isminin Rabi Neoray olduğu ve *alaha* konusunda diğer hahamların gözlerini “aydınlattığı” (İbranice: *meir*) için “Rabi Meir” olarak anıldığı anlatılmaktadır. Bir başka kaynağa göreyse asıl ismi Rabi Nehemya’ydı. Rabi Meir, o neslin en büyük *Tannaları* Rabi Yişmael, Rabi Akiva ve Elişa ben Avuya’nın yanında Tora öğrenmiştir. Esas hocası olan Rabi Akiva tarafından haham olarak yetkilendirilmiştir, ama o dönemde henüz genç olduğundan

bu yetkisi kabul görmemiştir. Daha sonraları, Romalıların zulüm döneminde Rabi Yeuda ben Baba tarafından tekrar yetkilendirilmiştir. Rabi Hananya ben Teradyon’un damadıydı ve eşi Berurya, sözleri hahamlar tarafından takdir edilen bir “meslektaş eşi” olarak ünlenmişti. Rabi Meir *sofer stamdı* (kutsal kitaplar, *tefilin* ve *mezuz*a yazmakla yetkili uzman) ve geçimini elinin emeğiyle sağladı. Kazancını üçe bölerdi: Üçte birini yiyecek, üçte birini de giyecek ihtiyacını karşılamak için kullanır, kalan üçte biri de fakirlere dağıtırdı. İki oğlu olmuş, ama bunlar o hayattayken ölmüştü. Ayrıca Haham Zivtay ile evlenmiş olan bir de kızı vardı.

Rabi
Meir Baal
A-Nes

Tuma Kuşkusu Olduğunda Nasıl Hareket Edilir?

Yaprak

19

Hahamlarımız bize, belirli bir eylemin Tora'ya göre serbest mi yoksa yasak mı olduğu konusunda bir kuşku olduğunda, “*Sefek DeOrayta LeHumra*” (Tora kanunu konusunda şüphe varsa katı yönde davranılır) kuralına göre davranıldığını öğretmişlerdir. Başka bir deyişle o eylemin kesinlikle yasak olduğu varsayımına göre davranmak gerekir. Örneğin elinde, *kaşer* olup olmadığını bilmediğimiz bir şekerleme tutan bir çocuk düşünün. Çocuğun o şekerlemeyi yemesine kesinlikle izin verilmemelidir, çünkü Tora *kaşer* olmayan yiyecekleri yemeyi yasaklamıştır.

Bu yaprakta, *tuma alahaları* dâhilinde önemli bir kural öğrenmekteyiz.

Bir adam yolda yürürken birden bire ayağına bir şeyin değdiğini hisseder. Baktığında ayağına çok yakın bir yerde ölü bir *şerets* görür, ama ayağına değen şeyin o *şerets* mi yoksa başka bir şey mi olduğunu anlamamıştır. İşte karşımızda şüpheli bir durum var ve demin öğrendiğimiz üzere, bu adamın *Sefek DeOrayta LeHumra* kuralına göre, sanki o *şerets* ölüsüne değmiş ve *tame* olmuş gibi davranması gerekir. Öyle değil mi?

Ama Hahamlarımız Tora'daki pasuklara dayanarak, böyle bir olayın etrafta üç kişinin olduğu bir ortamda meydana gelmesi halinde, bu adamın katı yönde hareket etmesi gerekmediğini ve manevi saflığının bozulmadığını öğrenmişlerdir! Bu kural “*Sefek Tuma BiRşut A-Rabim – Taor*” (çok [=en az üç] kişinin olduğu bir yerde *tuma* konusunda şüphe doğarsa – saftır) olarak bilinir.

Havada Asılı Duran Kertenkele

Yaprak

20

Ölü bir insana dokunan kişi *tame* olur. Aynı şekilde, bir ölüyle aynı çatı altında bulunan kişi, ölüye hiç değmese bile yine *tame* olur. Buna karşılık, diğer *tuma* kaynaklarının çoğu sadece temas yoluyla *tuma* aktarır. Örneğin ölüye değdiği için *tame* olmuş bir kişi yalnızca “temas ettiği” kişi veya nesneleri *tame* yapar, başka şekilde *tuma* aktarmaz.

Bu yaprakta kil kaplarla ilgili özel bir kural olduğunu öğrenmekteyiz.

Eğer bir *tuma* kaynağı kil bir kabın dışına değerse, kap *tame* olmaz! “*Av A-Tuma*” derecesinde *tame* olmuş bir kişi düşünün. Eğer bu kişi kil bir kabı dışından tutarsa kap *tuma* kapmayacaktır. Tora kuralın böyle olmasına hükmetmiştir. Kil bir kabın *tame* olabilmesi için, *tuma* kaynağının kil kabın iç hacmine girmesi gerekir.

Kil kaplara özgü bir *alaha* daha vardır. Eğer *tame* bir şey, örneğin ölü bir *şerets* alıp, onu kil bir kabın içine, kaba değmeyecek şekilde sokarsak, bu bile kil kabın *tame* olması için yeterlidir! Örneğin bir kişi ölü bir kertenkeleyi kuyruğundan tutup kertenkelenin başını kil kabın iç hacmine sokarsa, kertenkele kaba hiç değmese bile kap *tame* olur! (ayrıca bkz. sayfa 56).

Yaklaşan Yetkisiz Kişi Ölecektir (devam)

Adam soruyu duyunca hemen cevap verdi: “Tabii ki hayır! Yalnızca kraliyet usullerini tam olarak bilen biri kral olarak atanabilir!”

“Öyleyse” dedi İllel adama, “madem Koen Gadol olmak istiyorsun, öncelikle bir Koen Gadol'un bilmesi gereken tüm uygulama ve *alahaları* öğrenmek zorundasın.”

Bunun üzerine adam Tora'dan Koen

Gadol'u ilgilendiren konuları öğrenmeye başladı. Bir süre sonra “*yaklaşan yetkisiz kişi ölecektir*” şeklinde bir pasukla karşılaştı. Başka bir deyişle, Koen ailesine mensup olmayıp, Koenlere ait kutsal göreve yaklaşan bir kişi Tanrı'nın Eli'yle ölüme layıktır.

Adam bunun üzerine İllel'e dönerek “Demin okuduğum pasuk kimden bahsediyor?” diye sordu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
187'de

MASEHET PESAHİM
PEREK 2: KOL ŞAA

Hangi Hametsten Yararlanmak Yasaktır?

Yaprak

21

Pesah'ta *hamets* yemenin yasak olduğunu her Yahudi bilir.

Bu yazımızda Pesah'ta yalnızca *hamets* yemenin değil, *hametsten* faydalanmanın da yasak olduğunu öğreneceğiz. Örneğin Pesah'ta *hamets* bir yiyeceği satıp karşılığında para almak da yasaktır, çünkü bu da *hametsten* faydalanmak sayılır.

Peki, nasıl bir *hametsten* faydalanmak yasaktır? Yalnızca yenmesi mümkün olan *hametsten*. Ama eğer *hamets* bir yiyecek maddesi *Erev Pesah*'ta (Pesah arifesi) öğleden önce yakıldıysa, artık "yiyecek" sınıfında sayılmaz ve *hamets* yasağıyla bağlı değildir, çünkü artık yanmıştır ve yenmesi mümkün değildir.

Baale Tosafot'un yazdıklarına göre, *hametsin*, bir köpeğin bile onu yemek istemeyeceği kadar yanmış olması gerekir. Ama eğer *hamets* yakılmış olmasına rağmen hâlâ bir köpeğin yemek isteyebileceği durumdaysa, *hamets* yasağı onu bağlamaya devam eder ve ondan faydalanmak yasaktır.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Kişiliği

Rabi Meir keskin zekâlı, büyük bir hahamdı. Diğer hahamlar "Sözü ile dünyayı var eden Tanrı'nın huzurunda açık ve belirgindir ki, kendi neslinde Rabi Meir gibi başka kimse yoktur" demişlerdir. *Alahay* onun görüşüne göre tespit etmedikleri zamanlarda da bunun sebebi, onun fikrinin derinliğine inememiş olmalarıydı.

Mişna'nın derleyicisi Rabi Yeuda A-Nasi, Rabi Meir'in öğrencilerindendi. *Mişna*'da herhangi bir *Tanna*nın ismi verilmeksizin aktarılan tüm *mişnalar* Rabi Meir'in öğretileridir. Bunların dışında açıkça Rabi Meir'in ismiyle aktarılan üç yüzü aşkın *mişna* da vardır.

Neslindeki hahamlar kendisine çok hürmet gösterirler ve büyük hayranlık beslerlerdi. Rabi Yose ben Halafta onun hakkında "Büyük, kutsal ve mütevazı bir insan" demiştir. Reş Lakış onu "kutsal ağız" sıfatıyla anardı. Ravina da "Rabi Meir'i *bet midraşta* gören herkes, onun sanki dağları söküp birbirine sürterek öğüttüğünü düşünürdü" ifadesini kullanmıştır.

Kendisine "*Baal A-Nes*", yani "mucize sahibi" sıfatı verilmiştir, çünkü birçok mucize yaşamıştır. Bir keresinde peşinde koşan Roma askerlerinin gözleri körelmiştir. Henüz sağlığında bile Tanrı'ya "Meir'in Tanrısı, cevap ver bana" sözleriyle dua eden insanlar vardı.

Rabi
Meir Baal
A-Nes

Hayvanların Kani

Yaprak

22

Bu yazımızda Tora'nın yemeyi yasakladığı çeşitli yiyecekleri öğrenmekteyiz. Bunların bazılarını yemek yasak olmasına rağmen onlardan faydalanmak yasak değildir. Bazılarından faydalanmak bile yasaktır. Faydalanmaktan kasıt, örneğin, ısınmak için bunlarla bir kamp ateşi yakmak veya satıp karşılığında para almak gibi şeylerdir.

“Hulin ŞeNişhetu BaAzara”: Daha önce de gördüğümüz üzere, kutsal olmayan yiyeceklere “hulin” adı verilir. Bet-Amikdaş'ta yalnızca *korban* kesilebilir; *korban* olmayan bir hayvanı orada kesmek yasaktır. Rabi Meir, Azara'da (Bet-Amikdaş'ın avlusu) **“hulin bir hayvan”**, yani *korban* olmayan bir hayvan kesilmesi halinde, bu hayvanın hem etini yemenin hem de etinden faydalanmanın yasak olduğunu söyler.

Hayvanların Kani: Hayvanların (evcil veya yabani hayvanlar ve kuşlar) kanını yemek yasaktır, ama bu kandan faydalanmak serbesttir. Örneğin kan bitkilerin daha iyi büyümesine katkıda bulunduğu için eski dönemlerde hayvan kanını tarlalara dökerlerdi.

Şor A-Niskal: Mişpatim *peraşasını* öğrenmiş olan herkesin bildiği üzere, *bet din*, bir insanı öldüren bir boğanın *sekila* (taşlama) yöntemiyle öldürülmesine karar verir. Bu nedenle bu boğaya “*şor a-niskal*” (taşlanan boğa) adı verilir. *Gemara* böyle bir boğanın etini yemenin ve ondan faydalanmanın yasak olduğunu söylemektedir. Başka bir deyişle, eğer böyle bir boğa taşlanmadan önce biri tarafından *Şehita* ile kesilirse bile, eti her iki şekilde de yasaktır.

At Kuyruğundan Süpürge

Yaprak

23

Tora, kutsal biri haline gelmek ve insanı günaha sevk edebilecek şeylerden kaçınmak isteyen bir kişinin “*nazir*” olma vaadinde bulunabileceğini söylemektedir.

Bir *naziri* bağlayan kurallardan birine göre *nazir* hiçbir şekilde şarap içemez! Peki, acaba bir *nazir* şaraptan faydalanabilir mi, yoksa onun için bu bile yasak mıdır?

Gemara bir *nazirin* şaraptan faydalanabileceğini söylemektedir. Dolayısıyla *eruv tehumin* için şarap kullanmak isteyen bir *nazir* bunu yapabilir (*eruv tehuminin* ne olduğunu elbette hatırlıyorsunuzdur; öyle değil mi? Bkz. sayfa 138-139). Hatta bir *nazir* elindeki şarabı satıp karşılığında ücretini alabilir, çünkü her ne kadar şarabı içmesi yasaksa da, ondan faydalanması serbesttir.

Kaşer olmayan hayvanlardan faydalanmak: *Gemara*, Tora'nın Yahudilere *kaşer* olmayan hayvanları yasakladığı zaman bu yasağın sadece onları yemekle sınırlı olduğunu, ama bu hayvanlardan faydalanılabileceğini söylemektedir. Örneğin yılan yemek yasaktır, ama yılan derisinden yapılmış bir kemer takılabilir. At yemek yasaktır, ama at kuyruğundan yapılmış bir süpürge kullanmak serbesttir.

Yasak Bir Yiyeceği Yemek Ne Zaman Serbest-

Yaprak

24

Acaba bir Yahudi'nin, yenmesi yasak bir yiyecek yiyip de buna rağmen bir yasağı çiğnememesi mümkün müdür?!

Evet! *Gemara* bazı yiyecekleri yalnızca normal şekilde yemenin yasak olduğunu, ama onları anormal bir şekilde yiyen kişinin herhangi bir yasağı çiğnemiş olmayacağını söylemektedir.

Ne tür bir yeme şekli “anormal” kabul edilir? Rambam şöyle bir örnek verir: Eğer bir kişi, gırtlaklı kavuracak kadar aşırı sıcak durumdaki yasak bir yiyeceği yerse, ihlalde bulunmuş olmaz; çünkü bu yiyeceği, “normal yeme şekli dışında”, yani insanların normalde yediklerinden farklı bir şekilde yemiştir.

Bu nedenle hasta bir kişinin Yom Kipur'da acı bir ilacı yutması serbesttir, çünkü çok acı bir yiyecek yemek de “anormal yemek” sayılır, zira insanlar aşırı acı şeyleri yemezler (Rambam, *İlhot Yesode A-Tora* 5:8). [Burada “acı” ile, “ağzı yakan; biberli” anlamı değil, tatlı karşıtı anlam kastedilmektedir.]

Bir Yahudi Hayatını Korumakla Yükümlüdür

Yaprak

25

Kutsal Tora'mız kendimizi her türlü tehlikeden korumamızı emretmektedir. Bu nedenle bir Yahudi'nin kendi yaşamını tehlikeye atması yasaktır. Hatta bir yabancı ona "Filanca günahı işlemezsen seni öldürürüm!" derse, kendini ölümden koruma adına o günahı bile işlemelidir. Neden? Çünkü *pikuah nefes* (canı koruma gereği), tüm Tora'yı ikinci plana iter.

Aynı nedenle, bir kişi tehlikeli bir şekilde hasta olduğu takdirde onun hayatını kurtarmak için Şabat günü arabayla hastaneye götürülür ve Şabat ihlali anlamına gelse bile, gereken her şey yapılır. Çünkü can kurtarmak için Tora'nın emirlerini ihlal etmek bir *mitsvadır*.

Buna rağmen, can kurtarmak için bile olsa ihlal edilmesi yasak olan üç günah vardır. Bunlardan biri *avoda zara*, yani putperestliktir. Eğer bir yabancı bir Yahudi'ye "Put tap! Eğer tapmazsan seni öldürürüm!" derse, ölümü göze alma pahasına bile olsa puta tapmak yasaktır.

Bunu nereden mi öğreniyoruz? Her sabah ve her akşam söylediğimiz *Şema*'nın ikinci pasuğundan: "*Tanrın A-Şem'i tüm kalbinle, tüm **canınla** ve tüm varlığınla sevmelisin.*" Kutsal ve Mübarek Tanrı'yı tüm canımızla sevmemiz gerekir. Ve eğer bir puta eğilmemiz söylenirse, hayatımız tehdit altında olsa bile bunu kabul etmemeliyiz.

Yolda Bulunan Güzel Halı

Yaprak

26

Yolda yürürken, başkasının kaybetmiş olduğu bir malı, örneğin bir halıyı bulan bir Yahudi ne yapmalıdır?

Hepimizin bildiği gibi bu halıyı evine götürmeli, onu koruma altına almalı ve bir halı bulduğunu duyurmalıdır. Bu duyuru için, örneğin, insanların çokça bulundukları yerlere gözle görülür notlar asıp, bir halı bulduğunu ve gelip halı hakkında tanımlayıcı işaretler verebilen kişinin onu kendisinden alabileceğini ilan edebilir.

Ama asıl sahibi gelene kadar halıyı korumalı ve ara sıra onu yere sermelidir, çünkü uzun süre kapalı yerde kalan bir halının küflenip zarar görme olasılığı vardır.

Gemara, evinde böyle buluntu bir halı olan kişinin, onu evinde başkaları olduğu zaman göz önüne çıkarmama konusunda titiz olması gerektiğini söylemektedir.

Neden? Çünkü belki oradakilerden biri Tora'nın *mitsvalarını* gözetme konusunda yeterli dikkati göstermeyen biri olup, halı hoşuna gittiği takdirde, nasılsa buluntu olduğunu söyleyerek onu... çalabilir! Bu nedenle *Gemara*, halıyı başka insanların gözlerinden saklamak gerektiğini söylemektedir.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Üçüncü ve dördüncü *Tannaim* nesillerinde yaşamıştır. Rabi Akiva'nın, Romalıların zulüm döneminden sonra yaşamış olan öğrencileriyle aynı nesle mensuptur. Diaspora'da Tora'nın temellerini atmak üzere Rabi Yeuda ben Betera (bkz. sayfa 140) ve Rabi Hananya ben ahi Rabi Yeoşua (bkz. sayfa 111) ile birlikte sürgün topraklarına çıkmış ve Roma'da bir *yeşiva* kurmuştur. Hahamlarımız Tora'daki "*doğruluğu, doğruluğu takip et*" pasuğuna atıfla, "*doğruluğu, doğruluğu takip et*" – Rabi Matya'nın ardından Roma'ya [git]" demişlerdir (*Sanedrin* 32b). Başında bulunduğu *bet din* kendi dönemindeki

en büyük Tora mahkemesiydi. Roma'da, imparatorluk nezdinde Yahudiler lehine müzakerelerde bulunmak üzere oraya gelmiş olan Rabi Şimon bar Yohay ve Rabi Elazar ben Azarya gibi büyük *Tannalarla* buluşmuştur. *Midraş*'ta, gözlerini olumsuz ve ahlaksız görüntülerden sakınma adına gösterdiği müthiş fedakârlık ve kutsal şahsiyeti geniş bir şekilde tarif edilmektedir. Hayatında hiçbir zaman bir kadının güzelliğine bakmamış ve bu şekilde, oturup Tora'yı açıkladığı sırada yüzünün güneş gibi parlamasına ve Tanrı korkusunu yansıtan yüz hatlarının yüksek hizmet meleklerini andırmasına nail olmuştur.

Rabi
Matya
ben Haraş

Hametsin Yakılması

Yaprak
27

Hepimizin bildiği gibi, Erets-Yisrael’de yılda iki kez büyük ateşler yakma geleneği vardır: *Erev Pesah*’ta ve Lag LaOmer’de.

Erev Pesah’ta yakılan ateşler, tabii ki, kalan *hametsin* yakılarak imha edilmesi içindir.

Hamets neden yakılır? Çünkü Tora, “*taşbitu*” (tamamen ortadan kaldırın) emrini vermiştir. Pesah’tan önce *hamets* yiyecek maddeleri yok edilmelidir.

Şimdiki konumuzda, *Tannalar* arasında, bunun nasıl yapılması gerektiğine dair ortaya çıkan bir görüş ayrılığını görmekteyiz.

Hahamlar bu emri yerine getirmek için *hametsi* mutlaka yakmanın şart olmadığını, isteyen kişinin *hamets* yiyecekleri denize atabileceğini veya ufalayıp rüzgâra savurabileceğini söylemektedirler.

Ama Rabi Yeuda “*taşbitu*” *mitsvasının* yalnızca *hametsi* yakma suretiyle yerine getirilebileceği görüşündedir.

Hamets ŞeAvar Alav A-Pesah

Yaprak
28

Pesah’ta *hamets* yemenin yasak olduğunu bilmeyen yoktur!

Ama acaba bazı durumlarda Pesah’tan sonra bile *hamets* yemenin yasak olduğunu da biliyor muydunuz?

Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir?! Ne yani, yıl boyunca Pesah mı yapacağız??

Önce de belirtildiği gibi Pesah’ta *hametsi* sadece yemek değil, bulundurmak da yasaktır. *Gemara*, bir kişinin Tora’nın emrini çiğneyerek Pesah’ta kendi iyeliği altında *hamets* bırakmış olması halinde, bu *hametsi* Pesah’tan sonra yemenin de yasak olduğunu söylemektedir. Böyle bir *hametse* “*hamets şe-avar alav aPesah*” (üzerinden Pesah geçmiş *hamets*) adı verilir. Başka bir deyişle, söz konusu olan, bu yasağı ihlal etmiş bir Yahudi’nin iyeliğinde kalmış *hametstir*.

Peki, ama bu *hametsi* Pesah’tan sonra yemek neden yasak olsun? Pesah artık sona ermiş değil midir?

Cevap şöyledir: Hahamlarımız bu Yahudi’yi cezalandırmış ve kendisine “Yasağa karşı gelerek Pesah’ta *hametsi* elinde bıraktığın için seni bu *hametsi* yemekten ömür boyu men ediyoruz” demişlerdir.

Buna karşılık, Pesah boyunca Yahudi olmayan birinin iyeliği altında kalmış bir *hametsi* Pesah’tan sonra yemek yasak değildir, zira *hamets* yasağı Yahudi olmayanları bağlamaz. Pesah’tan sonra yenmesi yasak olan, bir Yahudi’nin yasağı çiğneyerek Pesah boyunca kendi iyeliğinde tutmuş olduğu *hametstir*.

Yaklaşan Yetkisiz Kişi Ölecektir (devam)

“Kral David’i bile kastediyor!” diye cevap verdi ona İllel. “David de Koen ailesine mensup olmadığı için, kral olmasına rağmen Bet-Amikdaş’taki ibadeti yerine getirmesi yasaktı.”

Adam Koenliğe uygun olmadığını anlamıştı. Eğer Koen ailesine mensup olmayan doğuştan Yahudiler için bile Koenlik görevlerine “yaklaşan yetkisiz kişi

ölecektir” denmişse, sonradan Yahudiliğe geçen kendisinin de Koen olamayacağı açıktı.

Adam, isteğini yerine getiremeyecek olmasına rağmen kendisini kovmayıp güler yüzle kabul ettiği için İllel’e teşekkür etti ve Yahudiliği kabul ederek *Şehina*’nın kanatları altına girmeye nail oldu.

(Şabat 31)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Pesah Kekinin İçine Düşen *Hamets* Kırıntısı

Yaprak

29

Bir düşünün. Pesah bayramında anneniz bayram şerefine büyük, kocaman bir kek pişiriyor. Ve işte, komşunun Yahudi olmayan yardımcısı elinde *hamets* bir sandviçle içeri giriyor ve eyvah! Sandviçten bir kırıntı, kek malzemesinin içine düşüyor!

Hemen herkes o küçük kırıntıyı bulmaya çalışıyor, ama bulamıyorlar. Kırıntı çoktan oradaki yumurta, şeker ve hindistancevizinin arasına karışmış; onu bulup çıkarmak imkânsız!

Acaba bu keki yiyebilir miyiz?

Gemara bunun yasak olduğunu söylemektedir!

Ama nasıl olur? Ufacık bir *hamets* kırıntısı yüzünden kocaman bir keki yemek yasak mı olacak?

Evet! Çünkü Hahamlarımızın öngördükleri özel bir kurala göre Pesah bayramında çok büyük bir yemeğin içine ufacık, tadını almanın bile mümkün olmadığı bir *hamets* kırıntısı düşerse, böyle bir durumda dahi o yemeğin tümü yasak hale gelir.

Erev Pesah'ta Agala

Yaprak

30

Erev Pesah'ta kapkacakları neden *agala* yaptığımızı bilen var mı?

Bunun sebebini size hemen açıklayacağız. Ama ondan önce kısaca "*agala*"nın ne olduğunu öğrenelim.

Agala, bir kabın, fokurdayacak kadar kaynamakta olan suyla dolu daha büyük bir kabın içine bütünüyle daldırılmasıdır.

Bunu neden yaparız?

Çünkü eğer yıl boyunca *hamets* pişirmekte kullandığımız bir tencereyi Pesah'ta da kullanmak istiyorsak, burada ciddi bir sorun vardır. Zira o tencere yıl boyunca içinde pişmiş olan *hamets* yiyeceklerin tadını özümsemiştir ve eğer Pesah'ta bu tencerede Pesah yemekleri pişirecek olursak, bu yemeklere *hamets* tadı karışacaktır!

Bu nedenle *agala* (kusturma) işlemini yaparız. Tencereyi fokurdayan kaynar su dolu bir kabın içine bütünüyle daldırdığımız zaman, bu su, tencereye özümsemiş olan *hamets* tadını "kusturmayı" başarır. Bu sayede tencere de sıfırlanmış ve Pesah'ta yemek pişirmeye uygun hale gelmiş olur.

Aslına bakılırsa *agala* işlemi sadece Pesah öncesine özgü değildir. Yıl içinde de eğer bir tencerenin içinde yanlışlıkla yasak bir yiyecek pişmişse, bu tencerenin sıfırlanması için de bu işlem uygulanır. Ama, *beezrat A-Şem*, bu konuyu *Masehet Avoda Zara*'da öğreneceğiz.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Dördüncü *Tannaim* neslinde yaşamıştır. İlkel A-Zaken'in hanedanı, *Nasi* mevkiini bizzat İlkel'le başlamak üzere birkaç nesil boyunca elinde tutmuştu. İşte, II. Raban Şimon ben Gamliel, İlkel A-Zaken'in bu hanedanına mensuptu. Yavne'de babası Raban Gamliel DeYavne'ye uzun yıllar boyunca hizmet etmişti. Babasının vefatının ardından yerine bir *Nasi* atanmamıştı, çünkü Yahudi halkı o dönemde büyük sıkıntılar içindeydi. Daha sonra Hahamlar Uşa kentine geldiler ve orada tıpkı Yavne'deki gibi bir *Sanedrin* kurarak Raban Şimon ben Gamliel'i *Nasi* olarak tayin

ettiler. Rabi Meir, Rabi Yose, Rabi Yeuda ve o neslin diğer en büyük otoritelerinin çoğu Uşa'daydı. II. Raban Şimon ben Gamliel'in dönemine kadar *Sanedrin*'in başında, biri Kral David'in soyuna mensup *Nasi*, biri de yüksek mahkemenin başkanı *Av Bet Din* olmak üzere, iki büyük haham görev yapardı. Ama o dönemde *Sanedrin*'in başına "*Haham*" adı verilen üçüncü bir lider atamaya başlamışlardır. II. Raban Şimon ben Gamliel *Nasi* iken, Rabi Natan A-Bavli *Av Bet Din*, Rabi Meir de "*Haham*" görevindeydi.

Raban
Şimon ben
Gamliel
(ikinci)

Bir Taş Yığınının Altına Gömülü Olan *Hamets*

Yaprak

31

Bir keresinde bir *Erev Pesah* sabahı, kum ve taş dolu bir kamyon, yükünü bir torba dolusu kekin üzerine döktü!

Kamyonun sürücüsü keklerin sahibi olan adamdan özür diledi ve adam da onu gerçekten affetti. Ama bunun ardından keklerin sahibi hemen *rava* koşarak ona “Sayın *rav*!” diye sordu. “*Erev Pesah*’ta *hamets*in yakılması gerektiğini biliyorum. Ama bir kum ve taş yığınının altında gömülü kalmış bir torba kekim var ve bunları yakmam imkânsız. Ne yapacağım?”

Rav ona şöyle dedi: “*Gemara*’da, büyük bir yığın altında gömülü kalmış bir *hamets*i yakmaya gerek olmadığı yazılı! Neden mi? Çünkü böyle bir *hamets* sanki dünyada hiç yokmuş gibi sayılır. Ne de olsa ona ulaşmak mümkün değildir! Ama tabii ki *bitul hamets* (bkz. sayfa 177) yaptığın sırada bu *hamets*i de iptal etmen gerekiyor.”

Raban Şimon ben Gamliel, bu kuralın geçerli olması için söz konusu yığının en az üç *tefah* yüksekliğinde olması gerektiğini söylemektedir. Zira bu durumda, yiyecek aramakta olan bir köpek bile kekleri oradan çıkarıp yiyemeyecektir.

Dört Zeytin Yiyen Adam

Yaprak

32

Adamın biri evine gelir, buzdolabını açar, lezzetli bir kek bulur ve onu mideye indirir. Bunun ardından eşi eve gelir ve kocasına “Eyvah!” der, “O kek bizim değildi! Komşunundu! Kendi buzdolabında yeri olmadığı için bizim buzdolabımıza koymamı rica etmişti!” Bu adam ne yapmalıdır? Hiç suçu olmamasına rağmen, yemiş olduğu komşuya ait kekin bedelini ona ödemesi gerekir.

Gemara bu yaprakta ayrıca, Koen olmamasına rağmen bir Koen’e ait olan *teruma* nitelikli yiyeceği yiyen bir kişinin, bunun bedelini, üzerine “*homeş*” ekleyerek Koen’e ödemesi gerektiğini de söylemektedir. *Homeş* sözcüğü “beşte bir” anlamına gelir, ama burada kastedilen, “toplamın beşte biri”dir. Dolayısıyla *teruma*nın fiyatına dörtte birini de ekleyip Koen’e ödemelidir.

Örneğin eğer bir adam eve gelip orada lezzetli görünen dört tane zeytin yerse ve daha sonra bu yediklerinin aslında bir Koen’e ait olan *teruma* nitelikli zeytinler olduğunu öğrenirse, o zaman tazminat olarak Koen’e beş zeytin ödemelidir.

Ekdeş’ten Meila Yasağı

Yaprak

33

“*Ekdeş*”in ne olduğunu biliyor musunuz?

Ekdeş, Bet-Amikdaş’a ait para ve mallara verilen genel bir isimdir. Örneğin bir kişi “İskemlemi Bet-Amikdaş’a vakfediyorum (İbranice: *makdiş*)” dediği takdirde o iskemle hemen o anda *ekdeş*e ait hale gelir.

Tora “*meila*” adı verilen bir yasak olduğunu söylemektedir. Bu sözcük, kutsiyete ait herhangi bir şeyi şahsi amaçlarla kullanmak anlamına gelir. Başka bir deyişle, *ekdeş*ten şahsi amaçlar için faydalanmak yasaktır ve buna karşı gelen kişi *meila* yasağını delmiş olur.

Eğer bir kişi yanlışlıkla *meila* yasağını çiğnemişse, örneğin bir meyvenin Bet-Amikdaş’a vakfedildiğini bilmeden onu yemişse, bunun fiyatını *ekdeş*e ödemesi ve buna *homeş* eklemesi gerekir – tıpkı önceki yaprakta gördüğümüz üzere, Koen olmayıp *teruma* yiyen bir kişinin, bunun değerini *homeş* ekleyerek geri ödemesi gerektiği gibi.

Ama burada ilave bir şey daha vardır. Bu kişi *homeş* eklemenin yanında, “*Aşam Meilot*” (*meila* yasağının kefareti için getirilen *Aşam* [=suç] *korbanı*) adı verilen bir *korban* getirmekle de yükümlüdür. Bu *korbanı* getirmesinin amacı, hata sonucu da olsa işlemiş olduğu günah nedeniyle Tanrı’nın kendisini affedip günahını onarmasını sağlamaktır.

Tame Hale Gelen Soğan

Yaprak

34

Bir kap, *tuma* kaptıysa, örneğin ölü bir *şeretse* değdiyse, onu arındırmak için ne yapılabilir? Eğer bu kil bir kap değilse, *mikveye* daldırılır ve böylece arındırılmış olur. [Kil bir kabı *tumadan* arındırmanın tek yolu onu kırmaktır.]

Peki, ya *tame* olan şey bir eşya değil de, bir yiyecek maddesiye? Örneğin ya ölü bir *şerets* bir soğana değdiyse? Bunun cevabını biliyor musunuz? Yapacak bir şey yok! Soğanı *mikveye* daldırmak bir işe yaramayacaktır, çünkü *mikve* yalnızca insanları ve eşyaları arındırabilir, ama *tame* olmuş yiyecekler üzerinde etkisi yoktur.

Şimdiki konumuzda, eğer *tame* olan soğanı alıp toprağa ekersek, bir süre sonra artık *tame* olmayacağını öğreniyoruz. Ne kadar zaman sonra? Toprağın içine kök salmaya başladığı andan itibaren.

Soğan neden artık *tame* değildir?

Çünkü *tuma* yalnızca “yiyecek” niteliğine sahip bitkiler üzerine yerleşebilir. Ama soğan toprakta kök salmaya başladığı andan itibaren artık “yiyecek” olmaktan çıkar ve sadece bir “bitki” sayılır. Bu nedenle üzerindeki *tuma* da ortadan kaybolur.

Neden Pirinçten Matsa Yapılmaz?

Yaprak

35

Pesah'ta *hamets* yemek yasaktır. Ama bir kişi istemezse, Pesah boyunca *matsa* yemek zorunda da değildir. Bu konudaki tek yükümlülük *Seder* gecesidir ki o gece (Diaspora'da her iki gece) her Yahudi *matsa* yemekle yükümlüdür, çünkü bu, Tora'nın bir emridir.

Seder gecesinde *matsa* yeme *mitsvasını* yerine getirmek için kullanacağımız *matsa* hangi hammaddeden yapılmış olmalıdır?

Mişna bu *matsayı* pişirmekte kullanabileceğimiz beş tahıl türü olduğunu söylemektedir: 1. Buğday. 2. Arpa 3. Yulaf 4. Çavdar 5. Kavuzlu buğday. *Seder* gecesinde *matsa* yeme *mitsvasını* yerine getirebileceğimiz *matsaları* üretmekte kullanılacak tarım mahsulleri bu beşinden ibarettir.

Pirinç unundan *matsa* yapmak neden mümkün değildir?

Gemara bunu şöyle açıklar: Hahamlarımız Tora'nın pasuklarından, *Seder* gecesinde yenecek olan *matsanın* yalnızca buğday ve arpa gibi, “*hamets* olabilecek” tarım mahsulleri ile üretilebileceğini öğrenmişlerdir. Ama pirinçte *hamets* olabilme özelliği yoktur ve bu nedenle *matsa* yeme *mitsvasını* yerine getirmekte kullanılamaz.

Matsa Aşira ve Matsa Aniya

Yaprak

36

Bu yaprakta “*matsa aşira*” (zengin *matsa*) kavramını öğrenmekteyiz.

Matsa aşiranın ne olduğunu bilmek için, öncelikle normal *matsanın* ne olduğunu açıklayalım.

Normal bir *matsa* sadece un ve sudan üretilir. İçinde, keklere konduğu gibi, yağ veya şarap gibi maddeler yoktur.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Dördüncü *Tannaim* neslinde yaşamış bir *Tannadır* ve Rabi Akiva'nın öğrencilerindendir. *Gemara*'da anlatıldığına göre, *Amora* Rabi Levi Yerusalayim'de bir soyağacı bulmuştur ve orada Rabi Nehemya'nın, Nehemya Atırşata'nın (Tanah'taki Nehemya kitabına adını veren peygamber) soyundan geldiği belirtilmektedir. *Gemara*'da ayrıca, Rabi Nehemya'nın *Tanna* Rabi Meir'le aynı kişi olduğu şeklinde bir görüş de vardır. Rabi Nehemya, Romalıların zulüm dönemi sırasında Uşa ile Şefaram şehirleri arasında bir

yerde, Rabi Yeuda ben Baba tarafından dört arkadaşıyla birlikte haham olarak yetkilendirilmiştir. Hahamların *Sanedrin*'i kurmak üzere Uşa kentine geldikleri dönemde *deraşa* yapan hahamlardandır. *Agada* (Tora'nın kanuni olmayan öğretileri) konularında Rabi Yeuda bar İlay'la birçok kez farklı görüşleri benimsemiştir. Çoğu yerde önce Rabi Yeuda'nın, sonra da Rabi Nehemya'nın ismi geçer. Rabi Nehemya'nın, *Sanedrin*'in Raban Şimon ben Gamliel tarafından Uşa'ya kurulmasından önce vefat ettiği yönünde bir görüş de vardır.

Rabi
Nehemya

Tıpkı hiçbir şeyi olmayan fakir biri gibi, bu *matsa* da, içinde un ve sudan başka bir şey olmadığı için *aniya*, yani “fakir”dir. Tora da ondan bu nedenle “*lehem oni*” (fakirlik ekmeği) diye bahsetmektedir.

Matsa aşira, içinde şarap, bal ve benzeri şeyler bulunan *matsa*dır ve malzeme açısından zengin olduğu için “*matsa aşira*” diye anılır.

Acaba *Seder* gecesinde *matsa* yeme *mitsvası* için *matsa aşira* kullanılabilir mi?

Gemara bu soruya “hayır” cevabını vermektedir!

Neden? Çünkü Tora *matsadan* “*lehem oni*” – fakirlik ekmeği – diye bahsetmektedir (Devarim 16:3). Hahamlarımız buradan, *Seder* gecesinde “zengin *matsa*” değil, “fakir *matsa*” yemek gerektiğini öğrenmişlerdir.

Dünyanın En Kalın Matsası

Yaprak

37

Pesah’ta yediğimiz *matsalar* çok incedir. Hatta normal bir ekmek diliminden çok daha incedirler, çünkü onları pişirmek üzere fırına sokmadan önce merdaneyle olabildiğince ince bir şekilde açarlar.

Bunu neden yaparlar? Çünkü *matsa* hamuru hazırlandığı zaman, hamurun *hamets* hale gelmemesine çok dikkat edilir. Bu nedenle *matsa* ince yapılır, çünkü eğer hamur kalın olursa, pişmesi için uzun süre fırında beklemesi gerekecektir ve bu da onun *hamets* olmasına sebep olabilir.

Gemara Bet-Amikdaş’ta bir *tefah* kalınlığında *matsalar* pişirildiğini anlatmaktadır! *Tefah* yaklaşık 8-10 cm. uzunluğunda bir ölçüdür.

Bu *matsayı*, Bet-Amikdaş’taki altın masanın üzerine yerleştirilen özel ekmekleri (*lehem apanim*) hazırlamak için yaparlardı. Çünkü *lehem apanimin matsa* niteliğinde olması gerekir; yani *hamets* olması yasaktır. Ve buna rağmen, bir *tefah* kalınlığında bir hamur hazırlanırdı, çünkü Bet-Amikdaş’taki hamuru, onu *hamets* olmaması için özenle korumayı bilen Koenler hazırlarlardı. Ayrıca bu ekmekleri özel bir fırının içinde ve en kaliteli odunlarla pişirirlerdi ve bu sayede hamurun *hamets* olması yönünde endişeleri yoktu.

Fırındaki Tabelalarda Ne Yazıyor?

Yaprak

38

Hiç bir *matsa* fırınına gittiğiniz oldu mu?

Böyle bir fırına giren herkesin, giysilerini, üzerlerinde tek bir *hamets* kırıntısı bile olmayacak şekilde temizlemesi gerekir. Fırına girdiğiniz zaman, çalışanların ellerini belirli aralıklarla yıkamakta olduklarını görürsünüz, çünkü ellerine yapışan hamur kırıntılarının *hamets* hale gelmesi ve daha sonra yeni bir hamur açtıkları zaman bu *hamets* kırıntıların hamura karışması riski vardır!

Gerçek Ortaya Çıktı

Rabi Eliezer ve Raban Gamliel ile aynı mahallede birçok bilim dalı üzerinde bilgili büyük bir filozof yaşardı.

Rabi Eliezer, Raban Gamliel’in eniştesiydi. Rabi Eliezer’in “İma Şalom” adlı eşi, Raban Gamliel’in kızkardeşiydi.

Bahsi geçen filozof kendisi hakkında büyük methiyeler yayıyor, herhangi

bir dava için kendi huzuruna gelen davalılardan hiçbir şekilde rüşvet almadığını herkesin bilmesine özen gösteriyordu. Ama gerçek bunun tam tersiydi. Bu filozof davalılardan büyük miktarda rüşvet alıyor ve adaleti de rüşveti veren taraf lehinde sapırtıyordu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
197’de

Fırını ziyaret ettiğinizde bir noktaya daha dikkat edin. Birçok *matsa* fırınında duvarlarda büyük tabelalar asılıdır. Bunların üzerinde “*leşem matsat mitsva*” (*mitsva* amaçlı *matsa* adına) yazılıdır. Çalışanlardan biri de sürekli olarak arkadaşlarına “Hatırlayın! *Mitsva* amaçlı *matsa* pişiriyoruz!” diye hatırlatmada bulunur.

Bu sözlerle kastedilen nedir?

Seder gecesinde *matsa* yeme *mitsvası*nı yerine getiririz. Pesah’ın yedi günü boyunca *matsa* yeme yükümlülüğü yoktur, ama *Seder* gecesinde herkes *matsa* yemekle yükümlüdür, çünkü bu, Tora’nın bir *mitsvası*dır. *Seder* gecesinde bu *mitsvayı* yerine getirmek için kullanılan *matsaların* “*mitsva* amaçlı *matsa*” olarak, yani *mitsva* uğruna, bu niyetle üretilmesi gerekir. Bu nedenle *matsa* üreticileri işlerini yaparken “*leşem matsat mitsva*” sözlerini söylerler.

“Hasa”nın Adı Neden “Hasa”?

Yaprak

39

Seder gecesinde *maror* yeriz.

Tora bize, **Bet-Amikdaş’ın ayakta olduğu zamanlarda** *Seder* gecesinde *Pesah-korbanı* ile birlikte *maror* yememizi emretmektedir. Bu, Tora’dan kaynaklanan bir *mitsva*dır. Günümüzde ne yazık ki Bet-Amikdaş yıkık durumdadır. *Pesah-korbanı*nı gerçekleştirememekteyiz ve bu nedenle *maror* yeme *mitsvası*nı da Tora’nın bir emri olarak (*DeOrayta*) yerine getirememekteyiz. Yine de Hahamlarımız *Seder* gecesinde *maror* yenmesini öngörmüşlerdir. Yani günümüzde bu *mitsvayı* Hahamların öngördüğü (*DeRabanan*) bir *mitsva* olarak uygulamaktayız.

“*Maror*” sözcüğü “*mar*”, yani “acı” olduğu için bu isimle anılır.

Gemara, *maror mitsvası*nı yerine getirmekte kullanılabilecek beş adet acı sebze veya yeşillik saymaktadır. *Mişna*, *maror mitsvası*nı “*hazeret*” adlı bitkiyle yerine getirmenin tercih edildiğini söylemekte, *Gemara* da “*hazeret*” ile kastedilenin “*hasa*” (marul) olduğunu vurgulamaktadır.

“*Hasa*”nın adı neden “*hasa*”dır? *Gemara*’nın açıklamasına göre bu sözcük “*has*” (merhamet etmek) ile bağlantılıdır ve Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın bize merhamet ederek bizi Mısır’dan çıkardığına işaret eder.

“Matsa Şemura”

Yaprak

40

Bir gün *matsa* fırınına, tıka basa un dolu devasa bir kamyon geldi. Sürücü fırın sahibine gelerek bu unu satın alıp almak istemediğini sordu.

Fırın sahibi “Unu öğüttükleri zaman *hamets* olmaması, üzerine su dökülmemesi için titizlik gösterildi mi?” diye sordu.

Sürücü “Tabii ki bayım” dedi. “Unun üzerine hiç su dökülmedi.”

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Dördüncü nesle mensup bir *Tannadır*. Rabi Akiva’nın son yedi öğrencisinden biridir. Rabi Akiva bu öğrencilerine “İlk öğrencilerim Tora bilgisi konusunda birbirlerine iyi gözle bakmadıkları için ölmüşlerdi. Ama siz öyle olmayın” demiş, onlar da hemen kalkıp tüm Erets-Yisrael’i Tora’yla doldurmuşlardı. Rabi Elazar neslin en büyüklerindendi ve *Gemara*’da (*Berahot* 63b) ismi, Betar şehrinin yıkılışının ardından Romalıların ağır

kanunlarından rahatladıkları dönemde Kerem BeYavne *yeşivasına* girmiş olan büyük hahamlar arasında anılmaktadır. Orada Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın onuruna *derasalarını* yapardı. Uzmanlık alanı Tora’nın *Agada* öğretileriydi ve Rabi Yohanan onun hakkında “*Agada* öğretilerinde nerede Rabi Yose A-Gelili’nin oğlu Rabi Elazar’ın sözlerini bulursan, kulaklarını bir huni gibi yap” demiştir.

Rabi Yose
A-Gelili’nin
Oğlu Rabi
Elazar

Fırın sahibi “Özür dilerim ama sormam gerek” dedi. “Unu öğüten kişi, unu *hamets* olmaması için korumakta olduğunu özellikle düşündü mü? Ayrıca düşüncelerini bu unun “*matsat mitsva*” (*mitsva* amaçlı *matsa*) için kullanılacağına odakladı mı? Eğer bunları yapmadıysa, çok üzgünüm, ama bu unla *Seder* gecesi için *matsa* üretmemiz mümkün değil.”

Sürücü şaşırmıştı. “Niye? Ne oldu ki?” diye sordu. Fırın sahibi açıkladı: “Eğer *Masehet Pesahim*’deki *Gemara*’ya bakarsanız, Tora’nın “*matsaları gözetmelisiniz / korumalısınız*” pasuğundan öğrenilen *alahayı* da görürsünüz. Bu *alahaya* göre, *Seder* gecesinde kullanılacak olan *matsaların*, buğdayın öğütülmesinden hamurun fırında pişirilmesine kadar, *hamets* olmaması için sürekli gözetim altında tutulması gerekir. Üstelik bu gözetim sırasında tüm işlemlerin “*leşem matsat mitsva*” (*mitsva* amaçlı *matsa* adına) yapıldığına odaklanmak gerekir.”

Kamyon sürücüsü duyduklarını anladı ve daha önce *Masehet Pesahim*’i öğrenmiş olmadığı için üzüldü.

Korban Pesah Nasıl Yenir?

Yaprak

41

Bet-Amikdaş’ın ayakta olduğu dönemlerde *Erev Pesah*’ta *Pesah-korbanı* gerçekleştirilirdi.

Pesah-korbanının eti nasıl yenir? Acaba onu çorba içinde pişirebilir miyiz? Sakın! Tora bu *korbanın* etiyle tam olarak ne yapılması gerektiğini açıklamaktadır.

Tora’da şöyle yazılıdır: “*Onu az pişmiş, suda haşlanmış veya [başka bir sıvıda] pişirilmiş olarak yemeyin. Başı, bacakları ve iç organları ile birlikte, yalnızca [doğrudan] ateşte kızarmış [olarak yenmelidir]*” (Şemot 12:9).

Pasukta açıkça görüldüğü gibi *Pesah-korbanının* etini yeterince pişmemiş veya su ya da başka bir sıvıda pişirilmiş halde yemek yasaktır. Bedeni bir bütün halinde doğrudan ateş üstünde iyice pişirilmelidir.

Pesah-korbanı Erev Pesah’ta, yani bayram başlamadan önce gerçekleştirilir ve eti de *Seder* gecesinde yenir.

Mayim ŞeLanu

Yaprak

42

Pesah matsaları un ve sudan yapılır.

“*Mayim şelanu*” kavramını mutlaka duymuşsunuzdur. *Matsaların* hamurunu hazırlamakta kullanılan suya bu isim verilir.

Bazıları *şelanu* sözcüğünün “bize ait” anlamında olduğunu düşünürler, zira ilk bakışta bu sözcüğün bir anlamı da budur. Buna göre, sanki *matsa* hamuru için sadece “bize ait su” kullanılabilmemiş gibi bir anlam çıkmaktadır. Ama aslında bu doğru değildir.

Bu kavramda geçen *şe-lanu* sözcüğü, “*lina*” yani “geceleme” ile bağlantılıdır. Örneğin yurt dışından bir konuk geldiği zaman ona “Geceyi evimizde geçirirsen (İbranice: *lina*) çok memnun oluruz” diye teklifte bulunuruz. Yani bu sözcük “geceleme”, “geceyi geçirmek” anlamındadır ve “*mayim şe-lanu*” da “gece boyunca dinlendirilmiş su” anlamına gelir. *Matsa* yapımında kullanılacak su, gece çökmeden önce pınardan çekilir ve bir gece boyunca bir kabın içinde bekletilir.

Bunu yapmak neden gereklidir? Neden doğrudan pınardan su çekip hemen hamur açmayalım? Çünkü bazen pınardan çekilen su biraz ılık olabilir ve ılık su, hamurun *hamets* hale gelmesini hızlandırır. Bu nedenle Hahamlarımız, suyun tam olarak serinlemesi için bir gece boyunca bir kap içinde bekletilmesi ve ancak bundan sonra *matsa* üretiminde kullanılması gerektiğini söylemişlerdir.

MASEHET PESAHİM
PEREK 3: ELU OVERİNKadınlar Neden *Matsa* Yer?

Yaprak

43

Hanginiz biliyor?

Kadınlar neden *tefilin* takmazlar? Cevap: Çünkü kadınlar zamana bağlı “yap” şeklindeki emirlerden muaftırlar. Örneğin *tefilin mitsvası* gece değil, yalnızca gündüz vakti yerine getirilir ve bu nedenle kadınlar bu *mitsvadan* muaftır. Benzer şekilde kadınlar *şofar* dinleme *mitsvasından* da muaftırlar, çünkü bu *mitsva* her gün değil yalnızca Roş Aşana’da yerine getirilir.

Öyleyse kadınlar neden *Seder* gecesinde *matsa* yemekle yükümlüdürler? Doğru, *Seder* gecesinde *matsa* yemeyi gerektiren bir *mitsva* var, ama “yap” şeklindeki bu *mitsva* da zamana bağlı; zira tüm yıl boyunca değil, sadece *Seder* gecesinde yerine getiriliyor! Öyleyse kadınlar neden bu *mitsvadan* muaf değiller?

Gemara bu soruyu sormakta ve şu açıklamayı yapmaktadır: Hahamlarımız Tora’nın pasuklarından, Pesah’ta *hamets* yemesi yasak olan herkesin *Seder* gecesinde *matsa* yemekle yükümlü olduğunu öğrenmişlerdir.

Hamets yeme yasağı erkek-kadın tüm Yahudileri bağladığına göre, *Seder* gecesinde *matsa* yeme *mitsvası* da aynı şekilde erkek-kadın herkesi bağlamaktadır.

Aleksander’in Çorbası

Yaprak

44

Uzun yıllar önce Erets-Yisrael’e “Aleksander” adlı bir Yahudi gelmişti. Hayatı boyunca Yahudi olmayanların arasında yaşamış olduğundan, bir Yahudi için nelerin yasak nelerinse serbest olduğunu hiç öğrenmemişti.

Aleksander Tora’nın kanunlarını yerine getirmeyi çok istiyordu ve bu nedenle arkadaşı Dan’dan, bir Yahudi’nin nasıl davranması gerektiğini kendisine öğretmesini istedi.

Bir keresinde Dan Aleksander’i ziyarete geldi ve onu, *kaşerut* onayı olmayan bir eti alıp çorba tenceresinin içine koyarken gördü!

“Aleksander” dedi Dan. “Sana *kaşer* olmayan et yemenin yasak olduğunu öğrettiğimi unuttun mu?”

“Tabii ki hayır!” diye cevap verdi Aleksander. “Benim bu eti yemeye hiç niyetim yok. Ben sadece çorbayı içmek istiyorum; ama ete dokunmayacağım.”

“Aleksander, dostum!” dedi ona Dan. “Sana *Masehet Pesahim*’in 44. sayfasında yer alan bir *alahayı* daha öğreteyim. *Taref* (=kaşer olmayan) etin sadece kendisi değil, verdiği tat da yasaktır! Pişirdiğin çorbada *taref* etin tadı var. Bu yüzden bu çorbayı da yiyemezsin.”

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Babası Rabi Yose’nin üçüncü oğludur ve Raban Şimon ben Gamliel’in döneminde Uşa’da yaşamıştır. *Midraş*’ta onun, Roş Aşana’da çalınan *şofar* sesleriyle ilgili olarak Uşa’da koyduğu bir uygulamadan bahsedilmektedir. Buna göre *Malhuyot* (Tanrı’nın krallığını vurgulayan *pasuklar*), *Zihronot* (hatırlama temalı *pasuklar*) ve *Şofarot* (*şofar* sesi temalı *pasuklar*)

kısımları için Rabi Akiva’nın öngördüğü şekilde *şofar* çalınması gerekiyordu. Raban Gamliel onun bu uygulamasını kabul etmiş ve gerçekten daha önceleri Yavne’de de bunun aynı şekilde uygulandığını söylemiştir. İsmi, dördüncü *Tannaim* nesline mensup *Tannalar* arasında geçmektedir ve Rabi Yeuda bar İlay’la görüş ayrılıkları yaşamıştır.

Rabi Yose
A-Gelili’nin
Oğlu Rabi
Hanina
(Hananya)

Hamurdan İskemleler

Yaprak

45

Bu yazımızda hamurdan yapılmış iskemleleri ele alacağız. Ama bundan önce bir noktayı açıklığa kavuşturalım. Pişirilmemiş hamur kurur ve zaman içinde çok sert bir hale gelir.

Çok uzun yıllar önce sert hamur parçaları alıp bunları çamurla kaplarlar ve iskemle olarak kullanırlardı!

Tabii ki, onların her yıl yeni iskemleler hazırlamak

durumunda kaldıklarını düşünenler olacaktır, çünkü iskemleleri yapmakta kullandıkları hamur *hamets*ti. Bu nedenle, Pesah'tan önce *hamets* yakılırken iskemleleri de yakmaları gerekiyordu. Öyle değil mi?

Gemara'nın söylediğine göre hayır! Yiyecek görevi görmeyen *hamets* bir madde "*hamets*" kategorisinde sayılmaz. Bu hamur çamurla kaplandığı için artık yiyecek görevi görmemekte, iskemle veya sıra olarak kullanılmaktaydı. Ve bu nedenle o iskemleleri Pesah'ta evde tutmakta bir sakınca yoktu!

"Batsek Hereş"

Yaprak

46

Hiç "sağır hamur" – duymayan hamur – diye bir şey duymuş muydunuz? Bu yaprakta "sağır hamur"dan bahsedilmektedir.

Nedir "sağır hamur"?

Bildiğiniz gibi, hamur yoğrulup pişirilmeden kendi haline bırakıldığında mayalanır ve "*hamets*" hale gelir.

Gemara, yoğrulduktan hemen sonra pişirilmemiş bir hamur varsa, ama bu hamurun "*hamets*" hale geldiği veya henüz mayalanmadığı konusunda bilgimiz yoksa, bu hamurun "*batsek hereş*", yani "sağır hamur" olarak adlandırıldığını söylemektedir. Kulakları ağır işiten bir insana konuştuğumuzda söylediklerimizi anlayıp anlamadığını her zaman bilemeyebiliriz. İşte bu hamur da buna benzer. Ona bakarız, ama *hamets* hale gelip gelmediğini bilemeyiz.

*Batsek hereş*in kanuni durumu nedir? *Gemara*, eğer bu hamur yoğrulu on sekiz dakika geçmediyse, onun *hamets* hale geldiği konusunda endişelenmemize gerek olmadığını söylemektedir.

"Şete A-Lehem" Korbanı

Yaprak

47

Mutlaka biliyorsunuzdur; Şabat, Roş Hodeş ve bayram günlerinde Bet-Amikdaş'ta "*Musaf*" (ilave) adı verilen ek bir *korban* dizisi gerçekleştirilirdi. *Musaf-korban*, Bet-Amikdaş'ta her gün yapılan gündelik *korban*lara "ilave" olarak gerçekleştirildiği için bu isimle anılır.

Şavuot bayramında "*şete a-lehem*" (iki ekmek) adı verilen özel bir *korban* yapılırdı. Yılın yeni buğdayıyla iki ekmek pişirilirdi ve Koenler de bu iki ekmek ve iki kuzuyla *tenufa* işlemini yaparlardı. *Tenufa*, işlemde kullanılan şeyin yukarı-aşağı ve dört ana yönde ileri geri sallanmasıdır. Bu şekilde, sallanan şey kutsiyete adanmış olur.

Bu yaprakta *şete a-lehem*in Şavuot bayramında değil, bayram arifesinde pişirildiğini öğreniyoruz.

Şabat'tan farklı olarak, bir *Yom Tov*'da (bazı *melahaları* yapmanın yasak olduğu bayram günü) daha önceden yakılmış bir ateşten yararlanılarak o gün için yemek pişirmek serbesttir. Öyleyse aklınıza şu soru gelmiş olmalı: Bu ekmekleri neden bayram günü pişirmiyorlardı?

Bu iyi bir soru. *Gemara*'nın belirttiğine göre, *Yom Tov*'da yalnızca insanların ihtiyacı için yemek pişirmek serbesttir. Ama *Gavoa* (yüksek) için – yani Yüce Tanrı'ya ait olan Bet-Amikdaş için – yemek pişirmek serbest değildir.

Matsa Pişirirken Neden Büyük Miktarda Hamur Açılmaz?

Yaprak

48

Bir *matsa* fırınına ziyaret eden çocuklar mutlaka bir şeye dikkat etmişlerdir: Hamur bir an için bile dinlenmeye bırakılmamakta, sürekli olarak yoğrulmakta ve çevrilmektedir.

Bunun sebebini biliyor musunuz? Çünkü bir *matsa* fırınında çalışanların en büyük korkusu, hamurun *hamets* hale gelmesidir. Bu nedenle hamuru bir an bile hareketsiz bırakmazlar, çünkü sürekli yoğrulan bir hamur *hamets* hale gelemez.

Gemara bir kerede çok büyük miktarda hamur hazırlamayıp her seferinde yalnızca az miktarda hamur açmak gerektiğini söylemektedir.

Neden?

Çünkü büyük bir hamuru her yönünden yoğurmak çok zordur. Hamur büyük olduğu zaman yoğurma işlemi yalnızca tek bir taraftan yapılır ve bu sırada... hareketsiz kalan diğer taraf *hamets* hale gelebilir! Bu nedenle yalnızca az miktarda hamurla çalışılır.

Kutsal Şabat Günü *Hamets* İmhası

Yaprak

49

Erev Pesah'ta *biur hamets* yapar, yani *hametsi* yok eder, yakarız.

Peki, ya *Seder* gecesi Şabat çıkışına rastlarsa? *Hamets* yiyecek maddeleri *Erev Pesah*'a rastlayan Şabat sabahı yakamayacağımız gayet açıktır, çünkü Şabat günü herhangi bir şeyi yakmak yasaktır.

Ne yapacağız?

Rabi Meir, tüm *hametsi* Cuma günü yakmak gerektiğini ve kutsal Şabat günü için yalnızca Şabat'ın akşam ve sabah *seudalar*ında yemek için gereken miktarda *hamets* bırakılabileceğini söylemektedir.

Olur da Şabat *seudalar*ında yenmeden geriye kalan *hamets* yiyecekler olursa, bunları tuvalete atmak veya Yahudi olmayan birine vermek gerekir (*Şulhan Aruh* ve *Mişna Berura*'ya göre).

Talmid Hahamların Önemi: Bu yaprakta önemli bir şey daha öğrenmekteyiz: *Gemara*, *Talmid Hahamlara* (Tora akademisyenlerine) yakın olmanın önemle tavsiye edildiğini, zira onların dünyadaki en önemli şeyi yaparak kutsal Tora'yı öğrendiklerini söylemektedir. Bu nedenle, demektir *Gemara*, mümkün olduğu takdirde bir *Talmid Haham*'ın kızıyla evlenmeye gayret etmek gerekir, çünkü bu şekilde, evin hanımı da kendi çocuklarını, baba evde olmasa bile, Tora öğrenimi yolunda yetiştirecektir.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Dördüncü *Tannaim* neslinde yaşamıştır. Raban Gamliel'in zamanında Yavne'de bulunan ikinci nesil Hahamlardan olmasına rağmen Rabi Akiva'nın öğrencisiydi. *Mişna*'da (*Sota* 5:5), Rabi Elazar ben Azarya'nın Yavne'deki *Sanedrin*'in başkanı (*Nasi*) olarak atandığı gün, *bet midraştaki* öğrencilerin sayısının

arttığı ve bu öğrencilerin birçoğunun farklı konularda *derasalar* yaptıkları anlatılmaktadır. İşte bu öğrencilerden biri de Rabi Yeoşua ben Orkenus'tur ve kendisi, İyov hakkında (bkz. Tanah'ta İyov kitabı), Raban Yohanan ben Zakay'ın yaptığı *derasaların* tam aksi yönde bir *derasa* yapmıştır.

Rabi
Yeoşua
ben
Orkenus

**MASEHET PESAHİM
PEREK 4:
MAKOM ŞENAAGU**

Yisrael'in Gelenekleri

Yaprak

50

Kutsal Tora'da, yerine getirilmesi gereken emirler ve kaçınılması gereken yasaklar yazılıdır.

Mutlaka biliyorsunuzdur; Tora'da yazılı olanların dışında, Hahamlarımızın koydukları emir ve yasaklar da vardır. Örneğin Hanuka kandillerini yakmak böyle bir *mitsvadır*. Hahamlarımız tüm Yisrael halkının Hanuka kandillerini yakmakla yükümlü olduğuna hükmetmişlerdir.

Hahamlarımızın koydukları ek uygulamalara *takanot*, ek yasaklara da *gezerot* adı verilir. Bunların dışında bir de "*minagim*", yani "gelenekler" vardır.

Örneğin belirli bir bölgede oturan kişilerin, *mitsva* uygulamasında güçlenme amacıyla üstlendikleri belli başlı geleneksel uygulamaları olabilir. Bu yapraktaki *mişnamız*, *Erev Pesah*'ta, sabahtan akşama kadar, gün boyunca hiç iş yapmamayı âdet edinmiş yerler olduğundan bahsetmektedir.

Neden bu geleneği benimsemişlerdir? Başka işlere dalarak *Erev Pesah*'ta *hametsi* yakmayı veya başka bir şekilde imha etmeyi, ayrıca *matsaları* pişirmeyi ve *Pesah-korbanını* gerçekleştirmeyi unutmamak için.

Gemara, eğer belirli bir yerde oturan insanlar *mitsva* olarak belirli bir geleneği benimsemişlerse, onların çocuklarının ve torunlarının da aynı geleneği sürdürmekle yükümlü olduklarını belirtmektedir. Kral Şelomo'nun Mişle kitabında (1:8) söylediği gibi: "*Dinle oğlum babanın terbiyesini, ve terk etme annenin Tora'sını.*"

İhtilaf Çıkarma Yasağı

Yaprak

51

Önceki yaprakta, bazı yerlerde Yahudilerin *Erev Pesah*'ta, sabahtan akşama kadar, gün boyunca iş yapmama yönündeki geleneğini görmüştük.

Peki, bu geleneğin olmadığı, insanların *Erev Pesah*'ta gün ortasına kadar iş yaptıkları bir şehirde yaşayan bir Yahudi, bu günde sabahtan akşama kadar iş yapmamayı âdet edinmiş Yahudilerin yaşadığı bir şehre *Erev Pesah*'ta gelirse nasıl davranmalıdır?

Bir yandan kendi kendine, "Ben böyle bir geleneği üstlenmiş değilim" diyecektir. Ama diğer yandan, acaba herkesin yaptığından farklı davranmak uygun kaçacak mıdır?

Mişna bu Yahudi'nin, ihtilaf yaratmama adına, yani insanların "Hey, sen! Neden herkesin yaptığından farklı davranıyorsun?" demeye başlamamaları için, gelmiş olduğu şehrin insanların âdetlerine göre davranmak zorunda olduğunu söylemektedir.

Gerçek Ortaya Çıktı (devam)

'İma Şalom' ve kardeşi Raban Gamliel bu filozofun neler çevirdiğini gayet iyi biliyorlardı ve davranışı nedeniyle onu küçük düşürmeye, gerçek yüzünü herkese göstermeye karar verdiler. Bu sayede Yahudiler davalarını bu adamın mahkemesinde görmemeye özen göstereceklerdi.

'İma Şalom' ve Raban Gamliel, insan-

ların kendilerine inanıp bu adamdan korunabilmesi için filozofun foyasını nasıl ortaya çıkaracaklarını düşündüler.

Ve işte, akıllarına harika bir fikir geldi! Sanki bir davalarını görmesini istiyorlarmış gibi bu filzofa gideceklerdi ve oradan, adamın düzenbazlığını açığa çıkarmaya giden yol çok kısa olacaktı...

**Hahamlarımızdan
MAASELER**

Devamı
199'da

Şemita Meyveleri

Yaprak

52

Bilindiği gibi Erets-Yisrael’de altı yıl tarım yapıldıktan sonra yedinci yılda toprağı işlemek yasaktır. Bu yedinci yıla *Şemita* adı verilir. Ama eğer tarla ve bahçelerde kendiliğinden yetişmiş meyve ve sebzeler varsa bunları yemek serbesttir.

Bu yaprakta, söz konusu sebze ve meyveler konusunda özel bazı kurallar olduğunu öğrenmekteyiz.

Örneğin, bir kişi bir elma bahçesine gidip kendisine elmalar kopararak bunlarla büyük bir sandık doldurabilir. Ama bu *Şemita* meyvelerini ne zamana kadar evinde tutmasına izin vardır? Sadece bahçede hâlâ elmalar olduğu sürece. Ama eğer bahçede elma kalmadıysa, evde büyük miktarda *Şemita* elması bulundurmamak yasaktır. Sadece az miktarda tutabilir. Bunun sebebi, *Şemita* meyvelerinin herkese ait olmasıdır ve kimse, başkalarını bu haktan mahrum bırakacak kadar büyük miktarda *Şemita* meyvesini kendi evinde depolayamaz.

Peki, artık bu meyvelerden büyük miktarı evde tutmak yasaksa ve hâlâ evde büyük miktarda meyve varsa ne yapılmalıdır?

Bunları arkadaşlarına ve komşularına dağıtabilir. Ayrıca bunları evinin kapısına bırakıp “Ey kardeşlerim, Yisrael Evi! Kimin bu meyvelere ihtiyacı varsa gelip alabilir” diye ilanda bulunabilir. Eğer kimse gelip almazsa, bunları tekrar evine götürebilir (*Tosafot*).

Romalı Todos

Yaprak

53

Roma’da Todos adında biri yaşardı.

Gemara Todos’un şu olayı anlattığını aktarmaktadır: Babil İmparatoru Nevuhadnetsar, Yahudilerin liderlerinden Hananya, Mişael ve Azarya’ya bir putun önünde eğilmelerini emrettiği zaman, onlar Tanrı’nın İsmi’nin kutsiyeti onuruna bunu reddederek ateşin içine atlamışlardı.

Hananya, Mişael ve Azarya bunu neden yapmışlardı? Çünkü şöyle demişlerdi: Mısır’da kurbağa belası sırasında Kutsal ve Mübarek Tanrı, kurbağalara Mısırlıların yanmakta olan fırınlarına girmelerini emretmiş ve... kurbağalar da girmişlerdi! Öyleyse, *mitsvaları* yerine getirmekle yükümlü olmayan kurbağalar bile sırf Tanrı’nın İsmi’nin kutsiyeti onuruna fırına atladılarsa, şüphesiz bizim de, Tanrı’nın İsmi’ni kutsal kılmak için ateşe atlamamız gerekir!

Gemara ayrıca Todos’un *talmid hahamlara* yardımcı olduğunu ve Tora öğrenme olanakları olması için onlara geçim kaynağı sağladığını anlatmaktadır. *Gemara* buna ekleme yaparak, *talmid hahamlara* yardımcı olan herkesin *Gan Eden*’de Tora öğrenmeye nail olacağını söylemektedir.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Dördüncü *Tannaim* neslinde yaşamıştır ve Rabi Yohanan ben Nuri’nin öğrencilerindendir. İsmi birçok kez, Yavne’deki *Sanedrin*’e mensup Rabi Elazar ben Azarya ve Raban Şimon ben Gamliel gibi Hahamlarla birlikte anılır. Onun Rabi Akiva’nın oğlu olduğunu söyleyenler vardır, ama başkaları bu görüşe katılmamaktadır. Aralarında Rabi

Şimon bar Yohay’ın oğlu Rabi Elazar ve Rabi Yeuda A-Nasi’nin de olduğu birçok öğrenci yetiştirmiştir. Çok uzun bir ömre nail olmuştur. Öğrencisi Rabi Yeuda A-Nasi ona bu uzun ömre ne sayesinde nail olduğunu sorduğunda “Hayatımda hiçbir zaman kötü bir insanın suratına bakmadım” demiş ve onu kendi ömrünün yarısına erişmesi yönünde mübarek kılmıştır.

Rabi
Yeoşua
ben
Korha

Neden Şabat Çıkışında Ateşin Işığı İçin *Beraha* Söyleriz?

Yaprak
54

Motsae Şabat'ta (Şabat çıkışı) söylediğimiz *Avdala* duası (bkz. sayfa 31) sırasında bir kandil yakarak onun tırnaklarımızdan yansıyan ışığına ve avuç içinde bıraktığı gölgeye bakarak "*Bore Meore A-Eş*" *berahasını* söyleriz.

Ateş için bu *berahayı* neden özellikle Şabat çıkışında söyleriz?

Çünkü ateş, Şabat çıkışında oluşturulmuştur.

Adam A-Rişon (ilk insan Adam) altıncı gün yaratılmıştı ve ilk Şabat bittiğinde, Kutsal ve Mübarek Tanrı ona, iki çakmak taşını birbirine sürterek ateş yakılabileceğini anlayacak bir akıl vermişti. *Adam A-Rişon* iki çakmak taşı aldı, bunları birbirine sürttü ve işte... ateş çıktı.

Bu nedenle biz de Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya *Motsae Şabat*'ta teşekkür ederiz: "*Baruh Ata AD... E-loenu Meleh Aolam, Bore Meore A-Eş*" ("Ateşin ışıklarını Yaratan Evrenin Kralı, Sen, Tanrımız, Mübareksin").

Benzer şekilde Yom Kipur'da da ateş yakmak, tıpkı Şabat'ta olduğu gibi, tamamen yasaktır ve bu nedenle günün bitiminde ateşten yararlanmaya tekrar başladığımızı vurgulamak üzere yine "*Bore Meore A-Eş*" *berahasını* söyleriz (bkz. *Mişna Berura* 298:1). Buna karşılık diğer tüm bayramlarda, bayram öncesinde yakılmış olan bir ateşten yararlanılabildiği için, ateşle ilgili bir kesinti söz konusu olmadığından, bayram çıkışında "*Bore Meore A-Eş*" *berahası* da söylenmez.

Hol A-Moed'de Ne Yapmak Yasaktır?

Yaprak
55

Pesah ve Sukot bayramlarında *Yom Tov* olmayan günlere *Hol A-Moed* adı verilir. *Hol A-Moed*'de "*melehet uman*" (usta işi) yapmak yasaktır.

Nedir "*melehet uman*"? Örneğin bir terzinin ceket dikmesi yasaktır, çünkü o bir "*uman*", yani "usta"dır. Ama bu konuda usta veya uzman olmayan bir kişi, *Hol A-Moed*'de kendisine "bayram ihtiyacı için" bir ceket dikebilir.

Hahamlarımız *Hol A-Moed*'de tıraş olmayı ve çamaşır yıkamayı yasaklamışlardır. Neden? İnsanların "Nasıl da bayramda tıraş olabilirim, çamaşır yıkayabilirim" düşüncesiyle davranmamaları ve bayrama, bu güne yaraşır şekilde, düzgün tıraşla ve temiz giysilerle girmeleri için.

Gemara, bayramdan önce tıraş olma veya giysilerini yıkama olanağı olmayan kişilerin – örneğin uzun bir deniz yolculuğundan sonra kıyıya *Hol A-Moed*'de çıkmış bir kişinin – *Hol A-Moed*'de tıraş olabileceğini ve giysilerini yıkayabileceğini söylemektedir.

Benzer şekilde hapishanede olduğu için bunları yapamamış ve *Hol A-Moed*'de serbest kalmış bir kişi de bayram onuruna tıraş olabilir, zira bayramdan önce bunu yapma olanağı olmamıştır.

Gerçek Ortaya Çıktı (devam)

Davanın görülmesi ve her tarafın kendi iddialarını sunması için ikisi birlikte gitmeden önce, İma Şalom hızlı davranarak filozofa geldi. Ona rüşvet vererek davayı kendi lehine sonuçlandırmasını istedi.

İma Şalom gizlice filozofa yaklaşarak "Elimdeki şu altın şamdana bakın!" dedi. "Eğer davada beni haklı çıkarırsanız, bu değerli altın şamdanı size hediye olarak

vereceğim!" İma Şalom çok akıllıydı ve o çok değerli şamdanı kaybetmeye niyeti yoktu. Bu nedenle sadece bu sözleri söylemekle yetindi, ama şamdanı henüz filozofa vermedi.

Daha sonra İma Şalom ve Raban Gamliel filozofa geldiler ve onun önünde aralarındaki sürtüşme konusunu tarif ettiler.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
201'de

Şema'da Neden “Baruh Şem...” Deriz?

Yaprak

56

“Şema Yisrael, A-Şem Elokenu, A-Şem Ehad” pasuğunu söyledikten sonra sessiz bir şekilde “Baruh Şem Kevod Malhuto Leolam Vaed” deriz.

Hahamlarımız neden bu cümleyi söylememizi öngörmüşlerdir?

Gemara, Yaakov Avinu’nun, ölümünden önce oğullarını çağırdığı zaman bir konuda endişe duyduğunu anlatmaktadır. Büyükbabası Avraam Avinu’nun, olumsuz davranışları olan Yişmael adında bir oğlu olmuştu. Aynı şekilde, babası Yitshak Avinu’nun da Esav gibi kötü yürekli bir oğlu vardı. Ya onlar gibi kendisinin de pek de *tsadik* olmayan bir oğlu var idiyse? Yaakov bu endişesini, ölüm döşeginin yanında duran oğullarına açtı.

Ama Yaakov’un, kutsal kabilelerin ataları olacak olan oğulları, bir ismi de “Yisrael” olan Yaakov Avinu’ya “Şema **Yisrael**, A-Şem Elokenu, A-Şem Ehad” – “Dinle Yisrael; A-Şem Tanrımızdır; A-Şem ‘Bir’dir” dediler. “Dinle ey babamız Yisrael! Hepimiz Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya inanıyoruz; aramızda bunun hiçbir istisnası yok!”

Yaakov bunu duyunca çok sevindi ve “Baruh Şem Kevod Malhuto Leolam Vaed” – “[Tanrı’nın] Onurlu Krallığının Adı Ebediyen Mübarektir” sözlerini söyledi.

İşte bu nedenle biz de “Şema Yisrael, A-Şem Elokenu, A-Şem Ehad” dedikten sonra “Baruh Şem Kevod Malhuto Leolam Vaed” cümlesini söyleriz. Ama bu cümle Tora’da yer olmadığından onu ağızımızdan sessizce çıkarırız.

İpek Eldivenler Giyen Koen Gadol

Yaprak

57

Bu yaprakta Gemara, Kefar Barkay’lı Yisahar adında bir Koen Gadol’dan bahsetmektedir.

Yisahar, Bet-Amikdaş’taki ibadet görevini yerine getirdiği ve çeşitli *korban*ları gerçekleştirdiği sırada ellerine ipekten yapılmış eldivenler giyerdi. Neden? Çünkü *korban*ların kanına ve etine dokunmak istemezdi.

Gemara onun bu davranışının kesinlikle uygun olmadığını söylemektedir, çünkü bu tutumu, *korban*lara gereken onuru vermiyormuş gibi bir izlenim yaratmaktaydı.

Koen Gadol Yisahar bu davranışı nedeniyle Göklerden cezalandırılmıştır.

Nasıl mı?

Bir keresinde kral ve kraliçe arasında bir tartışma çıktı. Kral bir oğlağın, kuzudan daha seçkin olduğunu öne sürerken, kraliçenin görüşü bunun tam tersiydi; “kuzu, oğlaktan daha seçkindir” diyordu. Sonunda aralarında bir karara vardılar: “Haydi, Koen Gadol Yisahar’ı çağıralım! Kimin haklı olduğunu o söyleyecektir!”

Yisahar geldi ve onlara kraliçenin haklı olduğunu söyledi ve bu sırada, eliyle sanki kral saçmalıyormuş gibi aşağılayıcı bir hareket yaptı.

Bundan gücenen kral Yisahar’ın çok ağır bir cezaya çarptırılmasını emretti.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Dördüncü nesilde yaşamış bir *Tannad*r. Rabi Akiva’nın en büyük öğrencilerindendir. Ona çok yakındı ve son gününe kadar ona hizmet etmişti. Rabi Akiva’nın hapsedildiği dönemde Rabi Yeoşua ona hizmet ederdi. *Midraş*’ta, Rabi Yeoşua’nın o dönemde hocasıyla birlikte dua ettiği ve hemen Göklerden bir bulutun inerek etraflarını sardığı anlatılır. Rabi Yeoşua bu durumdan bir sonuç çıkarmıştı: Anlaşılan bu, duanın Tanrı’nın huzurunda kabul edilmesi için uygun bir

rıza vakti değildi ve bulut, Rabi Akiva’nın duasının dinlenmeyeceğine işaret etmek üzere inmişti. Rabi Yeoşua hocasına sürekli hizmet etmesine rağmen, Rabi Akiva’nın gaddarca idam edildiği Kipur gününde onun yanında değildi. Ama Eliyau A-Navi onun evinin girişine gelip hocasının dünyadan ayrıldığını bildirdi. Rabi Yeoşua ve Eliyau A-Navi hemen hapishaneye gittiler ve mucize eseri, Rabi Akiva’yı Yahudi mezarlığındaki bir mağaraya defnetmeyi başardılar.

Rabi
Yeoşua
A-Garsi

MASEHET PESAHİM PEREK 5: TAMİD NİŞHAT

Korban Tamid

Yaprak

58

Sevgili çocuklar. *Korban Tamid* nedir, hiç duymuş muydunuz? *Tamid-korbanı* Bet-Amikdaş'ta her gün iki kez gerçekleştirilirdi: Sabah bir kuzu ve akşam gün bitiminde bir kuzu. Bu *korban*a neden "*Tamid*", yani "sürekli" adı verilmiştir? Çünkü onu sürekli, her gün gerçekleştirmek gerekir. İlk *korbanı* ne zaman yapmak gerekir? Sabah. Ya ikinci *korbanı*? *Gemara* bunun günün ortasından gün batımına kadar olan süre içinde gerçekleştirilebileceğini söylemektedir. Ama Hahamlarımız buna rağmen ikinci *Tamid-korbanının* hemen öğle vakti değil, ondan yarım saat sonradan itibaren yapılmasına karar vermişlerdir, çünkü olası en erken vakitte yapılması halinde *korbanın* bazen yanlışlıkla vaktinden önce yapılabileceğinden endişe etmişlerdir. Bu nedenle en iyisinin öğle vaktinden itibaren yarım saat beklemek olduğuna hükmetmişlerdir, zira aradan yarım saat geçtikten sonra *korbanı* yanlışlıkla öğle vaktinden önce yapma riski olmayacaktır.

Bet-Amikdaş'taki İbadet Düzeni

Yaprak

59

Yukarıda öğrendiğimiz gibi Bet-Amikdaş'ta her gün iki *Tamid-korbanı* yapılırdı. Sabah yapılan ilk *korban*a "*tamid şel şahar*" (sabah *tamidi*), öğleden sonra yapılan ikinci *korban*a ise "*tamid şel ben aarbayim*" (akşam *tamidi*) adı verilir. *Tamid-korbanları* "*korbenot tsibur*", yani toplumsal *korban*lardır. Başka bir deyişle bu *korbanlar* tüm Yisrael halkına aittir. Akşamleyin, *tamid şel ben aarbayim* gerçekleştirildikten sonra, Bet-Amikdaş'ın içindeki altın *Mizbeah*'ın üzerinde "*ketoret*" adı verilen tütsü işlemi yapılır ve *Menora* yakılır. Bunun ardından Bet-Amikdaş'taki gündelik ibadet işlemleri sona ermiş olur, çünkü *tamid şel ben aarbayim*'den sonra o gün başka *korban* yapılmaz. Şimdiki konumuzda *Gemara*, *Pesah-korbanının* bu açıdan diğer tüm *korbanlardan* farklı olduğunu söylemektedir; çünkü *Pesah-korbanı* özellikle *tamid şel ben aarbayim*den sonra gerçekleştirilir.

Gerçek Ortaya Çıktı (devam)

"Rahmetli babamız ardında bir miras bıraktı ve biz de bu mirası aramızda paylaşma konusunda orta yolu bulamıyoruz. Lütfen! Hükümünüzü verin ve ne yapmamız gerektiğini söyleyin!" İma Şalom, babasının mirasından kendisinin de bir pay istediğini, çünkü

bu malları kullanarak para kazanma arzusunda olduğunu söyledi.

Filozof çok düşünmedi. Kendisine vaat edilen altın şamdan ona çok cazip gelmişti ve hiç tereddüt etmeden kararını bildirdi: "Mirası yarı yarıya paylaşmanız gerekiyor."

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
203'te

Korban İşlemleri Nasıl Yapılır?

Yaprak

60

Bir kişi Bet-Amikdaş'a *korban* olarak bir hayvan getirdiği zaman, hayvan *şehita* ile kesilir. Bunun ardından Koenler hayvanın gırtlığından çıkan kanı almak üzere oraya bir kap yanaştırırlar. Bu kaba "*mizrak*" adı verilir.

Kaba neden özellikle bu isim verilmiştir? Bu sözcük "*zarak*", yani "fırlatmak" kökünden gelir. Görevli Koen, aldığı kanı bu kabın içinde *Mizbeah*'a götürür ve kaptaki kanı *Mizbeah*'ın duvarlarına fırlatır.

Dikkat edin: Bir *korban*'ın işlemlerinin dört ana maddesi vardır:

a. **Şehita**: Hayvanın kesilmesi.

b. **Kabala**: Kanın kaba alınması.

c. **Olah**: Kanın *Mizbeah*'a götürülmesi.

d. **Zerika**: *Mizbeah*'ta kanla gereken işlemlerin yapılması.

Pesah-Korbanını Kim Yiyebilir?

Yaprak

61

Bu yazımızda "*menuyim*" konusunu öğreneceğiz.

"*Menuyim*" sözcüğü, "sayılanlar" veya "katılımcılar" anlamına gelir. Kimdir bu katılımcılar?

Bet-Amikdaş döneminde *Erev Pesah*'ta her Yahudi *Pesah-korbanı* yapmakla yükümlüdür.

Acaba herkesin kendi şahsı adına bütün bir hayvanı *korban* olarak getirmesi mi gerekir?

Hayır! Birkaç Yahudi bir araya gelip tek bir kuzu alabilir ve birlikte onu *Pesah-korbanı* olarak getirerek bu *mitsvayı* ortak bir şekilde yerine getirebilir. Kuzuyu satın almış olan Yahudiler, bu *Pesah-korbanı* üzerine "sayılmışlardır". Onun "katılımcıları"dırlar; yani *korban* üzerinde "*menuyim*" konumundadırlar.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Rabi Hananya (Hanina) ben Hahinay, üçüncü ve dördüncü nesillerde yaşamış bir *Tannad*ır. Rabi Akiva'nın ilk öğrencilerinden olup Rabi Elazar ben Matya, Rabi Şimon ben Zoma ve Şimon A-Temani'nin arkadaşıydı. Bir kaynağa göre *Asara Aruge Malhut*'tan (Romalılar tarafından idam edilen on Haham) biridir.

Gemara'da onun on iki [veya on üç] yıl boyunca hocası Rabi Akiva'nın evinde oturup Tora öğrendiği anlatılmaktadır. Kızının evlilik zamanı geldiğinde, karısı ona bir mektup göndererek kendisini durumdan haberdar etmiş, ama o öğrenimine devam etmeyi tercih ederek evine geri dönmemişti. Rabi Akiva bunu görerek bir *deraşasında* "Kimin kızı varsa, gidip onu evlendirsın!" diyerek ona imada bulundu.

Bunun üzerine Rabi Hananya şehrine geri döndü; ama aradan geçen bunca zaman sonrasında şehir çok değişmişti. Ne yaptı? Gidip kuyunun yanına oturdu. Bir süre sonra bir grup kadın kuyuya yaklaştı ve Rabi Hananya aralarından birine "Bat Hahinay (Hahinay'ın kızı)! Testini doldur!" diye seslenildiğini duydu. Kendi kızını böyle tanıdı ve onu takip ederek evine geldi. Buna hazırlıklı olmayan karısının onu görünce duyduğu derin heyecan ve şaşkınlık o kadar büyüktü ki, ruhu

bedenini terk etti. Rabi Hananya onun için dua ederek "Bu kadıncağzı hayatı boyunca benim gelmemi bekledi. Karşılığı bu mu olmalı?!" dedi. Bunun üzerine kadının ruhu hemen geri döndü.

Kutsal ve Mübarek Tanrı, ilk insan Adam için "*ona kendisine denk bir yardımcı yapacağım*" demiş, Rabi Yeoşua bar Nehemya bu pasuğu şöyle açıklamıştı: "Bir erkek hak ederse, karısı onun yardımcısı olur. Kimin gibi? Hananya ben Hahinay'ın karısı gibi!"

Rabi Hananya ben Hahinay hakkında, on iki yaşından doksan beş yaşına kadar hayatının tüm günleri boyunca oruç tuttuğu anlatılır.

Romalılar onu idama çıkardıklarında *Erev Şabat*'ı (Şabat arifesi). Öğrencileri ona "Rabi!" dediler. "Öldürülmeden önce bir şeyler tatmak ister misiniz?" Onlara şöyle dedi: "Şimdiye kadar oruç tuttum. Ve şimdi hangi yola gideceğimi bilmiyorken bana yiyip içmemi mi söylüyorsunuz?" Şabat başlamıştı. *Kiduş* söylemeye başladı: "*Vayhulu*" sözcüğünden başladı ve "*Vaykadeş*" ("ve kutsal kıldı") sözcüğüne kadar geldi, ama Romalılar bitirmesine fırsat bırakmadan onu katlettiler. Göksel bir Ses çıktı ve ilanda bulundu: "Ne mutlu sana Rabi Hananya ben Hahinay – çünkü kutsal oldun ve ruhun da [bedeninden] kutsiyetle çıktı!"

Hananya
(Hanina)
ben
Hahinay

Gemara, bir *Pesah-korbanının* etini yalnızca onun üzerinde “*manuy*”, yani “sayılmış”, ona ortak olmuş kişilerin yiyebileceğini, bu *mitsvayı* ancak böyle birinin yerine getirebileceğini söylemektedir. Ama bir *Pesah-korbanı* üzerinde *manuy* olmayan biri, onun etinden yeme yetkisine sahip değildir.

Gemara ilavede bulunarak, *Pesah-korbanını* *Erev Pesah*’ta “*hatsot a-yom*”dan (günün ortasından; öğle vaktinden) sonra gerçekleştirmek gerektiğini söylemektedir. Eğer bu *korbanı* daha önce yapılsa, *korban*, “*pasul*”, yani geçersizdir!

Sefer Yuhasin

Yaprak

62

Eskiden “*Sefer Yuhasin*” adı verilen bir kitap vardı.

Sefer Yuhasin, Tanah’ın en son kitabı olan *Divre Ayamim*’in açıklamasıdır.

Sefer Yuhasin’de, anlaması çok zor olan derin ve gizli konular yazılıydı.

Gemara, bir keresinde Rav Simlay’ın Rabi Yohanan’a gelerek ondan kendisine *Sefer Yuhasin*’i öğretmesini istediğini, ama Rabi Yohanan’ın bunu kabul etmediğini anlatmaktadır.

Rav Simlay pes etmemiş, Rabi Yohanan kabul edene kadar ısrarlarını inatla sürdürmüştü. Rabi Yohanan sonunda kabul edince Rav Simlay “*Sefer Yuhasin*’i büyük bir gayretle öğreneceğim ve üç ay içinde onu iyice bellemiş olacağım” dedi.

Rabi Yohanan ise “Böyle bir şey mümkün değil” diye cevap verdi. “Rabi Hananya ben Teradyon’un kızı ve Rabi Meir Baal A-Nes’in eşi Berurya son derece akıllı bir kadındı ve buna rağmen o bile *Sefer Yuhasin*’i üç yılda öğrenmeyi başaramamıştı. Sen *Sefer Yuhasin*’i üç ayda öğrenmeyi başarabileceğini nasıl düşünebilirsin?”

Sonunda Rabi Yohanan şöyle dedi: “Senin bir *talmid haham* olduğunu görüyorum. Bu nedenle sana, bu kitaptan *Masehet Pesahim*’le bağlantılı olan **bir konuyu** öğreteceğim.”

“Korbanımın Kanını Hamets Üzerine Kesme”

Yaprak

63

Bu yaprakta *Pesah-korbanı* hakkında bir *alaha* daha öğrenmekteyiz.

Tora’da “*Korbanımın kanını hamets üzerine kesme*” (Şemot 23:18) diye yazılıdır.

Bu pasuktan Hahamlarımız, *Pesah-korbanını* kestiği sırada elinde hâlâ *hamets* bulunduran bir kişinin ihlalde bulunmuş olacağını öğrenmişlerdir. Başka bir deyişle, *korban* kesildiği sırada artık *korban* sahibinin iyeliği altında hiç *hamets* kalmamış olmalıdır.

Peki, ya *korban* sahibinin, kendi bulunduğu yerden çok uzak bir yerde *hamets* yiyecekleri varsa?

Amoralar bu soru üzerinde fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Reş Lakiş, bu kişinin, yalnızca sahip olduğu *hamets* Bet-Amikdaş sınırları içerisindeyse yasağı ihlal etmiş olacağını, ama Bet-Amikdaş’ın sınırları dışındaysa yasağı ihlal etmiş olmayacağını söylemektedir.

Rabi Yohanan’a göreysen bu kişi, sahip olduğu *hamets* yiyecek Bet-Amikdaş’ın sınırları dışında bile olsa bu yasağı delmiş olur.

Gerçek Ortaya Çıktı (devam)

Raban Gamliel pazarlığa başladı: “İşte, kutsal Tora’mızda, mirasın erkek evlatlar arasında paylaşılacağı yazılı. Belli başlı durumlar haricinde kızlar miras almaz. Öyleyse nasıl olur da bana ait olması gereken mirası kız kardeşime verirsiniz?”

Filozof, kafasından uydurduğu dayanaksız bir cevapla karşılık verdi:

“Siz Yahudiler ülkenizden sürüldükten sonra, Moşe’nin Tora’sı sizden alındı ve size başka bir kitap verildi. Ve bu kitapta, erkek ve kız kardeşlerin, mirası eşit olarak paylaştıkları yazılı.”

İki kardeş kararı dinlediler, oradan ayrıldılar ve oyunlarına ertesi gün devam etmeye karar verdiler...

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
205’te

Pesah-korbanını Böyle Yaparlardı

Yaprak

64

Bu yaprakta öğrendiğimiz *mişna*, *Pesah-korbanının* gerçekleştirildiği görkemli töreni tarif etmektedir.

Pesah-korbanını yapmaya gelen tüm Yisrael halkı üç gruba bölünürdü.

Önce ilk grup girerdi ve Leviler onları içeri aldıktan sonra kapıları kilitlerlerdi. Ardından borazanlar çalınır ve *korbanların* kesimi başlardı. Bunun hemen ardından Leviler *Allel* duasını okumaya geçerlerdi (*Tosafot*'a göre).

60. yaprakta öğrendiğimiz gibi, Koenlerin, *korban* kanını *mizrak* adı verilen bir kaba almaları ve kanı götürüp *Mizbeah*'ın duvarlarına fırlatmaları gerekirdi.

Erev Pesah'ta özel bir düzenleme yapılmıştı: Koenler sıra sıra dururlardı. Bu sıralar *korbanların* kesildiği yerden başlayıp *Mizbeah*'ın yanında sona ererdi. Görevli Koen *korbanın* kanını *mizraka* almayı tamamladıktan hemen sonra, onu kendi sırasında hemen yanında duran Koen'e verirdi ve böylece *mizrak* elden ele aktararak *Mizbeah*'a kadar ulaştırılırdı. Bu şekilde bu yoğun günün işlemleri yetiştirilebilmekteydi.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Tsipori şehrinde doğmuştur. Babası, uzun bir ömür sürmüş olan Rabi Hananya ben Teradyon'un arkadaşı olan Tsipori başkanı Rabi Halafta'ydı. Babasının, Rabi Tarfon'un ve Rabi Yohanan ben Nuri'nin yanında Tora öğrenmişti ve Rabi Akiva'nın önde gelen öğrencisiydi. Romalıların zulüm döneminde yeni nesil hahamları yetkilendirme konusunda büyük fedakârlık göstermiş olan Rabi Yeuda ben Baba tarafından yetkilendirilmiştir. Zulüm nedeniyle Asya'ya kaçmak zorunda kalmış ve orada, *Berit Mila mitsvası* uğruna büyük fedakârlıklar göstermiştir.

Gemara'da, Eliyau A-Navi'nin onu her gün ziyaret ettiği ve kendisine "Rabi" diye hitap ettiği anlatılır. Geçimini deri işleyerek kazanmaktaydı. Birçok kez yabancılarla inanç konusunda tartışmalara girmiş ve kazanmıştı.

Beş oğlu olmuştur: Rabi Yişmael, Rabi Elazar, Rabi Halafta, Rabi Avtalus ve Rabi Menahem. Rabi Yose bu oğullarıyla övünür ve "Yisrael'de beş sedir diktim" derdi. Tsipori'de vefat etmiştir ve Rabi Yose'nin ölümünden sonra Hahamlar "Yisrael'de anlayış kesildi" demişlerdir.

Rabi
Yose
ben
Halafta

MASEHET PESAHİM PEREK 6: ELU DEVARİM

Azara'da Bulunan Su Kanalı

Yaprak

65

Bet-Amikdaş'ın avlusuna "Azara" adı verilir.

Gemara, Azara'da bir su kanalı bulunduğunu ve Azara'nın zeminini *korban*ların kanından temizlemeleri gerektiğinde bu su kanalının çıkışını tıkadıklarını anlatmaktadır. Bu sayede su kanalından gelen sular yükselip Azara'nın zeminini kaplıyor ve her tarafa ulaşarak temizliği kolaylaştırıyordu.

Şabat Günü Pesah-korbanı: Bu yaprakta ayrıca, *Erev Pesah*, kutsal Şabat gününe ve *Seder* gecesi Şabat çıkışına rastladığı zaman nasıl davranıldığını öğreniyoruz. Bilindiği gibi *Pesah-korbanının* *Erev Pesah*'ta gerçekleştirilmesi gerekir.

Gemara, bu amaçla Şabat arifesinde yapılabilecek herhangi bir şeyi Şabat günü yapmanın yasak olduğunu söylemektedir. Örneğin, *Erev Pesah* Şabat gününe rastladığında, *korban* olarak getirilen hayvanı *Reşut A-Rabim*'de omuzlarda taşıyarak Bet-Amikdaş'a getirmek yasaktır, zira bunu Şabat arifesinde yapmak da mümkündür. Ama *korban* işlemleri, gününde, yani *Erev Pesah*'ta, dolayısıyla Şabat günü yapılır.

İlkel A-Zaken Nasıl Sanedrin Başkanı Oldu?

Yaprak

66

Tanna İlkel A-Zaken Babil'de yaşamaktaydı.

II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından yüz yıl önce İlkel A-Zaken Yeruslayim'e çıktı.

Bir gün hahamlar Erets-Yisrael'deki *bet midraşa* öğrenim halindeyken belirli bir konuda ne yapmak gerektiği hakkında kuşkuya düştüler.

Konu neydi?

O yıl *Seder* gecesi Şabat çıkışına (*motsae Şabat*) rastlayacaktı ve *Pesah-korbanının* ne zaman kesmeleri gerektiğini bilmiyorlardı. Çünkü eğer onu her yıl olduğu gibi *Erev Pesah*'ta kesecek olsalar, bu, *Şehita* (kesim) işleminin Şabat günü yapılacağı anlamına gelmekteydi. Acaba bu yapılabilir miydi?!

Hahamlar oturup kafa yormaya başladılar. *Sanedrin* başkanı da bu konuda ne cevap vermek gerektiğinden emin değildi.

Sonunda hahamlar, "Gelin Babil'den gelen İlkel A-Zaken'e soralım. Çünkü İlkel, kutsal *Tannalar* Şemaya ve Avtalyon'un öğrencisidir ve bu *alahayı* mutlaka onlardan öğrenmiştir" dediler.

Gerçek Ortaya Çıktı (devam)

Ertesi gün oyunlarına devam ettiler. Bu kez rüşvet verme sırası Raban Gamliel'deydi.

Raban Gamliel, davanın başlamasından önce bol vaat ve tatlı dil içeren bir ifadeyle filozofa başvurarak, davada kendisini haklı çıkarması halinde ona armağan olarak Luv [=Libya] topraklarından

gelmiş bir eşek vereceğine söz verdi. Bu cins eşekler özellikle güçlü ve dayanıklı olurdu.

Bir süre sonra duruşma başladı ve iki kardeşin arasındaki davaya geçildi.

Ve o zaman, filozof, dinleyen herkesin gözünde kendisini alay konusu haline getiren tutarsız bir cevap verdi.

**Hahamlarımızdan
MAASELER**

Devamı
211'de

Ve gerçekten de gidip İllel'e sordular ve o da şöyle cevap verdi: "Doğrudur; hocalarım Şemaya ve Avtalyon bana, *Erev Pesah* Şabat gününe rastladığı zaman *Pesah-korbanının* Şabat günü kesildiğini öğretmişlerdi!"

Bu olay sonrasında İllel'in her konuda bilgili büyük bir haham olduğunu görünce onu *Sanedrin*'in başkanı (*Nasi*) olarak atadılar.

Pesah Şeni

Yaprak

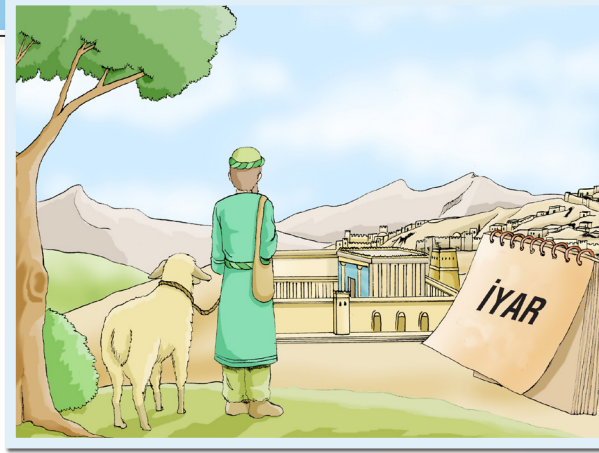
67

Bu yaprakta "*Pesah Şeni*" konusunu öğreniyoruz.

Bazen insanlar *Pesah-korbanını* asıl tarihi olan *Erev Pesah*'ta (14 Nisan) gerçekleştiremeyebilir. Ama bunun için geçerli bir gerekçe olmalıdır. Örneğin, *tame* (manevi saflığını kaybetmiş ve henüz arınmamış) bir kişinin *Pesah-korbanını* yapması yasaktır. Benzer şekilde, uzak yolda olan bir kişi de *korbanı* gerçekleştiremeyecektir, çünkü *korbanlar* yalnızca Bet-Amikdaş'ta yapılabilir.

Tora'da böyle Yahudilerin *Pesah-korbanını* asıl tarihi olan 14 Nisan'dan bir ay sonra 14 İyar'da gerçekleştirecekleri yazılıdır. Buna "*Pesah Şeni*", yani "ikinci *Pesah-korbanı*" adı verilir, çünkü ilk *Pesah-korbanı* daha önce, Nisan ayında gerçekleştirilmiştir.

Gemara çok önemli bir *alaha* söylemektedir: Eğer Yisrael halkının çoğunluğu *tameyse* (örneğin mezarlığa girmişlerse veya başka bir nedenle *tame* olmuşlarsa), o zaman *Pesah Şeni*'yi beklemezler, bunun yerine *Pesah-korbanını tame* haldeyken normal vaktinde gerçekleştirirler. Bu *alaha* "*tuma dehuya be-tsibur*", yani "[eğer toplumun çoğunluğu *tameyse*] toplum için, *tuma* ikinci plana itilir" adı verilir.

Tüm Hastalar İyileşecek

Yaprak

68

Beezrat A-Şem (Tanrı'nın yardımıyla), hızla ve günümüzde *Maşiah* gelecek, Bet-Amikdaş inşa edilecek ve o zaman... çok ilginç şeyler yaşanacaktır.

Ölülerin Dirilişi (*tehiyat a-metim*) gerçekleşecek, ölümler mezarlarından kalkacaklardır. Ve *Gemara*, herkesin tam da öldüğü şekilde kalkacağını söylemektedir. Kör olan, kör olarak dirilecektir. Sağır olan, sağır halde kalkacaktır. Ama *tehiyat a-metimde* hepsi dirildikten sonra, Kutsal ve Mübarek Tanrı onları iyileştirecektir! Herkes sağlıklı ve zinde olacaktır.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Babil'de doğmuştur. Babası Babil'de *Roş A-Gola*'ydı (Yahudilerin sürgündeki lideri). Gençliğinde Erets-Yisrael'e çıkmış ve orada neslin en büyük Hahamları Rabi Yişmael, Rabi Elazar ben Urkenos ve Rabi Tarfon'un yanında öğrenim görmüştür. Erets-Yisrael'de sıkıntılar artınca Babil'e geri dönmüştür, ama oradayken bile, Erets-Yisrael'i onurlandırarak orayı terk etmeyip tüm zorluklara rağmen fedakârca orada kalan ve *mitsvaları* yerine getirdikleri için zulme tabi tutulan Erets-Yisrael sakinlerine özel bir sevgi beslemiştir. Yahudi halkı üzerindeki

zulüm hafifleyip, *Sanedrin* Uşa kentinde tekrar kurulduğunda, o da tekrar Erets-Yisrael'e gelmiş ve *Sanedrin*'e *Av Bet Din* olarak atanmıştır. Ancak *Sanedrin*'in başkanı (*Nasi*) Raban Şimon ben Gamliel ile arasında meydana gelen bir olay nedeniyle Talmud'da ondan ismiyle değil, bunun yerine "*yeş omerim*" (şöyle diyenler vardır) ifadesiyle bahsedilir. Tıpkı *Mişna*'nın *Pirke Avot* ünitesi gibi tümüyle *musar* (etik ve terbiye) ve Tanrı ibadeti için rehberlik konularını ele alan "*Avot DeRabi Natan*" başlıklı eseri oluşturmuştur.

Rabi
Natan
A-Bavli

Gemara ayrıca, gelecekte Bene-Yisrael'in yaşayacaklarını, yaşayacaklarını ve yaşayacaklarını... hiçbirinin ölmeyeceğini söylemektedir! Diğer ulusların mensupları da, ömürleri sınırlı olacak olmasına rağmen, yine de çok uzun yaşayacaklardır. O kadar ki, insanlar yüz yaşında ölen bir kişi için "Vah! Çok genç yaşta öldü" diyeceklerdir.

Gelecekte Yahudiler gündelik işlerle meşgul olmak zorunda kalmayacaklar, bu sayede sürekli Tora öğrenebilecekleri şekilde serbest olacaklardır.

Erev Pesah'ta Korban Hagiga

Yaprak

69

Sevgili çocuklar. "*Korban Hagiga*" terimini mutlaka duymuş olmalısınız. Bu yazımızda, *Erev Pesah*'ta gerçekleştirilen *Korban Hagiga* hakkında bilgi alacağız. Öncelikle bu sözcüklerin ne anlama geldiğini açıklığa kavuşturalım. **Hagiga** sözcüğü "*Hag*", yani "kutlama", "bayram" sözcüğüyle bağlantılıdır. Dolayısıyla *Korban Hagiga* bayram günlerinde neşelenme *mitsvası* yerine getirmek üzere eti yenen ve bu amaçla gerçekleştirilen bayram *korbanı*dır.

Mişna, bazı zamanlarda *Korban Hagiga*'yı *Pesah-korbanı* ile birlikte gerçekleştirmek gerektiğini söylemektedir. Neden?

Çünkü *mitsvanın* esası, *Pesah-korbanının* etini, insanların karnı doymaya başladığı zaman yemektir. Ama eğer tek bir *Pesah-korbanı* üzerinde ortak olan çok kişi varsa, *korbanın* etinden herkese sadece küçük bir miktar düşeceğine göre hepsi nasıl doycaktır? Bu nedenle *Korban Hagiga* yaparlar, önce onun etinden yerler ve böylece doymaya başlarlar.

Yeruşalayim'de Bulunan Bıçak

Yaprak

70

Bir keresinde, Bet-Amikdaş henüz ayaktaiken, Yahudi bir çocuk yolda, davar ve sığır kesiminde (*şehita*) kullanılan bir bıçak buldu.

Çocuk bıçağa her yönden baktı ve üzerinde sahibini bulmaya yardımcı olabilecek herhangi bir işaret olmadığını gördü. Bunun ardından bıçağı babasına getirerek ona "İşte, sana bayram için bir armağan getirdim. *Pesah-korbanını* kesmekte kullanabileceğin bir bıçağın var!" dedi.

Babası ona "Sana bu bıçağı *Pesah-korbanını* kesmekte kullanabileceğimizi kim söyledi?" dedi. "Belki de bu bıçak *tamedir* ve *mikveye* daldırılması gerekiyor? Ne de olsa *korbanlar* için, *tame* durumdaki eşyaları kullanmak yasaktır!"

Ne dersiniz? Bu bıçağın *tame* olup olmadığını nasıl bileceğiz?

Gemara eğer bu bıçağı 14 Nisan tarihinde buldularsa onun *tame* olduğu konusundan endişe etmeye gerek olmadığını söylemektedir; zira bıçağın sahibi, kendi *Pesah-korbanını* kesmek üzere bu bıçağı mutlaka *mikveye* daldırarak arındırmış olmalıdır.

Yanlışlıkla Kesilen Pesah-Korbanı

Yaprak

71

Hepimiz Şabat'ı *beşogeg*, yani hatayla, bilmeden, kazara ihlal eden bir kişinin, bu hatasını onarmak üzere bir *Hatat-korbanı* getirmesi gerektiğini biliyoruz (bkz. sayfa 50). Örneğin bir kişi Şabat günü hayvan kesimi yapmanın yasak olduğunu unutarak bu yasağı ihlal ettiyse Bet-Amikdaş'a bir *Hatat-korbanı* getirmelidir.

Rabi Meir, Rabi Yeoşua'nın adıyla bir *alaha* aktararak şöyle der: Eğer bir Yahudi bir *mitsva* yapmaya niyetlendiyse, ama sonunda *beşogeg*, yani hata sonucu *mitsva* yapmayıp, aksine bir ihlalde bulunduğu anlaşılırsa, o zaman *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlü değildir.

Rabi Meir nasıl bir durumdan bahsetmektedir?

Daha önce 66. yaprakta öğrendiklerimizi mutlaka hatırlıyorsunuzdur. *Erev Pesah* Şabat gününe rastladığı takdirde *Pesah-korbanı* Şabat günü içinde kesilir, çünkü bu bir *mitsvadır*.

Adamın biri Şabat günü bu *mitsvayı* yerine getirmek üzere *Pesah-korbanını* keser. Ama eyvah! Şu işe bakın ki kesim işlemi bittikten sonra yapılan kontrolde hayvanın *taref* (on iki ay yaşamasına olanak vermeyecek bir sağlık sorununa sahip) olduğu anlaşılır. Akciğerlerinde bir delik vardır ve *korban* olarak geçerliliği yoktur! Böylece bu adam Şabat günü, kasıtsız olarak, *korban* amaçlı olmayan bir hayvan kesimi yapmış, yukarıda bahsettiğimiz yasağı *beşogeg* ihlal etmiştir. Acaba Şabat günü yasak olduğunu bilmeden hayvan kesmiş bir kişi gibi bu adam da bir *Hatat-korbanı* getirmek zorunda mıdır?

İşte Rabi Meir öyle olmadığını söylemektedir! Çünkü bu adam bir *mitsva* yapmaya, *Pesah-korbanını* gerçekleştirmeye niyetlenmiştir (*Tosafot*'un 73. yapraktaki açıklamasına göre).

Karışan Bebekler

Yaprak

72

Bu yazımızda, kişinin *beşogeg* bir ihlalde bulunduğu başka bir örnek üzerinde duracağız.

Berit Mila mitsvası ne zaman yerine getirilir? Yalnızca bebek sekiz günlük veya daha büyükse. Ama eğer sekiz günden küçükse, çocuk sünnet edilse bile hiçbir *mitsva* yapılmış olmaz.

Bir keresinde bir *Moel* (sünnet uzmanı), bir bebeği Şabat günü sünnet etmesi için bir köye davet edilmişti.

Moel bebeğin ailesinin nerede oturduğunu öğrendi ve kutsal Şabat günü evlerine gelerek bebeği sünnet etti.

Ve işte, *Berit*'ten sonra, aslında bir hata yapıldığı anlaşıldı. Ne oldu, biliyor musunuz? O binada yeni doğum yapmış iki kadın vardı ve *Moel*'e yanlışlıkla, aslında Pazar günü sünnet edilmesi gereken bebeği vermişlerdi!...

Moel çok üzüldü. Neden mi? Çünkü Şabat'ı ihlal etmişti! Ne de olsa kutsal Şabat gününde yalnızca tam sekiz günlük bir bebek sünnet edilebilir; bundan ne daha büyük ne de daha küçük! Oysa sünnet ettiği bebek yalnızca yedi günlüktü. İşte size, *mitsva* niyetiyle yapılan bir ihlale verilebilecek bir örnek daha!

Ever Min A-Hay Yasağı

Yaprak

73

Bu yaprakta “*ever nin a-hay*” yasağını öğreniyoruz.

Nedir “*ever min a-hay*” yasağı?

Eğer bir hayvanın herhangi bir organı o henüz hayattayken kopmuş veya kesilmişse, bu organı yemek yasaktır. Örneğin bir ineğin ayağı o henüz hayattayken koptuysa, daha sonra hayvanı *Şehita* ile kesseler bile o ayağı yemek yasaktır.

Şimdi “*ever min a-hay*” sözlerine odaklanalım: “**Ever**” sözcüğü “organ” veya “uzuv” anlamına gelir. “**Min a-hay**” ifadesi ise “canlıdan” demektir. Başka bir deyişle, bir hayvanın vücudundan o henüz canlıyken kopmuş bir organı yemek yasaktır.

Mutlaka biliyorsunuzdur; Tora, Yahudi olmayanları et yeme konusunda herhangi bir şekilde kısıtlamamıştır. Hatta hiç *Şehita* ile kesilmemiş bir hayvanı bile yiyebilirler.

Peki, acaba Yahudi olmayanlar “*ever min a-hay*” yiyebilirler mi?

Hayır!

Tora'ya göre, Yahudi olmayanların yerine getirmekle yükümlü oldukları yedi *mitsva* vardır ve bu *mitsvalardan* biri de “*ever min a-hay*”dır. Hayattaki bir hayvana ait organı yemek Yahudi olmayanlar için de yasaktır.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Dördüncü *Tannaim* neslinde yaşamış bir *Tanna*dır. *Tanna* Rabi Şimon bar Yohay'ın kayınpederiydi (veya damadı). *Mitsvalar* konusundaki titizliğiyle, *hasid* (Tora'nın asgari taleplerinden daha yüksek standartlara göre yaşayan) ve münzevi kişiliğiyle ünlüydü. *Pidyon şevuyim* (tutsakları fidyeyle kurtarma) *mitsvası*yla meşgul olurdu. *Talmud*'da bir nehrin onun emriyle üç kez yarıldığı anlatılır. Öğrencileri bunu gördüklerinde ona bunu kendilerinin de yapıp

yapamayacaklarını sormuşlar ve o da “Eğer hiçbir kardeşinize hiçbir zaman hiçbir kötülük yapmadığınızdan ve hiçbir insanı aşağılamadığınızdan kesin olarak eminseniz, o zaman siz de bunu yapabilirsiniz” diye cevap vermiştir. Rabi Pinhas ben Yair, tarım ürünlerinden *maaser* (onda bir) verme *mitsvası* konusunda çok titizdi. O kadar ki, eşiğinin bile, kendisine verilen, *maaser* payı ayrılmamış yemleri yemeyi reddettiği anlatılır.

Rabi
Pinhas
ben Yair

MASEHET PESAHİM PEREK 7:KETSAD TSOLİN

Pesah-korbanını Pişirmekte Kullanılan Nar Ağacı Dalı

Yaprak

74

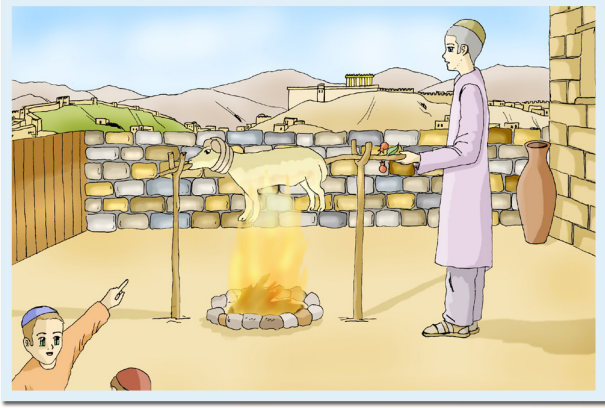
Daha önce öğrendiğimiz gibi, *Pesah-korbanı* doğrudan ateşte kızartılmalıdır. Onu tencerede pişirmek veya tavada kızartmak yasaktır. Sadece doğrudan ateşte pişirilmelidir.

İçinde bulunduğumuz “*Ketsad Tsolin*” (ateşte nasıl pişirilir?) başlıklı perekte, *Mişna* ve *Gemara*, *Pesah-korbanının* nasıl pişirilmesi gerektiğine açıklık getirmektedir.

Pesah-korbanı “ateşte nasıl pişirilir”?

Mişna insanların bu amaçla bir nar ağacı dalı aldıklarını, bunu *korbanın* bedenine geçirdiklerini ve ateşin üzerine astıklarını söylemektedir. *Korban* bu şekilde çevrilerek pişirilirdi. Elbette soracaksınız: “Neden özellikle nar ağacı dalı? Başka bir ağacın dalının nesi eksik?”

Gemara, başka ağaçların dallarında bir miktar nem kaldığını ve bu nemin pişirme sırasında dışarı salıverildiğini belirtir. Böylece eğer başka bir ağacın dalı kullanılacak olursa, bu nem daldan çıkarak *korbanın* etine geçecek ve o zaman *korban* da kısmen suyla pişmiş olacaktır... Buna karşılık nar ağacının içindeki nem, üzerinde et pişirildiği zaman bile dalın dışına çıkmaz.

Raban Gamliel'in Kölesi Tavi

Yaprak

75

Kutsal *Tanna* Raban Gamliel'in, “Tavi” adında, çok müstesna niteliklere sahip yabancı bir kölesi (*eved Kenaani*) vardı.

Eved Kenaani kendisini bir Yahudi'ye, onun kölesi olacak şekilde satan Yahudi olmayan biridir. Her ne kadar “*Kenaani*” deniyorsa da, köleliğin kabul gördüğü dönemde bu terim, bir Yahudi'nin Yahudi olmayan herhangi bir halka mensup bir kölesi için de kullanılırdı. Bir *eved Kenaani*, Yahudi efendisinin hizmetine girdiğinde sünnet olup *mikveye* daldı ve Tora'nın *mitsvalarından* bir kısmıyla yükümlü hale geldi.

Tavi öldüğü zaman Raban Gamliel bundan çok büyük bir üzüntü duymuş, onun ardından, sanki bir aile yakını ölmüş gibi yas tutmuştu. Raban Gamliel'e “Ama ölen köleler için yas tutmak gerektiğine dair bir *alaha* yok ki?!” diye sordular. Raban Gamliel ise “Benim kölem Tavi, diğer köleler gibi değildi. O *kaşer* bir köleydi, o yüzden onun ardından yas tutuyorum” diye cevap verdi.

Bu yaprakta, Tavi'nin Raban Gamliel'e *Pesah-korbanını* hazırlamakta yardım ettiğini de öğrenmekteyiz.

Yukarıda açıklandığı üzere, *Pesah-korbanı* doğrudan ateşte kızartılmalıdır. Raban Gamliel, kendisine ait *Pesah-korbanı* kesildikten sonra, kölesi Tavi'ye “Benim *Pesah-korbanımı* ateş üstünde kızart” demişti. İşte Raban Gamliel, Tavi'ye bu kadar çok güveniyordu.

Aleksander'in Tavuğu

Yaprak

76

Mutlaka hatırlıyorsunuzdur; yukarıda, yaprak 44'te, yabancıların arasında büyüdüğü için neyin serbest, neyinse yasak olduğunu bilmeyen Aleksander'den bahsetmiştik. Aleksander bu nedenle arkadaşı Dan'dan, kendisine bir Yahudi'nin nasıl davranması gerektiğini öğretmesini istemişti.

Bir gün Aleksander Dan'a “Bak bugün başıma ne geldi!” dedi. “Kaynamakta olan yağlı bir et parçasının üzerine yanlışlıkla süt döktüm. Hemen et ve sütü birlikte pişirilmesinin yasak olduğunu hatırladım. Eti alıp üzerindeki sütü temizledim...”

“...Sonra da onu bir torbanın içine koydum, çünkü sütle temas ettikten sonra artık onu yemenin serbest olup olmadığını bilmiyordum. Ne dersin Dan? Bu eti yiyebilir miyim?”

“Eti bir kenara koymakla çok doğru yapmışsın Aleksander” diye cevap verdi Dan. “Çünkü hem onu yemek hem de ona değen sütü içmek yasak.”

Dan bunu nereden biliyordu? Bu yaprakta *Amora* Şemuel’in şu sözlerini öğreniyoruz: Eğer yağ içeren sıcak bir yiyeceğin üzerine soğuk bir yiyecek konursa, sıcak olan yiyecek soğuk olanın pişmesine neden olur; sanki ikisi birlikte pişmiş gibidir.

Tame Koen

Yaprak

77

Koenler, Bet-Amikdaş’taki ibadet görevlerini yerine getirmeleri için Kutsal ve Mübarek Tanrı tarafından görevlendirilmişlerdir.

Korbanları gerçekleştirmek ve Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın yeryüzündeki barınma yeri olan Bet-Amikdaş’taki diğer ibadet görevlerini yerine getirmek, Koenler için büyük bir ayrıcalıktır.

Bu yapraktaki *Gemara*’da, Bet-Amikdaş’ta görev yapan her Koen’in *taor* (manevi açıdan saf) olması gerektiği, ama *tame* durumdaki bir Koen’in Bet-Amikdaş’ta görev yapma yetkisine sahip olmadığı öğrenilmektedir. Örneğin babasının cenazesine katılmış olan bir Koen, ölüye temas etmesi veya mezarlığa girmesi sonucunda *tame* olmuştur ve manevi arınmasını tamamlayana kadar Bet-Amikdaş’ta görev yapamaz.

Peki ya *tame* bir Koen buna rağmen Bet-Amikdaş’ta *korban* işlemlerini yaparsa ne olur? Çok yazık olur! Çünkü hem büyük bir günah işlemiştir, hem de yaptığı *korban*, “*pasul*”, yani geçersizdir! Bu nedenle eğer bir kişi Bet-Amikdaş’a bir *korban* getirmekle yükümlü hale geldiyse ve bu *korbanı*, görev yapabilecek durumda olmayan bir Koen gerçekleştirdiyse, *korban* sahibi bu amaçla yeni bir *korban* getirmelidir, çünkü ilk *korban*, *pasul* olmuştur.

Korban İşlemlerinin Önemli Kısım

Yaprak

78

Bir kişi Bet-Amikdaş’a bir *korban* getirdiğinde, hayvan kesilir ve kanının bir kısmı *Mizbeah*’taki işlemlerde kullanılır. Daha sonra hayvanın “*emurim*” adı verilen parçaları alınarak *Mizbeah*’ın üzerinde yakılır. “*Emurim*”, *korban* olarak getirilen hayvanların *Mizbeah* üzerinde yakılması gereken organlara verilen genel isimdir.

Şimdiki konumuzda, *Mizbeah*’ın üzerinde gerçekleştirilen kan işlemlerinin, *korbanla* ilgili tüm işlemler içinde en temel ve en önemli kısım olduğunu öğrenmekteyiz. Kan *Mizbeah*’ın duvarlarına atıldığı zaman, üç şey gerçekleşir:

a. *Korban* sahibi *mitsvasını* yerine getirmiş olur. Örneğin bir *Şelamim-korbanı* (bkz. Vayikra perek 3 ve 7:12-21) getirmesi gereken kişi, *korbanın* kanı *Mizbeah*’ın duvarına atılana kadar henüz *mitsvayı* yerine getirmiş sayılmaz.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Hayatından Kesitler

Babil’den gelmiş ve Yavne’nin büyük Hahamlarının bir öğrencisi olan Rabi İlay A-Zaken’in (bkz. sayfa 114) oğludur. Rabi Yeuda bar İlay, Uşa kentinde otururdu. Rabi Tarfon, Rabi Akiva ve Rabi Yişmael’in yanında öğrenim görmüştür ve o da, Romalıların Hahamlık yetkisi vermeyi yasakladıkları zulüm döneminde Rabi Yeuda ben Baba tarafından yetkilendirilen beş öğrenciden biridir. *Nasi*’ye yakındı ve onun makamında talimat veren bir yetkili olarak görev yapmıştır. Aynı şekilde, her yerde konuşma konusunda öncelik ona aitti.

Müthiş bir *hasidut* (Tora’nın taleplerinden daha yüksek standartlara göre davranma) örneği idi. Her *Erev Şabat*’ta kendisine kaynak suyuyla dolu bir leğen getirirlerdi. O da bununla yüzünü, ellerini ve ayaklarını yıkar, tertemiz ütülenmiş örtülerle oturur ve Tanrı’nın bir meleğini andırırdı (*Şabat* 28a). Ve *Gemara*’da nereden “bir *hasid*” ile ilgili bir olay anlatılırsa, Rabi Yeuda bar İlay’ın [veya Rabi Yeuda ben Baba’nın] kastedildiği söylenmiştir. Akranlarından daha uzun bir ömür sürmüş ve Rabi Yeuda A-Nasi’nin dönemine kadar yaşamıştır.

Rabi
Yeuda
bar İlay

- b. Kanın atılmasından sonra artık *emurim*, *Mizbeah*'ın üzerinde yakılabilir. Ama kanla ilgili işlemler tamamlanmadan önce *emurimi* yakmak yasaktır.
- c. Bazı *korban*ların eti yenir, bazılarınıninkiyse yenmez. Yenen türden *korban*ların eti, kan işlemleri tamamlandıktan sonra yenebilir.

Minhat Nesahim

Yaprak
79

Bu yaprakta “*Minhat Nesahim*” konulu bir *alaha* öğrenilmektedir. Tora, bir *Ola-korbanı* (bkz. Vayikra perek 1) veya *Şelamim-korbanı* getiren bir kişinin, bunun yanında bir de “*Minhat Nesahim*” getirmesini emretmektedir. Nedir “*Minhat Nesahim*”?

Minhat Nesahim, “yanında *neseh* getirilen *minha*” anlamındadır. “*Minha*”, hayvanlarla değil, cinsine göre buğday veya arpayla gerçekleştirilen bir *korban* türüdür. *Neseh* ise, genellikle şarapla [ve Sukot bayramında ayrıca suyla da] yapılan bir ibadet işlemidir. *Minhat Nesahim* olarak, zeytinyağına bulanmış buğday irmiği getirilir. Bunun bir kısmı *Mizbeah* üzerinde yakılır. *Neseh* olarak getirilen şarap da *Mizbeah*'ın üzerinde huniye benzeyen bir kaba dökülür. Bu kabın dibindeki delikten bir kanal yoluyla *Mizbeah*'ın damına, oradan da *Mizbeah*'ın güneybatı köşesinin altındaki “*şitin*” adı verilen derin boşluğa akıp gider.

Eğer getirilen *korban* bir boğaysa *minha* olarak üç *isaron* irmik getirilir. Eğer koçsa miktar daha azdır: iki *isaron*. Ve eğer *korban* olarak bir kuzu getirildiyse, *minha* olarak da bir *isaron* irmik getirilir. *İsaron*, yaklaşık 3,5-4 litreye denk bir hacim ölçüsüdür.

Bakın, bir yaprakta kaç tane yeni terim öğrendik! *Minha*, *neseh*, *Minhat Nesahim*, *isaron* ve *şitin*.

Rav'ın Aklına Gelen Fikir

Yaprak
80

Artık hepimizin bildiği gibi, *tame* bir kişi *Erev Pesah*'ta *Pesah-korbanı*nı gerçekleştiremez. Ama eğer Yisrael halkının çoğunluğu *tame*yse, o zaman *Pesah-korbanı tuma* haline rağmen vaktinde yapılır.

Bir düşünün. Tüm Yisrael halkı *Erev Pesah*'ta Yerusalayim'e çıkıyor ve işte; çok sayıda insanın yolu, sonradan mezarlık olduğu anlaşılan bir yerden geçtiği için hepsi *tame* oluyor. Ne yapılabilir? Halk içinde kaç kişinin *tame* kaç kişininse *taor* (saf) olduğunu belirlemek üzere sayım yapılır. Eğer *tame* olanlar *taor* olanlardan çoksa, o zaman herkes, *tame* olanlar da dâhil olmak üzere, *Pesah-korbanı*nı vaktinde, yani *Erev Pesah*'ta yapabilecektir. Çünkü halkın çoğu *tame* ise, *Pesah-korbanı*nı *tuma* halinde gerçekleştirmek serbesttir.

Ve işte; sayımı yapıyorlar ve sonuçta ortaya ne çıkıyor? Bir milyon kişi *tame* ve bir milyon kişi *taor*. Tam yarı yarıya! Sadece bir kişi daha *tame* olsa, halkın çoğunluğu *tame* olurdu. Ama şimdi halkın sadece yarısı *korbanı* yapabilecek!

Rav “Bir fikrim var!” dedi. “*Taor* olanlardan biri bir *tuma* kaynağına dokunsun ve o da *tame* olsun. Böylece çoğunluk *tame* olacak ve herkes *Pesah-korbanı*nı vaktinde yapabilecek!...”

Gerçek Ortaya Çıktı (devam)

“Kitabımın sonuna baktım” diye cevap verdi filozof. “Hani size dün bahsettiğim o yeni kitap var ya? İşte onun sonunda, şu ana kadar yazılı olan her şeyin diğer halklar için geçerli olduğu, ama Yisrael halkının kendi Tora'larına göre hareket etmeleri gerektiği söyleniyor! Bu durumda sen haklısın Raban Gamliel!”

İma Şalom ve Raban Gamliel, bu yabancı filozofun rüşvet aldığını ve aldığı rüşvete göre adaleti saptırdığını herkese gösterebilmiş olmaktan dolayı memnun olmuşlardı. Şimdi de onun ne yaptığını anladıklarını kendisine bildirmek istiyorlardı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
213'te

Tumat A-Teom

Yaprak

81

Bir keresinde Avşalom adında bir Yahudi Bet-Amikdaş'ta *Pesah-korbanı* gerçekleştirmişti. Akşam olduğunda *korbanın* etini yedi ve işte; birden bire arkadaşı ona gelerek "Avşalom!" dedi. "Dikkat et, kimseye dokunma! *Tamesin!*" Avşalom şaşırılmıştı. "*Tame* miyim?! Ama hiçbir mezarlığa girmedim ki!" dedi.

Arkadaşı "Doğru!" dedi. "Ama şimdi, senin evinin yanındaki patikanın bir mezarın üzerinden geçtiği ortaya çıktı. Sen bugün o patikadan geçtin, değil mi? Öyleyse *tame* oldun!"

Avşalom bir hahama gidip sordu: "Sayın *rav*! Bu durumda, gerçekleştirdiğim *Pesah-korbanı* geçerli mi?"

Haham, Avşalom'a baktı ve cevap verdi: "Aslında *tame* bir kişinin gerçekleştirdiği *korban*, "*pasul*", yani geçersizdir. Ama senin *korbanın kaşer* (geçerli). Çünkü sen '*tumat teom*' adı verilen bir *tumayla tame* oldun."

Haham devam ederek açıkladı: "Bunun gibi, kimsenin bilmediği bir *tumaya* '*tumat teom*' (derinlik *tuması*) adı verilir; çünkü bu tipteki *tuma*, kimsenin görmediği derinlikler gibidir.

"*Tumat teomla* ilgili özel bir de kural vardır: Koen Gadol'un alına taktığı *tsits* adlı altın levha, böyle bir *tuma* durumunda getirilen *korbanın kaşer* sayılmasını sağlar."

Tame Koenleri Neden Kapıda Tuttular?

Yaprak

82

Bet-Amikdaş'a herkes doğu kapısından girerdi.

Bu yaprakta, Bet-Amikdaş'ta ibadet görevlerini yapmaları gereken, ama *tame* duruma gelmiş olan Koenlerin, Bet-Amikdaş'ın doğu kapısında tutulduklarını ve kapıdan giren herkesin *tame* Koenleri gördüklerini öğreniyoruz.

Neden böyle yapıldı?

Rav Yosef bununla Koenleri eğitmeyi amaçladıklarını belirtir: Sizler dünyanın en kutsal yeri olan Bet-Amikdaş'ta görev yapıyorsunuz! *Tame* olmama konusunda dikkatli olmanız gerekirdi! Neden dikkat etmediniz?

Rava ise *tame* durumdaki Koenlerin orada tutulmasının amacının farklı olduğunu belirtir: Böylece oradan geçen herkes onları görecekti ve Bet-Amikdaş'ta görev yapıyor olmama sebeplerinin, tembellik, üşengeçlik veya Bet-Amikdaş'ta çalışacak takatları olmaması değil, *tame* durumda olmaları olduğunu anlayacaktı.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Öğretisi

Talmud boyunca sadece "Rabi Yeuda" dendiğinde kastedilen, Rabi Yeuda bar İlay'dır. Rabi Yeuda'nın *alahaları* Talmud'un her yerinde karşımıza çıkar. Benzer şekilde, Rabi Yeuda bar İlay, Vayikra kitabı hakkında derlenmiş *Midraş Alaha* kitabı *Sifra*'da büyük pay sahibidir. Hahamlarımız onun Tora'sını (Tora'yı öğrenim şeklini) methetmişler ve "A-Şem korkusudur övgüye layık olan" pasuğunu Rabi Yeuda bar İlay'ın nesliyle bağdaştırmışlardır. O nesil Tora'yı büyük zorluklara rağmen öğrenirdi ve altı *talmid haham* tek bir üstlkle örtünerek Tora ile meşgul olurdu.

Rabi Yeuda bar İlay fakirdi ve buna rağmen güçlü ve sağlıklı görünürdü. Bunun nasıl olduğunu sorduklarında, bilgeliğin insanın yüzüne aydınlık verdiğini söylemiştir. *Bet midraş*a gittiği zaman, insanların işlerinde kullandıkları bir fiçıyı omzuna alarak "Çalışmak büyüktür, çünkü yapana onur verir" der ve bu dünyadan faydalanmak istemezdi. Gelin ve damatları neşelendirmeye özel bir önem verirdi ve anlatıldığına göre, bir *adas* (mersin ağacı) dalı alıp gelinlerin önünde dansederek "Ne kadar hoş ve zarif bir gelin!" derdi.

Rabi
Yeuda
bar İlay

Gid A-Naşe**Yaprak****83**

Yahudiler “gid a-naşe” yemezler.
Nedir “gid a-naşe”?

Gid a-naşe, hayvanın bacağına bir kısımdır. Onu neden yemeyiz? Tora, Vayişlah *peraşasında*, Yaakov Avinu Esav’ın meleğiyle boğuştuğu zaman Esav’ın meleğinin, Yaakov’un bacağındaki *gid a-naşe*ye vurduğunu ve bu nedenle Bene-Yisrael’in bu kısmı yemediklerini anlatmaktadır.

Bu yaprakta bu *alaha* hakkında ilginç bir görüş ayrılığını öğrenmekteyiz.
Hangi *gid a-naşe*yi yemek yasaktır?

Hahamlar, hayvanın iki arka ayağındaki *gid a-naşeleri* yemenin yasak olduğu görüşündedirler. Rabi Yeuda ise farklı görüştedir ve ona göre sadece tek bir ayağındaki *gid a-naşenin* yenmesi yasaktır.

Berit Mila**Yaprak****84**

Berit Mila çok önemli bir *mitsvadır*.

Hahamlarımız, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın Avraam Avinu’ya *Berit Mila mitsvasını* emrettiği *Leh Leha peraşasında* “*Berit*” (antlaşma) sözcüğünün üç kez geçtiğine işaret ederler. Hahamlarımız buradan, sünnet *mitsvasının* çok büyük ve çok önemli olduğunu öğrenmişlerdir.

Bir bebeği ne zaman sünnet etmek gerekir? Bunu bilmeyen yoktur – doğumunun sekizinci gününde elbette.

Peki, ya bir bebek doğumunun sekizinci gününde sünnet edilmediyse? O zaman ne yapılır? *Berit Mila mitsvası* onun üzerindeki bağlayıcılığını korur ve bebek geç de olsa sünnet edilmelidir.

Gerçekten de yakın bir dönemde Rusya’dan İsrail’e yeni göçmen olarak gelen Yahudiler arasında, bazıları oldukça yaşlı olmalarına rağmen sünnetli olmayanlar vardı. Anlattıklarına göre, bebekliklerinde anne-babaları onlara *Berit Mila* yapmamışlardı, çünkü baskıcı rejimin onları bu yüzden öldürebileceğinden korkmuşlardı. Bu nedenle söz konusu sünnetsiz kişiler ileri yaşlarına rağmen şimdi sünnet edilmek istemektedirler.

Bilindiği üzere *Berit Mila mitsvası*, Şabat olsa bile gerçekleştirilir. Ama bu sadece sekizinci gün Şabat’a rastlıyorsa doğrudur. Buna karşılık, sekizinci günden sonra yapılan bir *Berit Mila* kutsal Şabat gününde gerçekleştirilemez.

Gerçek Ortaya Çıktı (devam)

İma Şalom, bilgeliğiyle, filozofa önceki gün vaat etmiş olduğu ve daha önce kendi lehine karar vermesine yol açmış olan şamdanı hatırlatarak “İşığın bir şamdan gibi aydınlatсын!” dedi.

Raban Gamliel de “Libya’dan eşek geldi, şamdanı tekmeledi ve yere düşürdü” diyerek filozofa, rüşvet konusundan kendisinin de haberdar olduğunu ima etti. Eşek armağanı, şamdan armağanına üstün gelmişti, zira Raban Gamliel teklif

etmiş olduğu bu rüşvet sayesinde davayı kazanmıştı!

Orada bulunan herkes yüksek sesli kahkahalara boğuldu; filozof ise utançtan yerin dibine geçti.

Artık herkes Yisrael halkının tek bir Tora’sı olduğunu ve davalarda da başka kanunlara değil, Tora’nın kanunlarına göre yargılama yapılması gerektiğini biliyordu.

(Şabat 116)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

“Keduşa” Söylemek Çok Önemli Bir Mitsvadır

Yaprak

85

Biliyor musunuz sevgili çocuklar? Sinagogda bulunan ve *hazanın* (duayı yöneten kişi) “*Kadiş*” söylediğini duyan bir kişi, “*amen*” cevabını verdiği zaman çok büyük bir *mitsva* yapmış olur. Yine, *Amida*’nın tekrarı sırasında “*Keduşa*” söylemek de çok büyük bir *mitsvadır*. Neden? Çünkü “*Kadiş*” ve “*Keduşa*”, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın İsmi’ni **kutsadığımız**, kutsiyetini ilan ettiğimiz dualardır.

“*Kadiş*” ve “*Keduşa*” yalnızca “*minyan*” varsa söylenebilir. “*Minyan*”, *bar mitsva* yaşını doldurmuş en az on erkeğin oluşturduğu bir topluluktur. Ama tek başına dua eden bir kişi ne *Kadiş* söyler, ne de *Keduşa*.

Neden?

Çünkü Hahamlarımız “*Bene-Yisrael’in içinde kutsal kılınacağım*” (Vayikra 22:32) pasuğundan, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın İsmi’nin yalnızca birlikte dua eden Yahudilerden oluşan bir topluluk içinde kutsal kılınabileceğini öğrenmişlerdir (*Tosafot*’a göre).

Pesah-Korbanı Nerede Yenir?

Yaprak

86

Pesah-korbanı Bet-Amikdaş’ta gerçekleştirilir, ardından doğrudan ateşte kızartılarak Yeruslayim’de yenir.

Neden özellikle Yeruslayim’de? *Pesah-korbanı* neden diğer herhangi bir şehirde yenemesin?

Bunun sebebi, *korbanların* istenen herhangi bir yerde yenemiyor olmasıdır. *Korbanlar* arasında farklı kategoriler vardır. En yüksek kutsiyet düzeyinde olanlar (*Kodşe Kadaşim*) yalnızca Bet-Amikdaş sınırları içinde yenebilirken, “*Kadaşim Kalim*” (hafif kutsiyette) olarak adlandırılan *korbanlar* Yeruslayim sınırları içinde tüketilebilir, çünkü Yeruslayim’deki kutsiyet, Erets-Yisrael’in geri kalanındaki kutsiyetten daha yüksek düzeydedir. *Pesah-korbanı* “*Kadaşim Kalim*” kategorisindedir ve bu nedenle Yeruslayim’de yenebilir.

Gemara ayrıca, Yisrael halkının *Pesah-korbanlarını* yemeyi tamamlamalarının ardından, herkesin evlerin damına çıkarak, yüksek ve güçlü bir sesle “*Allel*” duasındaki *Teilim* parçalarını okuduğunu da anlatmaktadır.

Sesleri o kadar güçlüydü ki, evlerin damları çıkan sesle adeta titrerdi!

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Hayatından Kesitler

Uşa’daki *Sanedrin*’in başkanı olan Raban Şimon ben Gamliel’in (ikinci) oğlu ve İllel A-Zaken’in yedinci nesil torunudur. Rabi Akiva’nın öldüğü gün doğmuştur. Bet Şearim’de otururdu ve hayatının son on yedi yılını Tsipori’de geçirmiştir. Son *Tannalardan* olup beşinci nesil *Tannaların* lideridir. Sözlü geleneği derleyerek *Mişna* adlı kitabı oluşturmuştur. Kutsiyet yansıtan tutum ve davranışları nedeniyle “*Rabenu A-Kadoş*”, yani “kutsal hocamız” olarak adlandırılırdı.

Her gün, yalnızca ardışık altmış adet nefes alacak kadar uyuduğu anlatılır. Yetmiş yıl kadar yaşamış ve ardında iki büyük oğul bırakmıştır: *Nasi* mevkiini ondan miras alan Raban Gamliel ve çoğu öğretisini miras almış olan Rabi Şimon. Bir *Erev Şabat*’ta vefat etmiştir ve cenazesine katılan herkesin Şabat başlamadan evine dönebilmesi için, mucize eseri, gün uzamıştır. Tsipori’de vefat etmiştir, ama Bet Şearim’de gömülmeyi vasiyet ettiğinden orada gömülmüştür.

Rabi
Yeuda
A-Nasi

MASEHET PESAHİM
PEREK 8: AİŞA

Yisrael Halkı Neden Babil'e Sürüldü?

Yaprak

87

I. Bet-Amikdaş döneminde Yahudiler günah işleyince, Kutsal ve Mübarek Tanrı onların yetmiş yıl boyunca Babil'de sürgüne çıkmalarına hükmetmişti.

Bu yaprakta *Gemara*, Yahudilerin neden başka bir yere değil de özellikle Babil'e sürüldüklerini açıklamaktadır.

Bu yapraktaki bir *Barayta* (*Mişna* dönemi Hahamlarına ait, ama *Mişna*'nın dışında bırakılmış olan bir öğreti), Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, Yahudilerin sürgün için başka bir ülkeye gitmeleri halinde çok ağır zulüm ve baskıya uğrayacaklarını bildiğini belirtmektedir. Bu nedenle Tanrı onlara merhamet etmiş ve onları, çok fazla sıkıntıya maruz kalmayacakları Babil'e sürmüştür.

Rabi Hanina'ya göre Yahudilerin özellikle Babil'e sürülmelerinin sebebi, Babil'de Aramca konuşulmasıydı. Aramca, Kutsiyet Lisanı (*Leşon A-Kodeş*) olan İbranice'ye benzer. Bu sayede Yahudiler, Kutsiyet Lisanıyla yazılı olan kutsal Tora'yı öğrenmekten geri kalmayacaklardı, çünkü İbranicedeki birçok sözcük Aramca karşılığıyla benzer niteliktedir.

Rabi Yohanan, Yahudilerin Babil'e sürülmelerine başka bir sebep göstermektedir. Avraam Avinu Erets-Yisrael'e Babil'den gelmişti. Bu nedenle Yahudiler sürüldükleri zaman Babil'e geri götürülmüşlerdir.

Kralın Mutfağında Bulunan Kertenkele

Yaprak

88

Bir keresinde, kral ve kraliçenin lüks mutfağında çalışan aşçılardan biri aniden bir çılgılık attı: "Burada ölü bir kertenkele var!!!" Herkes geldi ve yemeğin üstünde yatan ve kımıldamayan bir kertenkele gördü. Kertenkelenin öldüğünden ve dolayısıyla yemeğin de *tame* hale geldiğinden emindiler. Neden? Çünkü ölü bir *şeretse* değen bir yiyecek *tame* hale gelir (bkz. sayfa 172).

Ne yapmalı?

Gidip krala sordular. Kral "Gidin kraliçeye sorun" dedi.

Gidip kraliçeye sordular. "Bilmiyorum" dedi kraliçe. "Gidin ne yapmak gerektiğini Raban Gamliel'e sorun."

Rabi Elazar Neden Ağladı?

Rabi Elazar karanlık bir odada hasta yatağında yatmaktaydı. Hocası Rabi Yohanan, *Bikur Holim* (hasta ziyareti) *mitsvasını* yerine getirmek üzere onu ziyarete gitmeye karar verdi. Kalkıp öğrencisi Rabi Elazar'ın evine doğru yola çıktı. Rabi Yohanan odanın kapısını çaldı ve içeri girdiğinde Rabi Elazar'ı karanlığın hüküm sürdüğü odada çok bitkin ve acılı bir halde bulunca çok şaşırdı. Rabi Yohanan öğrencisi için çok

üzülmüştü ve ona yardım etmeyi çok istiyordu.

Giyisinin kolunu sıyırdı ve kendi kolu açığa çıkınca hayret verici bir şey oldu: Tüm oda parlak bir ışıkla aydınlanmıştı! Rabi Yohanan'ın teni, büyük miktarda Tora öğrenmiş olması nedeniyle nadir bir nurla parlamaktaydı. *Tsadikin* bedeni o kadar kuvvetli bir ışık saçıyordu ki, Rabi Eliezer'in karanlık odasını aydınlığa boğabilmekteydi.

Hahamlarımızdan
MAASELERDevamı
217'de

Gidip Raban Gamliel'e sordular ve o da onlara "Kertenkelenin öldüğünden emin misiniz?" dedi. "Belki hâlâ hayattadır ve sadece üzerine sıcak su döküldüğü için kımıldamıyordur. Üzerine soğuk su dökmeyi deneyin ve neler olacağına bakın."

Gerçekten de aşçılar gittiler, kertenkelenin üzerine soğuk su döktüler ve onun hareket etmeye başladığını gördüler.

Aşçılar yemeğin *tame* hale gelmediğini görünce çok sevindiler, çünkü bir *şerets* yalnızca ölüyken *tuma* bulaştırır; canlıyken değil.

"Diavad" Sözcüğünün Anlamı Nedir?

Yaprak

89

"Diavad" veya "Bediavad" sözcüğünü daha önce duymuş olabilirsiniz.

Bu sözcük ne anlama geliyor?

"Diavad" sözcüğü aslında Aramca iki sözcüğün birleşiminden oluşur: "Dei" ve "Avad". Bunlardan "Dei" "eğer... ise" anlamındayken "Avad" sözcüğü ise "yaptı" demektir. Yani "Diavad" sözcüğü "eğer yaptıysa" anlamına gelir.

Bu sözcük, belirli bir şeyin, yapılmaması veya meydana gelmemesi daha iyi olsa da, "eğer yapıldıysa" geçersiz olmadığı bazı durumlarda kullanılır.

Örneğin bu yaprakta, bir *Şelamim-korbanına* ait kanın *Mizbeah*'a iki kez atılması gerektiğini öğrenmekteyiz. *Mizbeah* kare şeklindedir ve Koen bu kanı bir köşeye attıktan sonra bir kez de karşı köşeye atmalıdır. Ama eğer Koen hata yapıp kanı sadece bir köşeye atmış, sonra da geri kalanı dökmüşse, *korban*, "Diavad" geçerlidir. Başka bir deyişle normal şartlarda kanı iki kez atmak gerekir ve bir kezle yetinilmemelidir; ama "eğer" Koen hata sonucu bu işlemi, kanı sadece bir kez atarak "yapıverdiyse", *korban* geçerliliğini yitirmez.

Bedensel Kusuru Olan Bir Kuş Korban Edilebilir Mi?

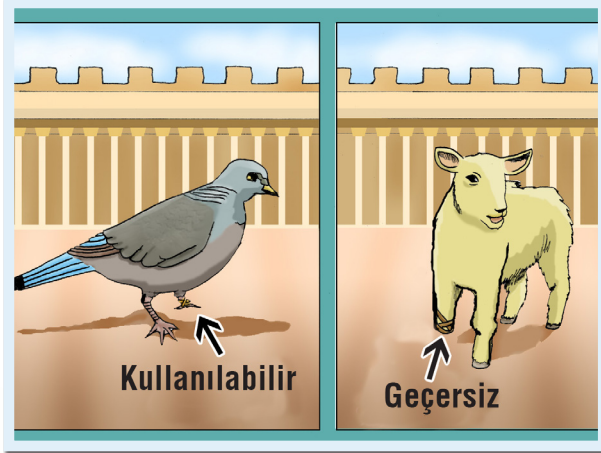
Yaprak

90

İbranice biliyorsanız ve Vayikra *peraşası* okunurken *Hazan*'ı dikkatle dinlediyseniz "Eğer [kişinin] *korbanı*, sığırdan [seçilmiş] bir *Ola-korbanı* ise, **kusursuz** bir erkek getirmelidir" (Vayikra 1:3) sözlerini de duymuşsunuzdur.

Tora bize, Bet-Amikdaş'a getirilen bir *korbanın*, "**tamim**", yani tam olması, bedensel herhangi bir kusuru bulunmaması gerektiğini emretmektedir.

Rambam, kitabı *Yad A-Hazaka*'da (*İlhot İsüre Mizbeah*, perek 2), hayvanlarda görülebilecek onlarca bedensel kusur listelemektedir.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Hocaları ve Öğrencileri

Tora'yı babasının yanında ve ayrıca Rabi Akiva'nın büyük öğrencileri, Rabi Yose, Rabi Meir, Rabi Elazar ben Şamua, Rabi Şimon bar Yohay ve Rabi Yeuda'nın yanında öğrenmiştir.

Rabi Yeuda A-Nasi çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Bunların arasında ilk *Amoraim* neslinin liderleri olan Rav, Rabi Yohanan, Levi, Rabi Hanina bar Hama da yer alır.

Rabi
Yeuda
A-Nasi

Tora'nın söylediği bedensel kusurlara örnek olarak, ayaklarından biri uzun biri de kısa olan bir hayvan verilebilir. Böyle bir hayvan *korban* olmaya uygun değildir. Eğer bir kişi bedensel kusuru olan bir hayvanı *korban* olarak sunarsa – bu *korban*, “*pasul*”, yani geçersizdir.

Bu yaprakta, bedensel kusurların yalnızca küçükbaş ve büyükbaş hayvanlarla ilgili bir kısıtlama olduğunu öğreniyoruz. Buna karşılık bedensel kusuru olan bir kuş *korban* için geçersiz değildir. Bu nedenle eğer bir kuşun bir ayağı diğerinden daha uzunsa, o kuş yine de *korban* olarak kullanılabilir.

Pesah, Matsa ve Maror

Yaprak

91

Bu yaprakta *Gemara* bize, *Seder* gecesinde yerine getirilen *mitsvalar* hakkında bazı ayrıntıları öğretmektedir.

Tora bize *Seder* gecesinde üç şey yememizi emretmiştir:

- Pesah-korbanı*.
- Matsa*.
- Maror*.

Gemara, *Pesah-korbanı*, *matsa* ve *maror* yeme yükümlülüğünün yalnızca *Seder* gecesiyile sınırlı olduğunu söylemektedir. Ama bayramın geri kalan günlerinde bunları yeme zorunluluğu yoktur! Bu nedenle Pesah bayramı boyunca, tabii ki *hamets* herhangi bir şey yememiz yasak olmasına rağmen, her gün *matsa* yemekle yükümlü değiliz.

Gemara bize ayrıca, *Seder* gecesinde *matsa* yeme yükümlülüğünün hem erkekler hem de kadınlar için geçerli olduğunu da öğretmektedir. Buna karşılık, kadınların *Pesah-korbanı* yeme zorunda olup olmadıkları konusunda Hahamlarımız arasında görüş ayrılığı vardır. Rabi Şimon'a göre kadınlar *Pesah-korbanı* yemekten muafken, Rabi Yeuda ise bu yükümlülüğün kadınları da bağladığı görüşündedir.

İsur DeRabanan

Yaprak

92

Hahamlarımız insanların, Tanrı korusun, Tora'nın herhangi bir emrini alışkanlık, hata veya başka bir nedenden dolayı ihlal edebileceklerinden endişe ettikleri zaman, önlem amacıyla çeşitli uygulamaları (*takanot*) ve yasaklamaları (*gezerot*) öngörmüşlerdir.

Örneğin, Hahamlarımızın, *Para Aduma*'nın (kızıl inek) külleriyle karıştırılan suyla ilgili öngördükleri bir yasaklama vardır.

Daha önce gördüğümüz üzere (bkz. sayfa 182), bir ölüye temastan dolayı *tame* olmuş bir kişi arınmak istediğinde, bu kişinin üzerine bir *Para Aduma*'nın külleriyle karıştırılmış suyun serpilmesi gerekir.

Hahamlarımız şöyle demişlerdir: Tora'ya göre, kutsal Şabat günü *Para Aduma* küllerinin serpilmesi yasak değildir. Ama biz bunu yasaklamayı gerekli görüyoruz. Neden? Çünkü Tora herhangi bir şeyi Şabat günü *Reşut A-Rabim*'de dört *ama* mesafeye taşımayı yasaklamıştır ve insanların bu suyu *Reşut A-Rabim*'de dört *ama* taşıyarak Tora'nın bu yasağını ihlal edebilecekleri yönünde bir endişe var.

Bakın Hahamlarımızın koydukları yasaklar (*Isure DeRabanan*) ne kadar da önemli! Ölüye temas nedeniyle *tame* olmuş bir kişi, yaklaşmakta olan *Pesah-korbanı* arınmış bir şekilde gerçekleştirebilmek için üzerine bu paklama suyunun Şabat günü serpilmesini çok istese bile ona “Değerli beyefendi” deriz. “Hahamlarımızın Şabat günü paklama suyunun serpilmemesi yönünde koydukları kanuna riayet ederek *tame* halde kalmanız yeğdir!”

Rabi Elazar Neden Ağladı? (devam)

Ama birden bire, oda aydınlanınca, Rabi Yohanan, çok sevdiği öğrencisi Rabi Elazar'ın ağlamakta olduğunu fark etti.

“Neden ağlıyorsun, sevgili öğrencim Rabi Elazar?” diye sordu Rabi Yohanan hayretle. “Tanrı'nın bu ıstırapları sana, istediğin ve hedeflediğin kadar çok Tora öğrenememiş olman nedeniyle getirdiğinden endişe ettiğin için mi ağlıyorsun? Bunun için

gözyaşı dökmene gerek yok, çünkü birlikte öğrenmiştik: ‘Çok yapanla az yapan [eşit düzeyde övgüye layıktır]; yeter ki kalplerini Göklere yöneltsinler.’ Bazen bir insan, sıkıntıları nedeniyle sürekli olarak Tora ile meşgul olmaktan mahrum kalabilir. Ama eğer gerçekleştirdiği az miktardaki öğrenimi, neşeyle ve Yaradanına memnuniyet verme amacıyla yapıyorsa o da övgüye layıktır...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
219'da

MASEHET PESAHİM
PEREK 9: Mİ ŞEAYAPesah'tan Sonra *Bar Mitsva* Olan Çocuk

Yaprak

93

Şu soruya dikkat edin.

Bet-Amikdaş döneminde yaşayan bir çocuk vardı.

*Pesah-korbanı*ni gerçekleştirmek için babası ve ailesiyle birlikte Yeruslayim'e çıkmak istiyordu, ama zavallı çocuk, hasta olduğu için Yeruslayim'e gelememişti.Ve işte, Pesah'tan hemen sonra, *Baruh A-Şem*, on üç yaşını dolduran çocuğa *Bar Mitsva* kutlaması yapıldı.Ne dersiniz? Acaba bu çocuk şimdi, 14 Nisan tarihinde *Pesah-korbanı*ni gerçekleştirememiş olan diğer herkes gibi 14 İyar tarihinde *Pesah-korbanı* (*Pesah Şeni*; bkz. sayfa 206) yapmalı mıdır?Bu sorunun nereden kaynaklandığını merak ediyorsanız, açıklayalım: Bir yandan, belki bu çocuk 14 Nisan'da *korban* yapmadığı için *Pesah Şeni*'de yapmalıdır. Ama diğer yandan bu çocuk 14 Nisan'da henüz *Bar Mitsva* olmadığı için hâlâ "küçük" konumundaydı ve küçüklerin *korban* yükümlülüğü yoktur. Öyleyse, 14 Nisan'da küçük olduğu için yükümlü olmadığı bir *korbanı* şimdi *Bar Mitsva* olarak telafi etmesi gerektiğini kim söyledi?Bu soru üzerinde Rabi [Yeuda A-Nasi] ve Rabi Natan görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Rabi'ye göre bu çocuk 14 İyar'da *Pesah Şeni* yapmalıdır; Rabi Natan'a göreyse çocuk bundan muaf (Rambam).

Nevuhadnetsar'ın Kötülüğü

Yaprak

94

Bu yaprakta *Gemara*, Babil İmparatoru Nevuhadnetsar'ın büyük kötülüğini anlatmaktadır.

Nevuhadnetsar çok güçlü bir imparatordu. Birçok ülke ve çok sayıda halk üzerinde hüküm sürmekteydi, ama tüm bunlar ona yetmiyordu.

Raban Yohanan ben Zakay, Nevuhadnetsar'ın "Ben göklere, yükseklerle çıkacağım ve Tanrı'ya benzeyeceğim" dediğini aktarır.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

Krala Yakınlığı ve Zenginliği

Rabi Yeuda A-Nasi, Yahudi halkı üzerinde *Nasi* olarak görev yaptığı sırada, Roma İmparatoru Antoninus ile arasında derin bir dostluk ilişkisi kurulmuştu. Talmud'da, Antoninus ile Rabi arasında geçen inanç konulu birçok sohbet aktarılır. Rabi'nin *Nasi* olarak konumu Roma yönetimi tarafından tanınmaktaydı ve hem bu durum hem de Rabi'nin büyük serveti, *Nasilik* mevkiini sağlamlaştırmasına ve bunu bir tür özerk yönetim haline getirmesine yardımcı olmuştu. Rabi son derece

zengin biri olmasına rağmen bundan hiç faydalanmazdı. Nitekim ölümünden sonra ellerini Göklere kaldırıp "Ey Evrenin Efendisi! Senin huzurunda da açıkça bilindiği üzere, on parmağımla Tora için çabaladım ve bu dünyadan serçe parmağımla bile faydalanmadım" demiştir. Büyük servetini aç ve fakirlere hayat vermeye, Tora öğrenenleri desteklemeye ve imparatorluğun ağır kararlarını kutsal halkın üzerinden kaldırmaya vakfetmiştir.

Rabi
Yeuda
A-Nasi

Nevuhadnetsar bunu söylediği zaman Göklerden bir Ses çıktı ve şöyle dedi: “Kötü oğlu kötü! Kötü yürekli Nimrod’un torunu! Göklere, yükseklerle çıkacağını mı sanıyorsun? İnsanın bu dünyada ne kadar süre yaşadığını düşün! Yetmiş yıl mı? Seksen yıl mı? Hayatın boyunca göklere doğru yürümeye kalksan oraya erişmeyi başaramazsın, çünkü son derece uzak ve yüksektir!”

Nevuhadnetsar, işte böyle, tıpkı Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya baş kaldırma amacıyla yüksek bir kule yapmaya yeltenmiş olan atası Nimrod gibi kötü yürekli biriydi.

Pesah Rişon ve Pesah Şeni

Yaprak

95

Daha önce öğrendiğimiz üzere, *tame* olduğu veya Yeruslayim’den uzakta bulunduğu için 14 Nisan’da *Pesah-korbanı* gerçekleştirmemiş olan bir kişi, bu *korbanı* bir ay sonra, 14 İyar’da yapar.

Bu yaprakta 14 Nisan’daki *Pesah Rişon* (ilk *Pesah-korbanı*) ve 14 İyar’daki *Pesah Şeni* (ikinci *Pesah-korbanı*) arasında ne farklar ve ne benzerlikler olduğunu öğreniyoruz.

Dikkat edin:

İki Fark:

a. *Pesah Rişon*’da evde *hamets* bulunması yasaktır; ama *Pesah Şeni*’de bu yasak yoktur.

b. *Pesah Rişon* yendiği sırada *Allel* duası söylenir, ama *Pesah Şeni* yenirken *Allel* söyleme *mitsvası* yoktur.

Üç Benzerlik:

a. Her iki *korban* kesilirken de *Allel* duası söylenir.

b. Her iki *korban* da aynı şekilde yenir: Etin suda haşlanmış değil, doğrudan ateşte kızartılmış olması ve *matsa* ve *maror*la birlikte yenmesi gerekir.

c. 14 Nisan veya 14 İyar tarihi Şabat’a rastlarsa bile her iki *korban* da Şabat günü gerçekleştirilir.

Pesah Mitsrayim

Yaprak

96

Bene-Yisrael *Pesah-korbanı* ilk olarak ne zaman yapmışlardır?

Tabii ki Mısır’dan çıktıkları yıl.

Pesah-korbanı öğleden sonra kesmişler, gece olduğunda da etini yemişlerdir. Ve o gece, geceyarısında *behorlar* belası meydana gelmiş ve Mısır’ın tüm *behorları* ölmüştür. Sabah olduğunda Bene-Yisrael Mısır’dan çıkmışlardır.

Bu yaprakta *Gemara*, ilk kez yaptıkları o *Pesah-korbanı* sonraki nesillerde yapılanlardan ayıran bazı özel kuralları öğretmektedir.

Örneğin, *korban* için kullanacakları kuzuyu dört gün önceden hazırlamaları ve “Bu, *Pesah-korbanı* olacak” demeleri gerekiyordu.

Rabi Elazar Neden Ağladı? (devam)

“...Böyle biri de, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın gözünde tıpkı tüm vaktini Tora’ya vakfedebilen bir kişi gibi kıymetlidir; zira çeşitli sebeplerden dolayı, çok Tora öğrenmeye herkes nail olmayabilir.”

Fakat Rabi Elazar hâlâ çok ağlıyordu. Rabi Yohanan onu yatıştırmak için başka

bir yol denedi: “Belki de yoksul olduğun ve sıkıntı içinde yaşadığın, bu yüzden de kutsal öğrenimini zihin dinginliği ve ruh huzuruyla yapamadığın için ağlıyorsun. Ama bunun için de üzülme gerek yok! Her iki “sofraya” sahip olan – yani hem Tora öğrenimine hem de zenginliğe nail olan – kaç kişi var ki?!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
221’de

Benzer şekilde, o ilk *Pesah-korbanının* kanını kapının iki pervazına ve kirişine sürmeleri gerekiyordu.

Yine, *korbanın* etini, hemen yola çıkmaları gerekiyor gibi giyinmiş halde ve hızlı bir şekilde yemeleri gerekmektedir.

Hangi Hayvan *Pesah-Korbanı* Olarak Kullanılabilir?

Yaprak

97

Bildiğiniz gibi, farklı *korban* türleri vardır: *Ola-korbanı*, *Şelamim-korbanı*, *Hatat-korbanı*, *Aşam-korbanı* ve başka diğer *korban* türleri.

Tüm *korban*larda ortak olan nokta, bu amaçla kullanılan hayvanın yalnızca *kaşer* cins olmasıdır. *Kaşer* olmayan bir tür *korban* olarak kullanılamaz. Ama *kaşer* olan hayvanların içinde de *korbanın* türüne göre, kullanılmaya uygun olmayanlar vardır. Örneğin, *Ola-korbanı* hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvanlarla yapılabilmesine rağmen bu amaçla yalnızca erkek hayvanlar kullanılabilir, dişi hayvanlar kullanılamaz.

Buna karşılık *Şelamim-korbanı* için hem büyükbaş hem de küçükbaş ve hem erkek hem de dişi hayvanlar uygundur.

Bazı *korban*lar için yalnızca bir ile iki yaş arasındaki hayvanlar kullanılabilirken, aksine, bazı *korban*lara yalnızca bir yaşını doldurmamış hayvanlar uygundur.

Bu yaprakta *Gemara*, *Pesah-korbanının* yalnızca küçükbaş bir hayvanla yapılabileceğini, yani bu amaçla bir inek veya boğanın değil, ancak bir kuzu veya oğlağın kullanılabileceğini öğretmektedir. Üstelik bu kuzu veya oğlak, bir yaşını doldurmamış erkek bir hayvan olmalıdır.

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Mişna Düzeni

Rabi Yeuda A-Nasi nesillerin düzeyinin gittikçe düştüğünü, gittikçe zayıfladığını gördüğünde, “Her ne kadar Tora’ya göre, Moşe Rabenu’ya sözlü olarak iletilmiş olan Sözlü Tora’yı yazıya geçirmemek gerekiyorsa da, ‘A-Şem uğruna harekete geçme vaktidir, Tora’nı ihlal ediyorlar’ prensibi doğrultusunda artık bunu yapmak zorundayız, çünkü eğer Sözlü Tora’yı bir şekilde yazıya geçirmezsek, Tora Yisrael içinde unutulacak” dedi. Böylece Rabi Yeuda A-Nasi, Tora’nın verilmesinin üzerinden yaklaşık 1500 yıl sonra, başında bulunduğu *bet midraşa* kendi neslinin

Hahamlarını ve öğrencilerini topladı. Hep birlikte Tora’nın tüm *alahalarını* açıklığa kavuşturdular. Bunları “*Seder*” (düzen; fasıl) adı verilen altı ana başlık altında topladılar. [1] *Zeraim* (tohumlar; ziraat): Erets-Yisrael’e bağlı *mitsvalar*. [2] *Moed* (bayram): Bayramlarla ilgili tüm konular ve *alahalar*. [3] *Naşim* (kadınlar): Evlilik ve boşanma gibi konular. [4] *Nezikin* (zararlar): İnsanlar arası ilişkileri düzene sokan kanunlar. [5] *Kadaşim* (kutsallar): *Korban* kuralları. [6] *Taarot* (safılık kuralları): *Tuma* ve *taara* manevi safılık ile ilgili *alahalar*.

Öğretisi

Hahamlarımız, Rabi Yeuda A-Nasi’yi büyük takdir ve hayranlık ifadeleriyle övmüşler ve Moşe Rabenu’nun zamanından Rabi Yeuda A-Nasi’ye kadar Tora ve yüksek statünün aynı kişide görülmediğini söylemişlerdir. Rabi Şimon ben Menasya, Hahamlarımızın *tsadikler*le ilgili olarak saydıkları yedi niteliğin (görmek, iktidar, zenginlik, yaşlılık, şeref ve evlatlar) hepsinin Rabi ve oğullarında gerçekleştiğini söyler. *Gemara*’da, Eliyau

A-Navi’nin Rabi Yeuda A-Nasi’ye sık sık görüldüğü anlatılır. Rabi Yeuda A-Nasi vefat ettiğinde, Hahamlar “Rabi öldüğünden beri tevazu ve günah korkusu sona erdi” demişlerdir. O öldüğünde halkın sıkıntıları çok artmıştır. Başında bulunduğu *yeşivada* binlerce ve on binlerce haham öğrenim görmüştür. Bu hahamlar *mişnalari* toplu halde öğrenirlerdi ve *Amoraların* *Gemara*’daki sözlerinin temellerini onlar atmışlardır.

Rabi
Yeuda
A-Nasi

Kaçan Kuzu

Yaprak

98

Pesah'tan önce aileler, gruplar halinde organize olurlardı. Her grup *Pesah-korbanı* olarak kullanmak üzere kendisine bir kuzu veya oğlak satın alırdı. Bu gruplara “*havura*”, çoğul olarak da “*havurot*” adı verilir.

Şimdi şu hikâyedeki gibi bir durumda kuralın ne olduğunu göreceğiz:

Bir *havuranın* üyeleri bir kuzu satın alırlar. Hiçbir bedensel kusuru olmadığından emin olmak için onu kontrol ederler ve onu Bet-Amikdaş'a *korban* olarak getirmek üzere evin bahçesinde koruma altına alırlar. Ve işte, öğle vakti, ailelerden birinin reisi bahçeye gelir ve kuzunun kaçmış olduğunu görünce dehşete kapılır! Hemen oğlu Reuven'e “Koş! Çabuk git ara onu!” der.

Reuven koşar ve kuzuyu yakalayarak Bet-Amikdaş'a getirir. Ama kalabalık ve kargaşa nedeniyle babasıyla kardeşlerini bir türlü bulamaz. Bunun üzerine kuzuyu tek başına *Pesah-korbanı* olarak getirip işlemlerini yaptırır. Diğer yandan babası ve kardeşleri Reuven'in kaçan kuzuyu yakalayıp yakalamadığını bilmedikleri için onlar da başka bir kuzuyu *Pesah-korbanı* olarak getirmişlerdir.

Şimdi ne yapacaklardır? Hangi kuzuyu yiyeceklerdir? İlkin mi, yoksa ikincisini mi? *Mişna*'nın öğrettiği kurala göre, Reuven, kendi bulduğu kuzuyu, babasıyla kardeşleriye kendi yaptıkları *Pesah-korbanını* yerler.

Rabi Elazar Neden Ağladı? (devam)

Ama bu sözler de Rabi Elazar'ı henüz sakinleştirmiş değildi. Hâlâ ağlamaktaydı.

Rabi Yohanan “Senin sağlığında ölen kıymetli oğulların için mi ağlıyorsun?” diye teselli etmeye devam etti sevdiği öğrencisini. “Sana seni avutacak bir şey göstermek istiyorum.” Bu sözlerle Rabi Yohanan, koluna bağlı duran bir mendilin içinden bir kemik çıkardı ve şaşırان Rabi Elazar'a “Bak” dedi. “Bu benim onuncu

oğlumun kemiği! On tane oğlum vardı ve hepsini ben sağken toprağa verdim. Ama buna rağmen Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın yollarını sorgulamıyor, geçmişte olduğu gibi Tora'yı sevgi ve neşeyle öğrenmeye devam ediyorum. Çünkü bu ıstıraplar insanın günahları için kefarettir sağlar. Durum böyleyken, Rabi Elazar, neden ağlıyorsun?”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
223'te

MASEHET PESAHİM
PEREK 10:
ARVE PESAHİM

Seder Gecesine Neden “Seder Gecesi” Denir?

Yaprak

99

“Arve Pesahim” başlıklı bu perek, *Masehet Pesahim*’in son bölümüdür.

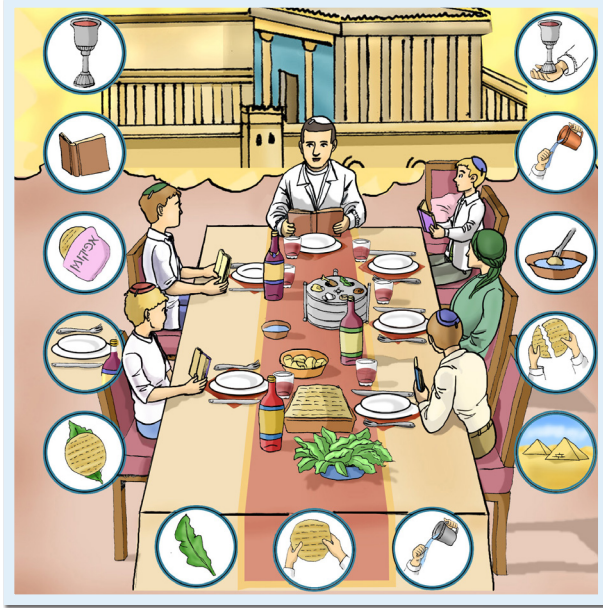
Bu perekte esas olarak “*lel a-seder*”, yani *Seder* gecesi hakkında bilgi almaktayız.

Seder gecesine neden “*Seder gecesi*” denir?

Seder gecesi, Pesah bayramının ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gecesidir ve bu gece birçok *mitsva* yerine getirilir: Dört kadeh (*arba kosot*) şarap içme *mitsvası*, *matsa* ve *maror* yeme *mitsvaları*, *Pesah-kurbanını* yeme *mitsvası*, *Agada*’nın okunmasıyla yerine getirilen Mısır’dan Çıkışı anlatma *mitsvası* ve *Allel* parçalarını okuma *mitsvası*.

Tek bir gecede yapacak o kadar çok şey var ki! Bunların hangisinin önce hangisininse sonra yapılması gerektiğini kim biliyor? Hahamlarımız gelip bu geceye ait *mitsvaların* düzenini belirli bir sıralamaya göre belirlemişlerdir. İşte bu nedenle bu geceye “*Seder gecesi*” adı verilir, çünkü *Seder* sözcüğü “düzen” anlamına gelir.

“*Arve Pesahim*” başlıklı bu bölümün ilk *mişnasında*, *Erev Pesah*’ta, günün ortasından (*hatsot a-yom*) üç saat sonrasında itibaren “*mezonot*” (unlu mamul) yemenin yasak olduğu söylenmektedir. Niçin? *Seder* gecesinde *matsanın* iştahla yenebilmesi için. Çünkü *mitsvaları* en güzel şekilde, istekle yerine getirmek gerekir ve eğer iştahımız olmazsa, *matsa* yeme *mitsvasını* en iyi şekilde yerine getiremeyiz.

Kim Kimdir?

Beşinci *Tannaim* neslinde yaşamış olan Rabi Elazar, Rabi Şimon bar Yohay’nın oğludur. Romalılar peşlerine düştüğünde babasıyla birlikte bir mağaraya saklanmıştı ve babası ona on üç yıl boyunca Tora’nın sırlarını öğretmişti. *Gemara*’da, mağaradan çıktıkları zaman insanların nasıl olup da, Tora ile meşgul olmak varken dünyevi işlerle uğraşabildiklerini anlamakta güçlük çektikleri ve gözlerini diktikleri her yerin yandığı anlatılır. Göksel bir Ses çıkmış ve onlara “Dünyamı mahvetmek için mi

geldiniz? Mağaraya geri dönün!” demiştir. Bunun üzerine mağaraya geri dönmüşler ve bundan ancak on iki ay sonra tekrar çıkmışlardır.

Rabi Elazar ben Rabi Şimon; II. Raban Şimon ben Gamliel ve Rabi Yeoşua ben Korha’dan da Tora öğrenmiştir. *Mişna*’yı derleyen Rabi Yeuda A-Nasi’nin arkadaşıydı. Kutsal *Zoar* kitabında çok sayıda öğretinin adı ile aktarılmaktadır. Vefatından sonra onu “*Kore*, *Tanna* ve *Paytan*” (okuyan, öğreten, şair) diye anmışlardır.

Besinci Nesil Tannaim

Rabi Elazar
ben
Rabi Şimon

Cuma Öğleden Sonra “Mezonot” Yemek

Yaprak

100

Önceki yaprakta, Seder gecesinde matsayı iştahla yiyebilmek için, Erev Pesah'ta öğleden sonra “mezonot” yemenin yasak olduğunu öğrenmiştik.

Bu yaprakta ise Cuma günü bu konudaki kanunun ne olduğunu göreceğiz.

Soru şu:

Acaba Hahamlarımız, Şabat gecesi iştahın açık olması ve Şabat seudası mitsvasının en güzel şekilde yerine getirilmesi için Cuma günü öğleden sonra da “mezonot” yemeyi de yasaklamışlar mıdır?

Rabi Yose'ye göre Hahamlarımız Erev Şabat'ta “mezonot” yemeyi yasaklamamışlardır ve Şabat başlamadan hemen önce bile “mezonot” yemek serbesttir.

Ama diğer Hahamlar, “mezonot” yeme yasağının her hafta Erev Şabat'ta da geçerli olduğu görüşündedirler.

İki Kiduş

Yaprak

101

Gemara bir keresinde Amora Rav Una'nın Şabat gecesi şarapla Kiduş söylediğini, ama Şabat seudasına başlamaya fırsat bulamadan Şabat kandillerinin sönmesi sonucunda evin karanlığa büründüğünü anlatmaktadır.

Rav Una Şabat seudasını karanlıkta yemek istememiş ve bu nedenle oğlu Raba'nın evine gitmiştir.

Rav Una oğlunun evine geldiğinde bir kez daha şarapla Kiduş söylemiştir. İkinci kez Kiduş söylemesi neden gerekiyordu? Daha önce Şabat'ın kutsiyetini kendi evinde söylediği Kiduş'la zaten ilan etmişti?!

Bunun sebebi “Kiduş, ancak ve ancak seudanın yapılacağı yerde söylenir” şeklindeki alahadır. Bu alahaya göre, Şabat seudası nerede yenecekse Kiduş'un da yalnızca orada söylenmesi gerekir. Rav Una kandillerin sönmesi sonucunda Şabat seudasını kendi evinde yiyemediği için, oğlunun evinde bir kez daha Kiduş söylemek durumunda kalmıştı.

YaKNeAZ

Yaprak

102

Şabat çıkışında (motsae Şabat) yapılan Avdala'da kaç tane beraha söylemek gerekir? Hiç saymış mıydınız?

- Şarap için “Bore Peri A-Gefen”.
- Güzel koku için “Bore Mine Besamim”.

Rabi Elazar Neden Ağladı? (devam)

Rabi Elazar hocasına cevap verdi: “Bunlara ağlamıyorum Rabi!” dedi. “Sizin için ağlıyorum Rabi! Kutsal kolunuzdan çıkan parlak ışığı gördüğümde böylesine saf ve kutsal bir insanın, böylesine ender görülen bir güzelliğin, sonunda tüm insanlar gibi toprakta çürüyecek olması nedeniyle ağlıyorum.”

“Bak, işte bu konuda gözyaşı dökmeni anlıyorum” diye cevap verdi Rabi Yohanan öğrencisine.

Ve böylece, Rabi Elazar hâlâ ağlarken birden bire Rabi Yohanan, öğrencisine döndü:

“Rabi Elazar” dedi. “Çektiğin ıstıraplardan memnun musun? Onları sevgiyle kabul ediyormusun?”

“Ne onları istiyorum ne de ödülleri” diye cevap verdi Rabi Elazar. “İstirapların karşılığında verilen ödüllerden de feragat ediyorum Rabi. Tek istediğim, hiçbir şey beni rahatsız etmeden Tora öğrenebilmek.”

Bunun üzerine Rabi Yohanan elini Rabi Elazar'a uzattı ve Rabi Elazar'ın rahatsızlığı sanki hiç olmamış gibi ortadan yok oldu.

(Berahot 5b)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

c. Kandil için “*Bore Meore A-Eş*”.

d. *Avdala berahası*.

Peki, ya Şabat çıkışı bir *Yom Tov*’a rastlıyorsa? Bu yaprakta, böyle bir durumda *Kiduş* ile *Avdala*’nın beraber yapıldığını öğreniyoruz! Şabat bittiği için *Avdala* ve *Yom Tov* başladığı için *Kiduş* söylenecektir.

Avdala ve *Kiduş* birlikte yapıldığı zaman şu sıraya göre beş *beraha* söylenir:

a. Şarap (*Yayin*) için “*Bore Peri A-Gefen*”. b. *Kiduş berahası*. c. Kandil (*Ner*) için “*Bore Meore A-Eş*”. d. *Avdala berahası*. e. *Yom Tov* vakti (*Zeman*) geldiği için “*Şeeheyanu*” *berahası*.

Rava, bu sıralamayı akılda tutmayı kolaylaştırmak için, yukarıda altı çizili olan baş harflerle bir sözcük oluşturmuştur: **YaKNeAZ**.

Avdala İçin Hangi Ateşi Yakmak Daha İyidir?

Yaprak

103

Bu yaprakta Rav Yaakov’un bir Şabat günü Rava’nın evine konuk olduğu anlatılmaktadır.

O Şabat günü Rav Yaakov, Rava’dan bazı *alahalar* öğrenmişti. Bu *alahalar*dan biri de “*Bore Meore A-Eş*” *berahası*yla ilgiliydi.

Şabat çıkışında Rav Yaakov, Rava’nın *şamaşının* (yani yardımcısının), *Avdala* sırasında “*Bore Meore A-Eş*” *berahasını* söylemek için birkaç fitilden oluşan bir kandil yaktığını görmüştü. (Böyle bir kandile “*avuka*” adı verilir.)

Rav Yaakov, Rava’ya “Bu *avukayı* yakmaya ne gerek var? İşte burada zaten yanan bir kandil var!” diye sordu. Rava ona şöyle cevap verdi: ““*Bore Meore A-Eş*” *berahasını* tek fitili olan bir kandile değil, birkaç fitilden oluşan bir *avukaya* söylemek tercih edilir.”

Neden?

Çünkü “*Bore Meore A-Eş*” *berahasında*, bizim için ateşi yaratmış olan Kutsal ve Mübarek Tanrı’yı mübarek kılarız ve birkaç fitili olan bir *avukada*, ateşin farklı renk tonları görülür. Bu nedenle de *beraha* “*Bore Meore A-Eş*”, yani “ateşin **ışıklarını** yaratan” şeklindedir: farklı ışık tonlarından bahsedilmektedir (*Ritba*).

Kutsal İnsanların Oğlu

Yaprak

104

Bu yaprakta Gemara bize, çok özel hasidut uygulamalarıyla davranan müstesna bir tsadikten bahsetmektedir. (Alahanın gerektirdiği asgari düzeyle yetinmeyip daha yüksek ve katı standartlara göre hareket etmeye “hasidut” adı verilir.)

Gemara, insanların Rabi Menahem’i “benam şel kedoşim”, yani “kutsal insanların oğlu” diye adlandırdıklarını anlatmaktadır.

Ona neden bu lakabı takmışlardı? Çünkü tıpkı Rabi Menahem’in kendisi gibi, babası Rabi Simay da kutsal bir insandı.

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Beşinci ve son *Tannaim* neslindeki en son *Tannalardandır*. Rabi Yeuda A-Nasi’nin hem arkadaşı hem de öğrencisiydi. Erets-Yisrael’in kuzey kesiminde bir *bet midraşın* başındaydı. Öğretileri arasında, *Pirke Avot*’taki ünlü *mişna* da vardır: “Kıskançlık, ihtiras ve

onur insanı dünyadan çıkarır” (*Pirke Avot* 4:21).

Bazen “Rabi Elazar A-Kapar BeRibı (=büyük insan; Raşı)” olarak da anılır. “Rabi Elazar ben Rabi Elazar A-Kapar” ismiyle anılan oğlu da onunkine benzer bir isimle “Bar Kapara” olarak da bilinir.

Rabi
Elazar
A-Kapar

Gemara, Rabi Menahem'in büyük bir *tsadik* olduğunu anlatır. Rabi Menahem, aklını Tanrı hizmetinden ve Tora öğreniminden alıkoyabilecek şeylerle uğraşmamak için çok büyük gayret gösterirdi.

Kendisini o kadar yükseltmiş ve kutsal kılmıştı ki, madeni bir paranın şekline, nasıl görüldüğüne ve üzerinde ne yazdığına bile bakmamaya özen gösterirdi.

Neden bu şekilde davranıyordu? Çünkü onun bulunduğu yüksek *tsadiklik* düzeyinde, paraya bakması halinde bunun Tanrı'ya yönelik hizmetine sekte vuracağını hissediyordu.

Bu tipteki bir davranışa "*midat hasidut*" adı verilir ve özellikle üst düzey birer *talmid haham* olup Tora'yı çok iyi bilen *tsadik* insanlara özgü bir tutumdur.

Avdala'dan Önce İçmek Serbest Midir?

Yaprak
105

Şabat çıkışında *Avdala* yapmadan önce bir şey yemek veya içmek yasaktır. Ne içmek yasaktır? Su bile içilemez mi? Hayır, su içilebilir! Nitekim *Gemara*, *Avdala*'dan önce su içen *Amoralar* olduğunu anlatmaktadır ve *alaha* da bu yönde belirlenmiştir.

Gemara ayrıca, *Seuda Şelişit*'i (Şabat günü yenen "üçüncü öğün") henüz bitirmemiş bir kişinin, yiyip içmeye Şabat sona erdikten sonra da devam edebileceğini söylemektedir, çünkü bu kişi hâlâ *seuda*nın ortasındadır ve hemen *Avdala* yapması gerekmez. *Seudasını* tamamlar ve ondan sonra *Arvit* söyleyip *Avdala* yapar.

Peki, ya eğer bir kişi Cuma günü yemek yerken Şabat başladıysa? Acaba hemen *Kiduş* yapması mı gerekir, yoksa yemeğini bitirene kadar bekleyebilir mi?

Gemara bir keresinde Rav'ın öğrencilerinin Cuma günü öğleden sonra bir öğün yemeye oturduklarını anlatır. Orada bulunan "Rav Amnuna Saba" adındaki bir *Amora* onlara, Şabat başladığı zaman *Kiduş* söylemeleri gerektiğini ve bunu yapmadıkları takdirde bu öğünlerine devam edemeyeceklerini söylemiştir.

Akıllı Kişinin Gözleri Kafasındadır

Yaprak
106

Şabat gecesi *Kiduş*'ta kaç *beraha* söylenir? Doğru, iki *beraha*. **a.** "*Bore Peri A-Gefen*" *berahası*. **b.** "*Mekadeş A-Şabat*" *berahası*.

Peki, ya Şabat sabahı söylenen *Kiduş*'ta kaç *beraha* söyleriz? Evet, doğru. Tek bir *beraha* söyleriz: "*Bore Peri A-Gefen*".

Dört Yüz Kez ve Dört Yüz Daha

Tam dört yüz kez! Daha az değil! İşte Rabi Pereda, Talmud'u anlamakta güçlük çeken bir öğrencisiyle bir konuyu bu kadar çok kez öğrenip tekrar eder ve yine öğrenip tekrar ederdi.

Rabi Pereda'nın çok sayıda öğrencisi vardı. Bunların arasında, yetenekleri özellikle zayıf bir öğrencisi de dikkati çekiyordu. Bu öğrencinin bir konuyu kavrama kabiliyeti ender görülecek kadar zayıftı ve bir *alahayı* ancak dört yüz kez öğrendikten sonra hafızasına

kaydedebilmekteydi.

Ancak bu öğrenci öğrenmeye çok istekliydi ve Rabi Pereda büyük bir sevgi ve fedakârlıkla oturup, işlenen konuları onunla birlikte her gün tekrar tekrar öğrenirdi. Bir daha ve bir daha ve bir daha; böylece büyük bir sabırla devam ederdi – tam dört yüz kez!

Günlerden bir gün, Rabi Pereda bu öğrencisiyle birlikte öğrenirken, birkaç ulak gelip Rabi Pereda'dan bir *mitsva* için kendilerine katılmasını istediler.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
227'de

Gemara şöyle bir olay anlatmaktadır: Rav Aşe bir keresinde “Mehoza” adında bir şehre gelmişti. Şabat sabahı şarapla *Kiduş* yapma onurunu ona verdiler.

Onu *Kiduş* yapması için davet eden kişi “Sayın Rav’ı ‘*Kiduşa Raba*’ yapmakla onurlandırmak istiyoruz” dedi. “*Kiduşa Raba*”, Aramca “büyük *Kiduş*” anlamına gelir. Rav Aşe kendi kendine, adamın neden “büyük *Kiduş*” demiş olabileceğini düşündü. Kim bilir; belki de orada *Kiduş* için, akşam olduğu gibi sabah da iki *beraha* söylüyorlardı ve bu nedenle “büyük” nitelemesini kullanıyorlardı.

Rav Aşe ne yaptı?

“*Bore Peri A-Gefen*” *berahasını* söyledikten sonra biraz bekledi ve insanları gözledi. Yanındaki bir adamın, elindeki şarabı içmeye başladığını görünce onların da iki *beraha* söylemediklerini anladı ve o da hemen şaraptan içti.

Hamar Medina

Yaprak

107

Amora Rav Hisda’nın iki oğlu vardı ve her ikisinin de ismi “Mar”dı.

Aralarından birini çağırmak istediklerinde ne yaparlardı? Öyle ya, sadece “Mar” deseler ikisi de gelecekti!... Bu nedenle büyük “Mar”a “Mar Keşişa”, küçüğüne de “Mar Yenuka” derlerdi. “*Keşişa*” sözcüğü “yaşlı”, “ihtiyar” anlamına gelirken, “*yenuka*” ise “küçük”, “genç” demektir (Raşi’nin *Ketubot* 89b açıklamalarına göre).

Mar Keşişa ve Mar Yenuka, bir keresinde şehirlerine Amemar adında bir *Amoranın* konuk olduğunu anlatırlar. Şabat çıkışında *Avdala* yapmak istediklerinde şarap bulamamışlardı ve bunun yerine Amemar’a “*şehar*” getirdiler. *Şehar*, hurmadan üretilen, biraya benzer bir içkiydi. Ama Amemar bununla *Avdala* yapmayı kabul etmedi. Sadece şarap istiyordu. Sonunda arayıp şarap buldular.

Aradan bir yıl geçti ve Amemar bir kez daha Mar Keşişa ile Mar Yenuka’nın şehrine konuk oldu. Ama bu kez *Avdala*’yı *şehar* ile yapmayı kabul etti. “Bu sene ne değişti?” diye sordular Amemar’a. “Neden bu kez *şehar* ile *Avdala* yapmayı kabul ettiniz?” Amemar şöyle cevap verdi: “Çünkü artık *şeharın* ‘*hamar medina*’, yani bu ülkedeki başlıca içki olduğunu anlıyorum. Ve başlıca içki olarak kullanılan bir içecek *Avdala* yapılabilir.”

Seder Gecesinde Asava

Yaprak

108

Seder gecesinde Mısır Çıkışının hikâyesini anlatır ve bizi Mısır’daki korkunç kölelikten çıkardığı için Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya şükranlarımızı sunarız.

Hahamlarımız, *Seder* gecesinde yediğimiz yiyecekleri, artık birer köle değil, özgür insanlar olduğumuzu vurgulayacak, özel bir şekilde yememiz gerektiğine hükmetmişlerdir. Bu şekle “*asava*” adı verilir. Kastedilen, yemek yerken tıpkı bir zamanlar zengin ve önemli insanların yaptıkları gibi, sola doğru yaslanmaktır.

Kim Kimdir?

Dördüncü Nesil Tannaim

“Raban Gamliel A-Şelişi (III. Raban Gamliel)” veya “Raban Gamliel BeRabi” (Rabi’nin oğlu Raban Gamliel) olarak da anılır. Rabi Yeuda A-Nasi’nin *behor* oğlu ve en büyük öğrencisiydi. *Tannaim* ve *Amoraim* arasındaki nesilde yaşamıştır. Rabi Yeuda A-Nasi’nin ölümünden sonra *Nasi* olarak onun yerini almıştır. Kardeşi Rabi Şimon ondan daha bilgiliydi, ama Rabi Yeuda A-Nasi onun günah korkusu alanındaki titizliğini

gördüğü zaman, yerine onun geçmesi talimatı vermiştir. Raban Gamliel’in büyük öğrencileri, Rabi Hanina, Rabi Yohanan, Şemuel ve Rabi Oşaya’ydı. “Tora öğrenimi dünyevi bir meşgaleyle birlikte olduğunda iyidir” şeklindeki öğretisi ünlüdür.

Onun ardından *Nasi* mevkiine, aynı zamanda öğrencisi de olan oğlu Rabi Yeuda Nesia gelmiştir. Raban Gamliel’in İllel adlı bir oğlu daha vardı.

Raban
Gamliel

Neleri “*asava*” ile yemek gerekir? *Matsa* yeme *mitsvasını* yerine getirme amacıyla yediğimiz *matsayı*.

Mutlaka biliyorsunuzdur; *Seder* gecesinde *arba kosot* (dört kadeh) şarap içtiğimiz zaman da sol tarafa yaslanarak *asava* yaparız. Bu yaprakta öğrendiğimiz üzere Rav Nahman, dört kadehin hepsini değil, sadece iki tanesini içerken *asava* yapmak gerektiğini söylemiştir.

Ama bilindiği gibi günümüzde kadehlerin dördünde de *asava* yapmaktayız. Neden? Çünkü Rav Nahman’ın hangi iki kadehi kastettiğini bilmiyoruz. Bu nedenle, *mitsvayı* yerine getirdiğimizden emin olmak için dört kadehin hepsini *asava* ile, yani sol tarafımıza doğru yaslanarak içeriz.

Neden Afikomanı Saklıyoruz?

Yaprak

109

Birçok ailede, *Seder* gecesinde çocuklar *afikomanı* (bkz. sayfa 231) ortadan kaldırıp saklamakta ve bunu ancak, büyükler onlara hediye sözü verdikleri zaman geri vermektedir.

Bu geleneğe kimin karar verdiğini ve bunun nerede yazılı olduğunu merak ediyor olmalısınız.

İçinde bulunduğumuz yaprakta, Rabi Eliezer’in, *Seder* gecesinde *matsaları* “kaptığımızı” söylediğini öğreniyoruz.

Rabi Eliezer’in kastettiği nedir?

Bazıları bunu şöyle açıklar: *Seder* gecesinde *matsa* yediğimiz kısma çocuklar uyuyakalmadan önce gelebilmek için, fazla oyalanmamak ve biraz hızlı davranmak gerekir. Böylece *Seder*’i çabuk yapıp *matsaları* “kaparız”.

Ama Rambam *Gemara*’daki bu sözlerin anlamını başka bir şekilde açıklar. Ona göre *Seder* gecesinde çocuklarda merak oluşturup onları uyanık tutmak için sofrada oturanlar birbirlerinin *matsalarını* kaparlar.

İşte, bazıları çocukların *afikomanı* kapıp saklaması şeklindeki geleneği Rambam’ın bu açıklamasına bağlamaktadırlar (“*Hok Yaakov*”).

Lel Şimurim

Yaprak

110

Tora’nın *Seder* gecesini nasıl adlandırdığını biliyor musunuz?

Şemot *peraşasında* (Şemot 12:42) Tora, *Seder* gecesini “*Lel Şimurim*” olarak adlandırmaktadır.

Bu gece özeldir ve koruma altındadır; hiçbir şeyden korkmaya gerek yoktur. *Gemara*, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın, Yisrael halkının bu gece güvende ve her türlü zararlı güçten korunmakta olduğuna dair söz verdiğini ve bu nedenle *Seder* gecesinin “*Lel Şimurim*”, yani “koruma altındaki gece” olarak adlandırıldığını söylemektedir.

Dört Yüz Kez ve Dört Yüz Daha (devam)

O gün, öğrencinin kavrama kabiliyetinde bir değişiklik meydana geldi. Rabi Pereda, her zaman olduğu gibi öğrencisiyle dört yüz kez öğrenip tekrarladı, ama dört yüzüncü kez açıklamayı tamamladığı zaman öğrencinin, öğrettiği konudan hâlâ hiçbir şey anlayamamış olduğunu gördü.

“Sevgili öğrencim! Ne oldu bugün?” diye sordu Rabi Pereda, sevdiği öğrencisine. “Bugün ne değişti de her gün yaptığımız gibi dört yüz kez öğrenmemize

rağmen konuyu anlayamıyorsun?”

Öğrenci utanmış ve mahcup olmuştu, ama tereddütlü bir sesle de olsa cevap verdi: “Rabi, sizi bir *mitsva* konusu için davet etmeye geldiklerinden beri diken üstündeydim ve aklımı bir türlü öğrenmek için toparlayamıyordum, çünkü ‘Birazdan Rabi Pereda kalkıp gidecek ve bana öğretemeyecek’ diye düşünüp duruyordum. Bu nedenle öğrenime konsantre olamadım ve şimdi de hiçbir şey hatırlamıyorum...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
229’da

Gerçekten de bazı insanlar *Seder* gecesinde yatmaya gitmeden önce evin kapısını kilitlemezler ve bu gecenin, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın Yisrael halkını koruduğu bir *Lel Şimurim* olduğunu vurgulama amacıyla, gece boyunca, evin kapısı kilitlenmemiş şekilde uyurlar.

Büyücülere Dikkat!

Yaprak

111

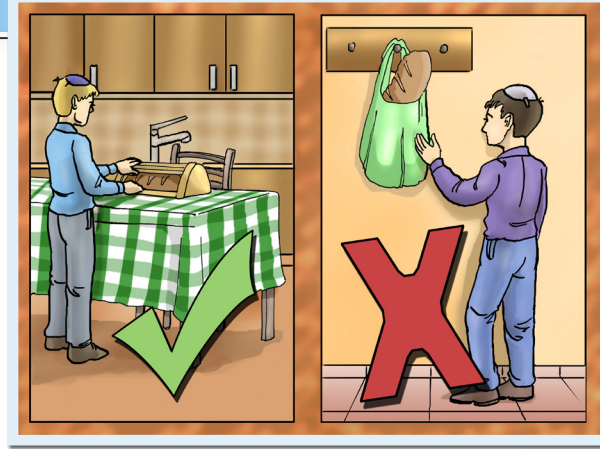
Bu yaprakta büyücüler konusuna değinilmektedir!

Hahamlarımızın döneminde, yani bundan çok uzun zaman önce, etrafta hâlâ büyücüler görülebiliyordu. Büyücüler, büyü yoluyla kötü şeyler yapabilen insanlardı ve Hahamlarımız halka, büyücülerin kendilerine zarar vermemesi için onlara nasıl dikkat edeceklerini öğretirlerdi.

Tanrı'ya şükür ki günümüzde büyücülere rastlamamaktayız.

Yiyecek Maddelerine Saygı Göstermek: Bu yaprakta ayrıca, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın bize verdiği yiyecek maddelerine karşı saygılı davranmaya dikkat etme gereğini öğrenmekteyiz.

Gemara, ekmeği bir sepete koyup havada duracak şekilde asmanın yasak olduğunu, çünkü bunun ekmeğe karşı saygısızlık anlamına geldiğini söylemektedir. Bunun yerine ekmeğin, onurlu bir şekilde yerleştirilmelidir. Bu o kadar ciddidir ki, *Gemara*, ekmeğe karşı saygısızca davranan bir kişinin sonunda fakir ve yoksul hale gelebileceğini söylemektedir.

Aslan Gibi Kudretli

Yaprak

112

Sevgili çocuklar!

Şulhan Aruh kitabının "*Orah Hayim*" kısmında yazılı olan ilk *alahan*ın ne olduğunu biliyor musunuz?

Kitabın yazarı *Maran* [=Üstadımız] Rabi Yosef Karo şöyle yazmaktadır: "Kişi, sabah vakti Yaradan'ına hizmet etmek üzere kalkmak için kendisini bir aslan gibi güçlendirmelidir." Başka bir deyişle sabah olduğunda tıpkı bir aslan gibi uyanıp seri bir şekilde kalkılmalıdır, çünkü Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda dua etmeye gitmek gerekmektedir.

Maran Rabi Yosef Karo bu *alahayı* bizim *Gemara*'mızdan öğrenmiştir!

Gemara, Yeuda ben Tema'nın şu sözlerini aktarmaktadır: "Göklerdeki Babanın İsteğini yerine getirmek üzere bir leopar kadar cüretkâr, bir kartal kadar hafif ol, bir geyik gibi koş ve bir aslan kadar kudretli ol."

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Beşinci *Tannaim* neslinde yaşamıştır. Rabi Meir'in başlıca öğrencisiydi ve tıpkı hocası gibi o da keskin zekâsıyla ünlenmişti. Bazılarına göre mezarı da, hocası Rabi Meir'in Teverya şehrindeki bir mağarada yer alan mezarının bitişiğinde bulunmaktadır.

Rabi Meir'in vefatının ardından Sumhus, Rabi Yeuda'nın *bet midraşında* öğrenim görmeye gitmiştir. Sumhus uzun bir ömre nail olmuştur ve aralarında Rav'ın da bulunduğu ilk *Amoralar* ondan Tora öğrenmişlerdir.

Sumhus

Yeuda ben Tema'nın söylediği şudur: İnsan, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın kendisine emrettiği her şeyi yapabilmesini sağlayacak çok sayıda güce sahiptir ve *mitsvaları* yerine getirmek için zorlukların üstesinden bir aslan gibi gelebilir, bir geyik gibi hızlı koşabilir.

Kendine Üstün Gelmek – En Önemli Şey!

Yaprak

113

Bu yaprakta *Gemara* bize son derece önemli bir şey öğretmektedir. Bazen herhangi bir *mitsvayı* yerine getirmek gerektiğini biliriz ama... bu bize zor gelir; halimiz yoktur.

Gemara, eğer bir *mitsvayı* yerine getirmek bir Yahudi'ye zor geliyor idiyse, ama oü buna rağmen kendisine üstün gelip, gayret göstermiş ve *mitsvayı* yapmışsa, bol ve büyük ödüle hak kazanacağını söylemektedir. O kadar ki bu ödül, aynı *mitsvayı* hiçbir gayrete gerek kalmaksızın kolaylıkla yerine getirmiş olsa alacağından çok daha fazla olacaktır.

Rabi Yohanan bu konuda şöyle demiştir: İşte size, belirli bir *mitsvayı* yapması zor olan, ama buna rağmen kendisine üstün gelerek *mitsvayı* yerine getiren kişiye bir örnek vereceğim.

Açlıktan karnı guruldayan zavallı, fakir, yoksul bir adam düşünün. Bu adam yolda gidiyor ve para dolu bir cüzdan buluyor! Cüzdanın üstünde, sahibinin bulunabilmesini sağlayacak ayırt edici işaretler var. Bu nedenle, fakir adam "*aşavat aveda*", yani kayıp bir malı tekrar sahibine ulaştırma *mitsvasını* yapması gerektiğini biliyor. Ama... bu onun için çok zor... karnı aç. Cüzdandaki parayla kendisine yiyecek satın alabilir. Fakat buna rağmen fakir adam bu dürtüsüne üstün geliyor ve *aşavat aveda mitsvasını* yerine getiriyor.

Böyle bir kişinin ne kadar büyük bir sevabı olduğunu tahmin bile edemeyiz. Böyle biri için, Bizzat Kutsal ve Mübarek Tanrı ilanda bulunur ve "Kendisine üstün gelerek *mitsvayı* yerine getiren bu Yahudi'ye bakın!" der.

Seder Gecesinde Ne Yapılır?

Yaprak

114

Bu yazımızda *Seder* gecesi hakkında bilgi almaya başlıyoruz.

İçinde bulunduğumuz yaprakta *Seder* gecesinin başlangıcı anlatılmaktadır. Sıradaki diğer yapraklarda, *beezrat A-Şem*, başka *alahalar* da öğreneceğiz ve sonunda *Seder* gecesinde – çocukların bazıları uyuduktan sonra bile – tam olarak neler yapıldığını biliyor olacağız.

İlk durağımız: **Kadeş**. İlk şarap kadehi doldurulur ve bununla iki *beraha* söylenir: **a. "Bore Peri A-Gefen" berahası. b. "Kiduş" berahası.** Bu uygulama, Bet İllel'in görüşünü takip etmektedir.

Bunun ardından **Karpas** kısmına geçeriz. *Seuda* öncesinde küçük bir parça sebze alınır – ki bu, genellikle kereviz yaprağıdır – ve tuzlu suya veya sirkeye batırılarak yenir. Bunu neden yaparız? Çocukların merakını uyandırmak ve "Bu gecenin diğer tüm gecelerden ne farkı var? Çünkü her gece bir kere bile batırma işlemi yapmayız..." sorusunu sormanızı sağlamak için!

Maaril adlı büyük haham, "*Karpas*" sözcüğünde ilginç bir şey gördüğümüze işaret eder. Dikkat edin, "*Karpas*" sözcüğü dört harfle yazılır: *Kaf-Reş-Pe-Sameh*. Bunların ilk üçü tekrar düzenlendiğinde "*Pereh*" (ezici işler) sözcüğü oluşur. Bu da atalarımızın Mısır'da insanı ezen ağır işlerde çalıştırıldıklarına işaret eder. Peki ya son harf, *Sameh*? Gereksiz mi? Hayır! Mısır'dan çıkan atalarımızın sayısı "*şışim ribo*" olarak belirtilir. *Ribo* sözcüğü "on bin" anlamındadır. *Şışim ribo* = altmış [tane] on bin = altı yüz bin. İşte *Sameh* harfi buna gönderme yapmaktadır, zira bu harfin sayısal değeri altmıştır. Böylece *Karpas* sözcüğü, altı yüz bin atamızın Mısır'da çok ağır işlerde çalıştırıldığını hatırlatır.

Dört Yüz Kez ve Dört Yüz Daha (devam)

Rabi Pereda'nın kalbi, öğreniminde zorluk çeken öğrencisin için merhamet duygularıyla dolmuştu. Ne yaptı?

"Rahat ol" dedi ona. "Şu anda hiçbir yere gitmiyorum. O yüzden şimdi iyice öğrenimine odaklan." Rabi Pereda öğrencisine bunu söyledi ve ona en baştan başlayarak rahat, sakin ve huzurlu bir şekilde konuyu dört yüz kez daha öğretti!

Öğrenci artık sakinleşmişti ve öğretilenleri kavramıştı.

Rabi Pereda'nın bu istisnai davranışı Göklerde büyük gürültü kopardı. Çünkü Rabi Pereda, sanki en başta konuyu dört yüz kez öğretmiş olması yetmiyormuş gibi, boş giden bu ilk dört yüz kez için hiçbir şikâyet ve kızgınlık işareti bile göstermeksizin, bunu bir kez daha tekrarlamıştı!

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
231'de

Koreh

Yaprak

115

Bu yazımızda, *Seder* gecesinde yerine getirilen *mitsvaları* öğrenmeye devam ediyoruz.

Tora'da, *Pesah-korbanını matsa* ve *maror*la birlikte yemek gerektiği yazılıdır. Tora'nın neresinde yazılıdır bu? Bamidbar kitabında şöyle denmektedir: “*Al matsot umrorim yoheluu*” = “onu [yani *Pesah-korbanını*] *matsa* ve *maror*la birlikte yiyeceklerdir” (Bamidbar 9:11).

Kutsal *Tanna İllel A-Zaken* bu sözleri, *Pesah-korbanı*, *matsa* ve *maroru* tam olarak birlikte, aynı anda yemek gerektiği şeklinde açıklamıştır. İllel A-Zaken II. Bet-Amikdaş'ın ayakta olduğu dönemde yaşamıştı ve *Pesah-korbanını* gerçekleştirmeye nail olmuştu. Böylece *Seder* gecesinde *Pesah-korbanı*, *matsa* ve *maroru* birlikte sarıp öyle yerdi.

Günümüzde Bet-Amikdaş olmadığı ve *Pesah-korbanı* yapamadığımız için *matsa* ve *maroru* birlikte yeme şeklinde Tora'dan kaynaklanan bir emir yoktur. Ama buna rağmen biz de *Seder*'in *Koreh* kısmında, “İllel A-Zaken'in, *Pesah-korbanı*, *matsa* ve *maroru* birlikte yemek gerektiği yönündeki görüşü doğrultusunda Bet-Amikdaş'ın anısına” *matsa* ve *maroru* bir arada yiyoruz.

Yahats ve Magid

Yaprak

116

Matsa yeme *mitsvasını* yerine getirmekte kullandığımız *matsayı* iki parçaya böleriz. Bu *Yahats*, yani “bölme” aşamasıdır.

Bunu neden yaparız?

Çünkü Tora, *matsayı* “*lehem oni*”, yani “fakirlik ekmeği” olarak adlandırmaktadır. Çok fakir insanların hiçbir zaman tam bir ekmeği olmaz; hep yarım ekmekleri olur veya daha sonra ekmek bulamayacakları endişesiyle ekmeklerinden bir kısmı hep sonraya saklarlar. Bu nedenle biz de *matsayı* ikiye bölüp onu fakirler gibi yarım halde yeriz.

Bu yaprakta *Gemara*, *Seder*'in “*Magid*” (anlatma) aşamasından da bahsetmektedir.

Seder gecesinde içilen dört kadeh şaraptan ikincisini doldurduktan sonra, Mısır'dan Çıkış hikâyesini anlattığımız *Agada*'yı okumaya başlarız.

Agada'nın okunmasına başlamadan önce, bilindiği gibi “*Ma Niştana Alayla Aze*” – “Bu gecenin diğer tüm gecelerden ne farkı var?” sorusunu sorarız. Neden? Çünkü Mısır'dan Çıkışın hikâyesi soru-cevap şeklinde anlatılır. Bu diyalogda biri sorar, diğeri cevap verir.

Arba Kosot

Yaprak

117

Acaba *Seder* gecesinde içtiğimiz her kadehle bir *mitsva* yaptığımızı fark etmiş miydiniz?

Bu yaprakta öğrendiğimiz üzere, Rava, Hahamlarımızın *Seder* gecesinde dört kadeh (*arba kosot*) şarap içmemizi öngörmelerinin sebebini şöyle açıklamaktadır: Bu gece özgür insanlar gibi davranır, sanki Mısır'dan bugün çıkmışız gibi davranırız. Bunun yanında her kadeh şarapla birlikte bir *mitsvayı* yerine getiririz.

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Beşinci *Tannaim* neslinde yaşamış bir *Tannadır*. Rabi Yeuda A-Nasi'nin damadıydı ve ona çok hürmet ederdi. Kayınpederi Rabi Yeuda A-Nasi de onu çok sever ve onurlandırır.

Ben Elasa çok zengin biriydi. Özellikle “Koen Gadol'un saç tıraşı”

konusundaki *alahaların* detayları üzerine yoğunlaştığı bilinir. Bu tıraş şeklinin nasıl görüldüğü konusu diğer Hahamlar için pek açık olmadığına, kendisi, başka şeylerin yanında özellikle bu konuya da yoğunlaşmıştır.

Ben
Elasa

İlk kadehte – *Kiduş* söyleriz.

İkinci kadehte – *Agada*’yı okuruz.

Üçüncü kadehte – *Birkat Amazon* söyleriz.

Dördüncü kadehte – *Allel* söyleriz.

Zehar Litsiat Mitsrayim: Bu yaprakta öğrendiğimiz bir diğer konu da, Şabat gecesi söylediğimiz *Kiduş*’ta “*Zehar Litsiat Mitsrayim*” (Mısır Çıkışının anısına) sözlerini söylemenin gerekli olduğudur. Şabat’la Mısır Çıkışı arasında ne bağlantı vardır? *Baale A-Tosafot* bunu şöyle açıklarlar: Mısır’dayken Bene-Yisrael ağır işlerde çalışmışlardı ki bunların hepsi Şabat günü yapılması yasak olan işlerdi. Bu nedenle, istirahat edip *melaha* yapmadığımız Şabat günlerinde “*Zehar Litsiat Mitsrayim*” deriz. Bizi Mısır’dan çıkardığı için Tanrı’ya şükürler olsun.

Büyük Allel

Yaprak

118

Kim biliyor?

Teilim kitabında “*a-allel a-gadol*” (büyük *allel* [=övgü]) olarak bilinen bir *perek* vardır! Bu *perek* neden bu isimle anılır?

Çünkü bu *perekte* Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın dünyadaki tüm canlılara yemek ve gıda sağladığı vurgulanmaktadır ve bu çok harika ve çok büyük bir şeydir. Bu nedenle bu *perek* “*a-allel a-gadol*” olarak adlandırılır.

Söz konusu *perek*, Teilim’in 136. parçasıdır. Bu parçada her cümleinin sonu “*Ki Leolam Hasdo*” (çünkü şefkati ebedidir) sözleriyle sona erer. Örneğin: “*Odu L-AD... Ki Tov, Ki Leolam Hasdo – A-Şem’e şükranlarınızı sunun, çünkü şefkati ebedidir*” ve “*Lemake Mitsrayim Bivhoreem, Ki Leolam Hasdo – Mısır’ı behorlarıyla vuran [Tanrı’ya şükredin], çünkü şefkati ebedidir*”. Bu *perek* mutlaka hatırlamışsınızdır. Değil mi? Çünkü bunu her Şabat sabahı *Şahrit* duasında okumaktayız!

Gemara çok ilginç bir şey söylemektedir.

Eğer bu *perekteki pasukları* sayarsanız toplamda **yirmi altı** adet olduklarını görürsünüz.

Gemara bunu şöyle açıklar: Kral David bu parçayı yazarken, Yaratılış’tan Tora’nın Verilişine kadar, toplam **yirmi altı** nesil geçtiğine işaret etmek istemiştir. Bu yirmi altı neslin hepsinin, kendilerine besin ve gıda sağlayan Tanrı’nın özel şefkatine ihtiyacı vardı, zira onlara liyakat sağlayabilecek olan Tora henüz verilmemişti!

Afikoman

Yaprak

119

Seder gecesi yemeğin sonunda *Pesah-korbanının* anısına bir parça *matsa* yeriz (*Tosafot*’a göre). Bu *matsaya* “*afikoman*” adı verilir.

Çocuklar hep “*afikoman*”la ne yapacaklarını, onu geri vermeleri karşılığında anne-babalarından hangi hediyeleri isteyeceklerini planlarlar. Bu yazımızda söz konusu *matsa* parçasına neden “*afikoman*” adı verildiğini öğreneceğiz. Ama önce gelin “*afikoman*” sözcüğünün ne anlama geldiğini görelim.

Dört Yüz Kez ve Dört Yüz Daha (devam)

Ve Göklerden bir Ses çıkarak şöyle dedi: “Rabi Pereda! Bu kadar büyük bir şey yapmış – dört yüz kez öğretmiş olduğun konuyu hiç yakınmadan gülyüzle dört yüz kez daha öğretmiş – olmanın karşılığında, kendine büyük bir ödül seçmeye hakkın var. Ya ömrün uzayacak ve dört yüz yıl daha yaşayacaksın, ya da hem sen hem de tüm neslin Gelecek

Dünya’daki yaşama nail olacaksınız!”

Rabi Pereda ikinci ödülü seçti ve şöyle dedi: “Neslimin tüm mensuplarıyla birlikte Gelecek Dünya’daki yaşama girmek istiyorum.”

“Güzel bir seçimde bulundu” dedi Kutsal ve Mübarek Tanrı. “Ödüllerin her ikisini de verin ona!”

(*Eruvin* 54)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

“Afikoman” kelimesi aslında iki sözcüğün birleşiminden oluşur: “Afiku” – çıkarın; “Man” – tatlı şeyler. Eskiden bir öğün sonrasında âdet olduğu üzere tatlı yemeden önce “Afiku – yemek takımlarını sofradan çıkarın ve Man – tatlı şeyler getirin” derlerdi.

Şimdi daha iyi anlayabiliriz.

Seder gecesinde bu son *matsa* parçasını yedikten sonra sabaha kadar başka herhangi bir şey yemek yasaktır. Bu nedenle *Mişna*, Seder gecesinde “Afiku Man” sözlerinin söylenmediğini, zira *matsadan* sonra tatlı bir şeyler yemeyeceğimizi belirtmektedir.

Bu *alaha* nedeniyle, *seudanın* bitiminde yenen bu *matsa* parçasına “afikoman” adını vermek âdet haline gelmiştir (“Şilte Agiborim”).

Matsa ve Maror Mitsvaları

Yaprak

120

Bu yazımızda Pesah’ta *matsa* yemekle bağlantılı iki konu öğreneceğiz.

Maror mitsvası: Seder gecesinde *matsa* ve *maror* yenir. Günümüzde Pesah-korbanı yememekteyiz, çünkü Bet-Amikdaş mevcut olmadığından korban yapma olanağımız bulunmamaktadır.

Rava, Tora’ya göre bugün Seder gecesinde yalnızca *matsa* yeme yükümlülüğümüzün devam ettiğini söyler. Ama Pesah-korbanı yoksa, *maror* yeme yönünde Tora’dan kaynaklanan bir yükümlülük de yoktur, çünkü *maror mitsvası* yalnızca Pesah-korbanı olduğu zaman yürürlüktedir.

Ama buna rağmen *maror* yiyoruz, çünkü Hahamlarımız, Pesah-korbanı olmadığı zaman da *maror* yememizi öngörmüşlerdir.

Ne zaman matsa yemekle yükümlüyüz? Bu yaprakta ayrıca *matsa* yeme mitsvasından da bahsedilmektedir. Acaba *matsa* yeme yükümlülüğü Pesah bayramının tüm günleri boyunca yürürlükte midir?

Gemara’nın buna verdiği cevap olumsuzdur! *Matsa* yeme yükümlülüğü yalnızca bayramın ilk [Diaspora’da ilk iki] gecesi, yani Seder sırasında geçerlidir. Ama bir kişi isterse, Pesah bayramı boyunca bunun dışında hiç *matsa* yemeyebilir!

Korban Yeme Berahası

Yaprak

121

Sevgili çocuklar!

121. yaprak, *Masehet Pesahim*’in son yaprağı oluyor.

Bu yaprakta ilgi çekici bir *beraha* öğretilmektedir: *korban* eti yendiği zaman söylenen *beraha*.

Bazı *korban*ların etini yemek bir *mitsvadır* ve bu nedenle *korban* eti, örneğin bir *Şelamim-korbanının* etini yiyen kişi “Baruh Ata... Aşer Kideşanu Bemitsvotav Vetsivanu Leehol Et A-Zevah” (Bizi emirleriyle kutsal kılan ve bize *korbanı* yemeyi emreden Sen, Tanrımız, Mübareksin) *berahasını* söyler. Zevah sözcüğü *korban* anlamına gelir.

Peki, Pesah-korbanı yenmeden önce hangi *beraha* söylenir? “... Aşer Kideşanu Bemitsvotav Vetsivanu Leehol Et A-Pesah”

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Rabi Elazar ben Rabi [veya: beRabi] Yose, beşinci *Tannaim* neslinde yaşamıştır. *Tanna* Rabi Yose ben Halafta’nın oğluydu ve babasıyla birlikte, bir yılın artık yıl olmasına karar veren *bet dinde* yer almaktaydı. Bir yıla on üçüncü bir ay eklenmesine “ibur a-şanim”, artık bir yıla da “şana meuberet” adı verilir. Rabi Elazar beRabi Yose aynı zamanda

Yavne Hahamlarındandı.

Tsadoki tarikatı mensuplarıyla bolca tartışır ve Tora’nın sözlerini çarpıttıkları için onları eleştirirdi. Yisrael’in Hahamları tarafından, zulüm kararlarının iptal edilmesi isteğiyle Roma İmparatoru’na gönderilen Rabi Şimon bar Yohay’a o da eşlik etmişti ve gerçekten de birlikte bu kararları iptal ettirmeyi başarmışlardı.

Rabi Elazar
ben
Rabi Yose

